

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

1885. 182

ΚΑΘ' ΟΜΗΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΩΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΥΠΟ

Μ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Θασσαλίᾳ Διδασκαλείου.

Ἐκδόσις ἑνωτάτη.

Ὡς δ' ἐγὼ τινος ἤκουσα δεινοῦ κατακταθῆναι
ἄνδρός πεποιητοῦ διάνοιαν πᾶσα μὲν ἢ ποιῆσαι
τῷ Ὀμήρῳ ἀρετῆς ἔστιν ἔπαινος καὶ πάντα
αὐτῷ πρὸς τοῦτο φέρει, ὅτι μὴ πάρεργον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ Μ

1885,

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΩΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ.

§ 1. Ἐρήμωσις τῆς εὐδαίμονος Τροίας.

Ἡ ΤΡΟΙΑ πάλαι πόλις εὐδαίμων καὶ ὄχυρά ἔκειτο ἐπὶ λοφώδους γῶρας μεταξὺ τῆς Ἰδῆς καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Περιρρέεται δὲ ὑπὸ δύο ποταμῶν τοῦ Σιμόντος καὶ τοῦ Σκαμάνδρου, οἵτινες διὰ τῆς εὐρείας πεδιάδος ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ τὰ μὲν τείχη αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Αἰακοῦ φεκοδομημένα ἦσαν πυργωτὰ καὶ ὑψηλὰ καὶ ἀκαθάρτητα. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως τῆς καλουμένης Περγᾶμου ἦτο ναὸς, ἐν ᾧ ἐφυλάττετο τὸ Παλλάδιον. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Πριάμου βασιλεία, ὃν οἱ ἄνθρωποι ἔλεγον εὐδαίμονα διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ πολλὰ τέκνα. Ἀλλὰ πόλεμος δέκα ἐτῶν ἔσθαιρε τὴν χώραν, ἀπετέφρωσε τὴν ὑπερήφανον Τροίαν καὶ ἤγαγε τὸν μὲν γέροντα Πριάμον καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς εἰς τὸν θάνατον, τὴν δὲ γηραιὰν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασιλέως εἰς δουλείαν.

§ 2. Οἱ γάμοι τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος.

Ἐπὶ τοῦ ὄρους Πηλίου ἐνομιρεύετο ὁ Πηλεὺς ὁ Αἰακοῦ μετὰ τῆς καλῆς Θέτιδος τοῦ Νηρέως. Πάντες δὲ οἱ ἀθάνατοι, ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα, οἱ ἄρχοντες τοῦ Ὀλύμπου, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἄρως ἀμρότεροι ἤδη ἄνευ ὀπλων, ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἥφαιστος, αἱ Ὠραι καὶ αἱ Χάριτες καὶ αἱ Μοῦσαι καὶ σύμπασαι αἱ Νηρηίδες, αἱ ἀδελφαὶ τῆς νύμφης, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πηλέως νὰ συνορτάσωσι καὶ νὰ προσφέρωσι δῶρα εἰς τοὺς νυμφευομένους. Ἐνταῦθα πάντες ἐπέδωθησαν εἰς τὴν χαρὰν. Ὁ Γανυμήδης ὁ νεαρὸς οἰνοχόος τοῦ Διὸς, ἐκέρνα τὸ εὖσμον νέκταρ εἰς τὰ χρυσᾶ ποτήρια, ὁ δὲ χρυσόκομος Ἀπόλλων ἔκρουε τὴν κιθάραν καὶ αἱ Μοῦσαι ἤδον ἐννεάρω-

νον φάδην, αἱ δὲ Χάριτες καὶ αἱ Ὠραι καὶ αἱ ἄλλαι νέαι θεαὶ συνάπτουσαι τὰς χεῖρας ἐχώρευον κύκλῳ τὸν χορὸν, εἰς ὃν ἀνεμιγνύοντο παίζοντες ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἑρμῆς καὶ οἱ ἄλλοι νέοι. Ἀλλὰ τὴν εὐθυμον ταύτην συναναστροφήν ἐτάραξεν ἡ Ἔρις ὑπ' ὀργῆς διὰ τὴν ἀτιμίαν ὅτι μόνη αὐτὴ δὲν ἐκλήθη εἰς τὴν εὐθυμον ταύτην ἐορπὴν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀθέατος βάλλει ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεῶν μῆλον χρυσοῦν ἐπιγεγραμμένον «τῇ καλλίστῃ» Καὶ ἀμέσως ἐγείρονται τρεῖς θεαὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἀφροδίτη ἀμφισβητοῦσαι τοῦ μῆλου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ τρεῖς ἐφιλονείκουν περὶ τοῦ κάλλους καὶ οὐδεμία ὑπεχώρει εἰς τὴν ἑτέραν, κατέστησαν κριτὴν τὸν Δία. Ἄλλ' ὁ Ζεὺς φοβούμενος μὴ ἡ ἀπόφασις ὑπὲρ τῆς μιᾶς λυπήσῃ τὰς ἄλλας δύο, παρέπεμψε τὰς θεὰς διὰ τοῦ Ἑρμοῦ πρὸς τὸν Πάριον ἵνα οὗτος δικάσῃ καὶ δώσῃ τὸ μῆλον τῇ καλλίστῃ.

§ 3. Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος.

Ὁ Πάρις ἦτο υἱὸς τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἑκάβης. Ὁ Πριάμος φοβούμενος τὸ ὄνειρον τῆς συζύγου, ὅτι ἡ Τροία θὰ καταστραφῇ ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ἐξέθηκεν αὐτὸν ἀμικ γεννηθέντα ἐπὶ τῆς Ἰδῆς τοῦ ὄρους. Ἄλλ' ἄρκτος ἐθῆλαξε τὸ νήπιον πέντε ἔτη, ὑπερ εὐδῶν ποιμήν τις Ἀγέλαος ἔθρεψεν ὡς ἴδιον τέκνον καὶ ἐκάλεσε Πάριον. Οὗτος δὲ διέπρεπε μεταξὺ τῶν ἄλλων ποιμένων κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ῥώμην. Ὅλος ὁ κόσμος αὐτοῦ περιωριζέτο ἐντὸς τῶν τερνῶν τῆς Ἰδῆς ὑψωμάτων καὶ οὐδαμῶς ἐπόθει νὰ καταλίπη τοῦτον.

Ἡμέραν τινὰ, ἐν ᾧ εὐφραίνετο παίζων τὴν σύριγγα ἐπὶ τοῦ ὄρους ὑπὸ λίαν ἐξέχουσαν πέτραν ἐν τῇ σκιᾷ ἐλατῶν καὶ δρυῶν καὶ κύκλῳ ἔβουσκον οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα, αἴφνης βλέπει πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενον τὸν ἄγγελον Ἑρμῆν καὶ τὰς τρεῖς μεγάλας θεὰς καὶ ὑπὸ φόβου τρέπεται εἰς φυγὴν. Ἀλλὰ τότε ἐφώνησεν ὁ Ἑρμῆς: «Θάρρει, ὦ Πάρι, ὁ Ζεὺς σὲ διώρισε κριτὴν τούτων τῶν θεῶν, μείνον καὶ δὸς τὸ χρυσοῦν τοῦτο μῆλον εἰς τὴν καλλίστην.» Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Ἑρμῆς ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Πάριον τὸ μῆλον καὶ ἀνεχώρησεν. Αἱ δὲ θεαὶ ἤλθον ἤδη πλησιέστερον πρὸς τὸν Πάριον. Ἐφόρουν δὲ ἡ μὲν Ἥρα καὶ Ἀθηνᾶ

ἀπλὴν ἐσθήτα, ἢ Ἀφροδίτη ὅμως θεὰ κατωτέρως τ.μ.ῆς, ἠΰξησε τὸ καλὸν τοῦ σώματος καὶ διὰ λεπτῆς καὶ ποικιλόχρου ἐσθῆτος, ἀποπνεύσεως τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθῶν τοῦ ἔαρος, οἱ δὲ πολλοὶ βόστρυχες ἦσαν ἐστεφανωμένοι μὲ τὰ κάλλιστα ἀνθὲ καὶ ἐκοσμοῦντο μὲ λάμποντα χρυσόν. Ὁ Πάρις γοητευθεὶς ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν θεῶν δὲν ἠδύνατο νὰ διακῆσῃ τὸ κάλλος. Καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτησε δῶρα. Καὶ ἡ μὲν Ἥρα ὑπέσχετο αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, ἡ δὲ Ἀθηναῖα σοφίαν καὶ δόξαν καὶ ἀνδρίαν, ἡ δὲ Ἀφροδίτη τὴν καλλίστην γυναῖκα. Ὁ Πάρις ἔδωκε τὸ μῆλον εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Ἐκτοτε ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἐμίσησαν οὐ μόνον τὸν Πάριν ἀλλὰ καὶ τὴν Τροίαν ἐβούλοντο νὰ καταστρέψωσιν.

§ 4. Ὁ Πάρις νικηστὴς εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Ἡ Ἐκάβη καὶ μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ δὲν ἐλησμόνησε τὸ ἐκτεθὲν τέκνον τῆς, ἀλλ' ἐλυπεῖτο καὶ ἐμέμπετο ἑαυτήν. Ὁ δὲ Πρίαμος πρὸς παρηγορίαν ἐποίησεν ἐπιταφίους ἀγῶνας εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Πάριν, ὃν ἐνόμιζεν ἀποθανόντα, καὶ ἔταξε βραβεῖον εἰς τὸν νικητὴν τὸν κάλλιστον ταῦρον ἐκ τῶν βοῶν του. Συνέβη δὲ ὁ κάλλιστος ταῦρος νὰ εἶναι ἐν τῇ ἀγέλῃ, ἣν ἐφύλαττεν ὁ Πάρις. Ὁ δὲ Πάρις, ὅστις ἠγάπα πολὺ τὸν ταῦρον τοῦτον, ἠκολούθησεν αὐτὸν ἀπαγομένον εἰς τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ὁ Πάρις εἶδε τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς εὐγενεῖς νέους τῆς Τροίας καὶ τῶν γειτόνων πόλεων ἀγωνιζομένους καὶ ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ δοκιμάσῃ τὴν βώμην του ἐν τοῖς ἀγῶσιν, οἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. Καὶ ἐνίκησε πάντας τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸν τὸν Ἐκτορα καὶ τὸν Δηίφοβον. Τοῦτο ἐξώργησεν αὐτοὺς καὶ ὁ Δηίφοβος σύρει τὸ ξίφος ἵνα σφάξῃ τὸν αὐτόκλητον ἐλθόντα εἰς τοὺς ἀγῶνας ποιμένι. Ὁ Πάρις ὅμως φεύγει εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἑρκαίου¹ Διὸς, ἐνθα ἡ μάντις Κασσάνδρα ἀναγνωρίζει τοῦτον ὡς ἀδελφὸν καὶ λέγει εἰς τὸν βασιλέα. Οἱ δὲ γονεῖς χαίρουσιν ὅτι ζῆ ὁ υἱὸς των καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸν ἤδη εἰς τὰ βασίλεια. Ἀλλ' ἡ Κασσάνδρα ὑπομιμνή-

1) Προστάτου καὶ φύλακος τῆς οἰκίας.

σκει τὴν εἰμαρμένην συμφορὰν καὶ δὲν ἀρίνει νὰ δεχθῶσι τοῦτον. Ἄλλ' αἱ συμβουλαὶ τῆς ὡς πάντοτε δὲν ἀκούονται.

§ 5. Ὁ Μενέλαος ἀνὴρ τῆς Ἑλένης καὶ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης.

Ἐν Σπάρτῃ ἦτο καλλίστη γυνὴ πασῶν τῶν γυναικῶν. Διὰ τὸ δαιμόνιον κάλλος καὶ παιδίον ἔτι οὐσα ἦτο ὀνομαστὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Τυνδάρεως βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Λήδας. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἐκαλοῦντο Καστώρ καὶ Πολυδεύκης. Πανταχόθεν δὲ τῆς Ἑλλάδος ἤθροίσθησαν εἰς τοῦ Τυνδάρεω τὴν οἰκίαν υἱοὶ βασιλέων καλοὶ καὶ εὐκλεεῖς μνηστῆρες τῆς Ἑλένης. Ὁ πατὴρ ὁμῶς φοβρούμενος τὴν ὀργὴν, ἣν ἠδύνατο νὰ ἐμβάλῃ εἰς τοὺς ἄλλους ἢ προτίμησις τοῦ ἐνός, ἀφῆκε κατὰ συμβουλήν τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεύς τὴν Ἑλένην νὰ ἐκλέξῃ. Ὁρκώθησαν δὲ πάντες οἱ λοιποὶ ὅτι ὁμοῦ θὰ τιμωρήσωσι πᾶν ἀδίκημα εἰς τοὺς νεογάμους. Ἡ δὲ Ἑλένη ἐξελέξατο τὸν καλὸν Μενέλαον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀτρέως. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Τυνδάρεω, ἐβασιλευσεν ἐν Σπάρτῃ ὁ Μενέλαος. Ἦτο δὲ ἀνθρωπος πρᾶος καὶ φιλικός, τὰ δὲ βασιλεία αὐτοῦ ἦσαν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἔλαμπον ὑπὸ τοῦ πλοῦτου.

§ 6. Ὁ Πάρις ἀπειθεῖ εἰς τὰς φρονίμους συμβουλάς.

Ὁ Πάρις ἦτο υἱὸς τοῦ Πριάμου, κάλλιστος τὴν ὄψιν καὶ ῥωμαλέος. Οὗτος ἀπορραϊζει συνεροῦστος καὶ τῆς Ἀφροδίτης νὰ ἀπαγάγῃ τὴν Ἑλένην ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ναυπηγεῖται ἐν τῇ ὑπωρεῖα τῆς Ἰδῆς τὸ πλοῖον. Ὁ δὲ μάντις Ἑλενος ὁ ἀδελφός του ζητεῖ νὰ ἀποτρέψῃ τοῦτον καὶ προλέγει αὐτῷ τὴν συμφορὰν. Ἄλλ' ὁ Πάρις εἰς οὐδὲνα πειθεταί. Ἐλκει τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξοπλίζει τοῦτο καὶ μετὰ τοῦ ἐξαδελφοῦ Αἰνείου ἀποπλέει εἰς τὴν ὠραίαν Ἑλλάδα. Ἡ δὲ Κασσάνδρα περιαλγῆς βλέπει τὸ πλοῖον ἀναχωροῦν καὶ λέγει εἰς τὸν Πριάμον καὶ τοὺς ἄλλους: «ὦ πόση συμφορὰ γίνεται εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς ἡμᾶς πάντας! Βλέπω τὴν ἱερὰν Τροίαν

καιομένην καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆς ἐν τῇ κόνει ἐξαίμους. Βλέπω τὴν μητέρα καὶ τὰς παρθένους ὑπὸ τῶν ξένων νὰ ἄγωνται ὀδυρόμεναι εἰς τὴν δουλείαν.» Καὶ αὕτη μὲν ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευετο.

§ 7. Ὁ Πάρις ἀποδίδει κακὸν ἀντὶ καλοῦ.

Δεινὸς χειμῶν ἐπιπίπτει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ Πάρις ἀτρόμητος παραπλέει τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῆς θαλάσσης βλέπει τοὺς ὕψηλους πύργους τῆς Φθίας, τῆς πατρίδος τοῦ Ἀχιλλέως, τὴν Σαλαμίνα καὶ τὰς Μυκήνας, ἔνθα κατῴκουν ὁ Αἴας καὶ ὁ Ἀγαμέμνων, καὶ τέλος κατὰγεται εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ὅπου ὁ Εὐρώτας εἰσβάλει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐδῶ ἀρῆκεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τὸ πλοῖον καὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Αἰνείου διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐρώτου εἰς τὰς Ἀμύκλας, ἔνθα ἐβασίλευον οἱ Διόσκουροι. Ξενισθέντες φιλικῶς ὑπὸ τούτων ἀπῆλθον εἰς Σπάρτην πρὸς τὸν Μενέλαον, ὅστις ὑπεδέχθη τούτους ἐν τῇ οἰκίᾳ του φιλοφρόνως. Κατὰ τὸ δεῖπνον εἶδεν ὁ Πάρις τὸ πρῶτον τὴν Ἑλένην, τῆς ὁποίας ἡ θαυμασία ὠραιότης διέκαυσε τὴν καρδίαν του, καὶ ἐδωρήσατο εἰς αὐτὴν πολὺτιμα δῶρα. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλένη ὑπὸ τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἐσθῆτος τοῦ νεανίσκου γοητευθεῖσα πάσχει τὰ αὐτά. Ὁ δὲ Μενέλαος οὐδὲν κακὸν ὑποπτεύων ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην, ἔνθα εἶχεν ἐργασίαν σπουδαίαν. Συνεβούλευσε δὲ τὴν σύζυγον νὰ περιποιηθῆ πολὺ τοὺς ξένους. Ἀλλὰ δὲν ἔφρασε νὰ ἀποπλεύσῃ καὶ ἡ Ἑλένη συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Πάριδος νὰ φύγῃσι. Τὴν νύκτα ἐγκαταλείπει τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου καὶ τὸ θυγάτριον καὶ συμπαραλαβοῦσα πολλοὺς θησαυροὺς ἀπέπλευσε μετὰ τοῦ ξένου εἰς τὴν Τροίαν.

§ 8. Οἱ Ἕλληνας πάντες θεωροῦσι τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἑλένης ὄβριον τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Μενέλαος μαθὼν ἐν Κρήτῃ ὅσα ἐγένοντο, ἀνεχώρησεν εὐθὺς εἰς Σπάρτην, ἔνθα εὗρε τὴν οἰκίαν ἔρημον καὶ τοὺς θησαυροὺς ἀνηρπασμένους. Μέγα πένθος κατεῖχεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ

οργή διὰ τὴν ἀπιστίαν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν ἀσέβειαν τοῦ φιλοξενηθέντος. Καὶ ἀπέρχεται πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, ἵνα συμβουλευθῆ περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἀκούσας τὰ γεγενημένα ἠγανάκτησε σφόδρα ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ μετὰ τοῦ Μενέλαιου πορεύεται πρὸς τοὺς διαφόρους ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα καλέσωσι τούτους βοηθοὺς κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος. Καὶ κατὰ πρῶτον ἦλθον πρὸς τὸν γέροντα Νέστορα καὶ διηγήθησαν τὸ λυπηρὸν συμβάν. Ὁ Νέστωρ παραινεῖ νὰ τιμωρηθῆ ἡ ὕβρις διὰ κοινῆς ἐκστρατείας καὶ ὑπισχνεῖται ὅτι καὶ αὐτὸς προθύμως θὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν υἱῶν του. «Βεβαίως,» λέγει, «ἐμαράνθη ἡ νεότης μου καὶ ἡ ῥώμη τοῦ σώματος ἡ προτέρα ἐξέλιπεν. Ἄλλ' ὅμως μένει τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀνδρεία ἀκόμη ἀμείωτος. Ἐρχομαι καὶ ἐγὼ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα προτρέψωμεν αὐτοὺς ἐπὶ κοινὴν ἐκδίκησιν.»

Ὁ Μενέλαος, ὁ Ἀγαμέμνων, καὶ ὁ Νέστωρ ἀποπλεύουσιν ἤδη εἰς Κρήτην πρὸς τὸν Ἴδομενέα. Οὗτος ἄνευ πολλῶν λόγων πείθεται εὐθὺς νὰ συνεκστρατεύσῃ. Ἐκείθεν μετέβησαν εἰς Ἄργος πρὸς τὸν Διομήδη, τὸν πολεμικὸν καὶ θαρραλέον. Καὶ οὗτος εἶνε πρόθυμος νὰ μετάρχη τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ ταῦτα ἦλθον εἰς τὴν Σαλαμῖνα πρὸς τὸν Αἴαντα, ἔπειτα εἰς τὴν Εὐβοίαν πρὸς τὸν σοφὸν Πάλαμῆδη, ἔπειτα εἰς Οἶτην πρὸς τὸν Φιλοκτήτην. Καὶ οὗτοι ὡς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνας θέλουσι τὸν πόλεμον, ἵνα ἀπαπλύνωσι τὸ ὄνειδος τὸ προσεφθὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

§ 9. Δύο Ἕλληνας ἀποφεύγουσι τὸν πόλεμον.

Ἄλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν Ἰθάκῃ νεόγαμος ὢν καὶ ἔχων καὶ μικρὸν υἱὸν δὲν ἤθελε τὸν πόλεμον. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅπως μὴ συμμετάρχη τούτου, ὑπεκρίνετο μανίαν. Ἐξευξέ παρόντων τῶν ἡγεμόνων ὄνον καὶ ταῦρον καὶ ἔσπειρεν ἄλας. Ἄλλ' ὁ σοφὸς Πάλαμῆδης νοήσας τὴν προσποίησιν ἐπέθηκεν εἰς τὴν αὐλάκα πρὸ τῶν βοῶν τὸν μικρὸν Τηλέμαχον, τὸν ὅποιον ἰδοὺν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξεπλάγη καὶ ἠλέγχθη ἀπατῶν.

Ἐλείπεν ἀκόμη ὁ Ἀχιλλεὺς, ὃν ἡ μήτηρ ἔκρυπτεν ἐν Σκύρῳ παρὰ τῷ Λυκομήδει, ὅπως διασώσῃ ἐκ τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ἔτι καὶ οὗτος διὰ πανουργίας ἀποκαλύπτεται ὑπὸ τοῦ Ὀδυσ-

σέως καὶ ἰπισχεῖται προθύμως τὴν σύμπραξίν του. Καὶ ὁ Πάτροκλος καὶ ὁ Μενότιος, οἱ φίλοι τοῦ Ἀχιλλέως, μέλλουσι νὰ παρακολουθήσωσι τοῦτον.

Οἱ ἦ, οὖν, συνῆλθον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας καιμένῳ μεταξὺ Ἀργεῦς καὶ Μυκηθῶν, ἵνα σκεφθῶσι περὶ τῶν προπαρασκευῶν καὶ ἐκλέξωσιν ἑαυτοῖς ἀρχιστράτηγον. Τοιοῦτον δὲ ἐξέλεξαν τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν ἰσχυρότατον τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνα.

§ 10. Ὁ Ζεὺς προσαγγέλλει καλὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἀφ' οὗ δὲ πάντα τὰ πρὸς τὴν στρατείαν παρεσκευάσθησαν, συνῆλθον πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος οἱ ἡγεμόνες μὲ τὰ πλοῖα καὶ μὲ τοὺς λαοὺς των εἰς τὴν Αὐλίδα. Ἦτο δὲ αὕτη πόλις παράλιος τῆς Βοιωτίας ἀπαντικρὺ τῆς Χαλκίδος. Συνήχθησαν δὲ περὶ τοὺς 100,000 ἀνδρείων στρατιωτῶν καὶ 1186 πλοῖα.

Περὶ πηγὴν τινα ὑπὸ ὑψηλὴν πλάτανον ἀνήγειραν πολλοὺς βωμοὺς καὶ προσέφερον εἰς τοὺς θεοὺς ἱερὰς ἐκκόμβας, εὐχόμενοι νὰ τύχωσιν οὐρίου ἀνέμου καὶ νὰ κατορθώσωσι τὸ ἔργον. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο συνέβη μέγα τι θαῦμα. Φοβερὸς δράκων αἰμοχροειδῆς τὰ νῶτα, ἔρπει ἐκ τινος βωμοῦ καὶ ἀναβαίνει ἐπὶ τὴν πλάτανον εἰς τὴν νεοτιανὴν στρουθίαν, ἣτις ἐκρέματο εἰς τὸν ἀκρότατον κλώνα κεκαλυμμένη ὑπὸ τῶν φύλλων. Εἶχε δὲ αὕτη ὀκτὼ στρουθία, ἡ δὲ μήτηρ ἦτο ἡ ἐνάτη. Ὁ ὄφις κατέπινε τὰ οἰκτρῶς τερετίζοντα στρουθία, ἡ δὲ μήτηρ περιπέτετο θρηνοῦσα. Ἄλλ' αἰφνης στρέφει τὴν κεφαλὴν καὶ συλλαμβάνει καὶ τὴν μητέρα. Καὶ ἀφοῦ κατέφαγε καὶ αὐτήν, ἀπελίθωσε τοῦτον ὁ Ζεὺς. Οἱ Ἕλληνες ἔμενον ἀναυδοὶ θαυμάζοντες. Τότε ὁ μάντις Κάλχας εἶπε: «Τί θαυμάζετε, εὐχομοὶ Ἀχαιοί; ὁ Ζεὺς ἔστειλεν ἡμῖν τὸ θαῦμα. Ταῦτο θὰ πληρωθῇ ὅψε μὲν ἄλλ' αἰώνιον θὰ μένη εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως ὁ δράκων κατέφαγε τὰ στρουθία σὺν τῇ μητρὶ, οὕτω καὶ ἡμεῖς θὰ φθείρωμεν τὸ Ἴλιον, ἀλλὰ θὰ πολεμήσωμεν ἐννέα ἔτη καὶ τῷ δεκάτῳ θὰ γείνωμεν κύριοι τῆς πόλεως.» Ταῦτα ὁ Κάλχας ἔλεγεν.

§ 11. Οἱ Ἕλληνες ἀφικνοῦνται πρῶτον εἰς βασιλεία ὀμόφυλον.

Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἀνευφήμησαν καὶ ἀνάπλευσι ἐλπίδων καὶ θάρρους κατευθύνθησαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας. Ἀπέβησαν δὲ εἰς τὴν Τευθανίαν τῆς Μυσίας, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ Πήλεφος υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Λύγης. Οἱ Ἀχαιοὶ ὑπολαβόντες τὴν χώραν ταύτην ὡς τὴν Τροίαν, ἤρχισαν νὰ διαπραΰνωσι καὶ τέμνωσι ταύτην. Ἄλλ' ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτῶν μετὰ στρατοῦ ὁ μεγαλοπρεπὴς ἦρως Τήλεφος. Γενομένης δὲ μάχης ἠττήθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ὑπεχώρησαν μέχρι τῶν πλοίων. Ἄλλ' ἤδη ὥρμησε κατ' αὐτοῦ ἀκατάσχετος ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ συνεκροτήθη μάχη πεισματώδης ἐκατέρωθεν. Καὶ ἔνθα μὲν ἐμάχετο ὁ Τήλεφος μετὰ τῶν ἑταίρων, ἔνθα δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Πάτροκλος καὶ ὁ Ἡρωτεσίλαος καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ καὶ τώρα πάλιν οἱ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων ὑπεχώρησαν. Μόνον ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Πάτροκλος ἔμειναν, ἐπιτελοῦντες ἔργα ἀνδρείας παράδοξα. Ἐνταῦθα ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ πρῶτον ἔλαβε πείραν τῆς ἀνδρείας τοῦ Πατρόκλου, ὅστις μάλιστα καὶ ἐτραυματίσθη λαμπρότατα ἀγωνισάμενος. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ χρόνου ἦσαν ἀμφότεροι ἀχώριστοι συμπολεμισταί. Ἄλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς τέλος ἔτρεψε τὸν ἰσχυρὸν ἀντίπαλον εἰς φυγὴν καὶ ἐδίωκε τοῦτον καὶ τοὺς Μυσίους ἐν ἀμπελώνι. Ὁ δὲ Τήλεφος, ἐν ᾧ ἔφρουγε, συνεποδίσθη ὑπὸ κλήματος τῆς ἀμπέλου καὶ ἔπεσε. Καὶ εὐθὺς τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐτραυμάτισε τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος, πρὶν ἀναστῆ ἀκόμη ὀρθός, εἰς τὸ πλευρόν. Ἄλλ' οἱ ἑταῖροι διέσωσαν τὸν τραυματίαν ἀπενεγκόντες αὐτὸν μακρὰν τῆς μάχης. Γενομένου δὲ σκότους ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Τῇ ἐπομένῃ δὲ πρωΐᾳ ἐποίησαντο πρὸς ἀλλήλους ἐνεχειρίαν, ἵνα θάψωσι τοὺς νεκρούς. Τότε δὲ ἤκουσαν ὅτι ὁ ἀνδρεῖος πολέμιος ἦτο ὀμόφυλος καὶ πολέμιος τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ Ἕλληνες συνέθεντο πρὸς τοῦτον φιλίαν καὶ περικελεύοντο ὅπως μεταλάβῃ καὶ οὗτος τῆς στρατείας. Ὁ Τήλεφος ἔλεγεν ὅτι πάντα θὰ πράξῃ ὑπὲρ τῶν φίλων Ἑλλήνων. Δὲν ἤθελεν ὁμως νὰ συμπολεμήσῃ κατὰ τῆς Τροίας, διότι εἶχε σύζυγον θυγατέρα τοῦ Πριάμου.

Ἐκ Τευθρανίας οἱ Ἕλληνες ἀπέπλευσαν διευθυνόμενοι εἰς Τροίαν. Ἄλλὰ καθ' ὄδον ἄνεμος σφοδρὸς ἐπιγεγόμενος διεσκόρπισεν αὐτοὺς καὶ μόλις μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἠδυνήθησαν νὰ καταπλεύσωσι πάλιν εἰς Λυλίδα.

§ 12. Ὀργὴ τῆς Ἀρτέμιδος.

Καταπλεύσαντες οἱ Ἕλληνες αὖθις εἰς τὴν Λυλίδα ἀνέσυραν τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο. Καὶ πολλοὶ μὲν τούτων ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των ἕκαστος, ἀμφιβάλλοντες ἂν ἡ ἐπιχείρησις θὰ ἐπιτελεσθῆι· διότι δὲν εἶχον ὄδηγόν. Συνέβη ὅμως νὰ ἔλθῃ ὁ Τηλέφος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ζητήσῃ ἰασιν τῆς πληγῆς. Τοῦτον ἰάτρευσε ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνθ' οὗ ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ δείξῃ τὴν ὁδόν.

Ἢδὴ πάλιν συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ οἱ Ἕλληνες, ἵνα ἐπιχειρήσωσι καὶ πάλιν τὸν πλοῦν. Ἄλλ' ἄνεμοι ἐναντίοι ἐκόλυον αὐτούς. Οἱ δὲ στρατιῶται ποθοῦντες τῆς μάχης ἐθορύβουν καὶ ἐπέκειτο στάσις. Τότε ὁ Κάλχας ἐξέφερεν ὅτι ἡ Ἀρτεμις εἶνε ὀργισμένη κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος φονεύσαντος τὴν ἔλαφον καὶ ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων ὀφείλει πρὸς ἰλασμόν αὐτῆς νὰ θυσιάσῃ τὴν πρεσβυτέραν κόρην τὴν Ἰφιγένειαν. Τὸ μάντευμα τοῦτο ἦτο γνωστὸν μόνον εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Μενέλαον καὶ τὸν Ὀδυσσεά.

§ 13. Ἀγαμέμνονος παλιμβουλία.

Ἄλλ' ὁ Ἀγαμέμνων ἐβούλετο μᾶλλον νὰ ἀποστῆ τοῦ ἔργου καὶ νὰ προλίπη τὴν δόξαν, ἢ νὰ θανατώσῃ κόρην τοσοῦτον προσφιλή. Καὶ διὰ τοῦτο προσέταξε τῷ κήρυκι Γαλθυσίῳ νὰ διαλύσῃ τὸν στρατὸν καὶ νὰ πέμψῃ αὐτὸν οἴκαδε. Ἄλλ' ὁ Μενέλαος ἀντείπε καὶ ἐζήτηε νὰ μεταπέσῃ τὸν ἀδελφὸν διὰ πολλῶν λόγων. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων καὶ ἄκων ἐπέισθη καὶ ἔγραψε πρὸς τὴν γυναῖκά του τὴν Κλυταιμνήστραν νὰ στείλῃ τὴν κόρην λόγῳ μὲν ὅπως νυμφεύσῃ αὐτὴν μὲ τὸν Ἀχιλλεῖα, ἔργῳ δὲ ὅπως θυσιάσῃ αὐτὴν. Ἄλλ' εὐθὺς μετενόησε καὶ κρύφα ἐστείλε τὴν νύκτα δευτέραν ἐπιστολὴν εἰς τὴν Κλυταιμνήσταν νὰ μὴ ἔλθῃ ἢ

Ἰφιγένεια τῶν γάμων ἀναβληθέντων. Ἄλλ' ὁ Μενέλαος ὅς ἐφοβείτο μεταβολὴν τῆς γνώμης τοῦ ἀδελφοῦ, ἐλόχα ἐκτὸς τῆς σκηνῆς καὶ ἐξήρπασεν ἐκ τοῦ δούλου τὴν ἐπιστολήν. Ἀναγνούς δὲ τὸ γράμμα ἔδραμε πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ ἐμέμφετο τούτου τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν λέγων: «Πόσον ἄδικον καὶ ἄπιστον ἡ ἀστασία! Ἐνθυμῆσαι πόσον ταπεινὸς καὶ εὐπροσήγορος, ὅπως κορέσης τὴν φιλοδοξίαν σου νὰ γίνῃς ἀρχιστράτηγος, ἔτεινες τὴν χεῖρα εἰς πάντα, ὅτι καὶ εἰς τὸν δημότην ἦνοιγες τὰς θύρας καὶ τὸν σιωπηλὸν προσεφώνεις φιλικῶς; Ἄφ' οὗ ὅμως ἐπέτυχες τοῦ ποθουμένου, εὐθὺς μετεβλήθης. Εἰς τοὺς φίλους δὲν ἦσο πλέον ὁ παλαιὸς φίλος, ἢ ἐπίσκεψις δὲν ἦτο συγκεχωρημένη εἰς πάντα, καὶ εἰς τὸν στρατὸν σπανίως ἐφαίνεσο. Ἄλλ' οὕτω δὲν πράττουσιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. Τὸν φίλον πρέπει τις πάντοτε νὰ ἀγαπᾷ καὶ βοηθῇ καὶ μάλιστα ὅταν ὑπὸ θείας εὐνοίας ἀνυψωθῇ εἰς θέσιν τοιαύτην, ὑπόθεν περισσότερον δύναται νὰ ὠφελήσῃ. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ Αὐλίδι αὐτῇ ἦδη, ὅτε ὁ ἄνεμος δὲν ἦτο οὐριὸς καὶ ὁ λαὸς ἀποκαμῶν νὰ περιμένῃ μάτην ἐζήτει νὰ ἀπέλθῃ οὐκαδέ, ἐξεπλάγης καὶ ἀπηλπισμένος ἐβόας: «τί ποιήσω;» τί συμβουλεύεις ὅπως μὴ ἀπολέσω τὴν στρατηγίαν καὶ τὴν δόξαν; Καὶ ὅτε ὁ οἰωνοσκόπος Κάλχας εἶπε νὰ θυσιάσῃς εἰς τὴν Ἄρτεμιν τὴν θυγατέρα σου, ἄνευ πολλοῦ ὄννου συνήθεσας εἰς τοῦτο καὶ πρὸς τὴν σύζυγόν σου ἐπεμψας ἄγγελον, οὐδενὸς ἀναγκάζοντος. Ἄλλὰ τῶρα μετανοεῖς καὶ στέλλεις νέα γράμματα, ὅπως σώσῃς τὴν κόρην σου. Τῇ ἀληθείᾳ, τοῦτο πράττουσι πολλοὶ, πρῶτον θηρεύουσι δόξαν, ἀλλ' ὅταν πρόκηται περὶ θυσίας αἰσχρῶς ὑποχωροῦσιν. Ἄλλ' ἡ ἀδυναμία αὕτη συνεπάγεται τὴν πτώσιν. Ὅστις θέλει νὰ εἶνε ὁ πρῶτος τοῦ λαοῦ, πρέπει νὰ ἔχῃ φρόνησιν καὶ νοῦν.»

§ 14. Ὁ Μενέλαος δὲν θέλει νὰ θυσιασθῇ ἢ Ἰφιγένεια.

Ἡ σφοδρὰ αὕτη τοῦ Μενελάου ἐπιτίμησις ἐξώργισε τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅστις ὅμως σιωπρῶνως ἀπεκρίνατο ὑπερασπίζων ἑαυτὸν ὅτι οὐδαμῶς στέργει νὰ θυσιάσῃ ἀνάτιον τέκνον χάριν γυναικὸς κακῆς καὶ ὅτι καὶ ὁ Μενέλαος, ἂν ἐσωφρόνει, θὰ ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ κακοῦ γάμου.

Τούτων δὲ γινομένων, ἔρχεται ἄγγελος, ὅτι ἀφίκετο ἡ Ἴφιγένεια καὶ ἡ μήτηρ καὶ ὁ μικρὸς ἀδελφὸς Ὀρέστης καὶ ὅτι ἀναπαύονται παρὰ πηγῇ πλησίον τοῦ στρατοπέδου. Ὁ λαὸς ἀθρόος συνέρρουσεν ἐκεῖ καὶ ἐθαύμαζε τὸ κάλλος τῆς κόρης. Τὸν δὲ Ἀγαμέμνονα κατέλαβε λύπη μεγάλη μέλλοντα μετ' ὀλίγον νὰ στερηθῇ τῆς θυγατρὸς.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ δυστυχὴς πατὴρ διετέλει ἀπεγνωσμένος, ὁ Μενέλαος συνεκινήθη ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ συμφορᾷ καὶ μετὰ καρδίαν ἀλγοῦσαν πλησιάζας λαμβάνει τὸν Ἀγαμέμνονα ἐκ τῆς δεξιᾶς καὶ λέγει: «Παῦσον νὰ χύνης δάκρυα, ἀδελφέ, μεταμέλομαι δι' ὅσα σοὶ εἶπον πρότερον. Σοὶ ὠμίλησα ὡς ἄφρον παιδίον. Ἄλλ' ἤδη αἰσθάνομαι τί σημαίνει νὰ φονεύῃ τις τὸ τέκνον του. Διάλυσον τὸν στρατὸν, ἃς ἐπανέλθωμεν οἴκαδε. Χάριν σοῦ παραιτούμαι ὅλα τὰ δίκαιά μου.»

Οἱ εὐγενεῖς οὗτοι λόγοι τοῦ Μενελάου εὐχαρίστησαν μὲν τὴν καρδίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ δὲν διεσκεδάσαν τὴν ἀθυμίαν. «Οἱ λόγοί σου, Μενέλαε.» εἶπεν, εἶναι ὠραῖοι καὶ ἄξιοι σοῦ. Ἄλλ' ἡ θυσία πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ γείνη. Σκέφθητι ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς γινώσκει τὸν χρησμὸν, ὅτι οὗτος εἶναι φιλόδοξος καὶ πανουργός καὶ ὅτι ἀφορμὴν ζητεῖ νὰ προσεταιρισθῇ τὸν στρατὸν καὶ νὰ φονεύῃ καὶ ἐμὲ καὶ σέ, καὶ ἔπειτα νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν κόρην.»

§ 15. Ἡ Κλυταιμνήστρα καὶ ἡ Ἴφιγένεια δέονται τοῦ Ἀγαμέμνονος νὰ φεισθῇ τῆς θυγατρὸς.

Ἐν τσοσούτῳ ἡ Κλυταιμνήστρα ἔμαθεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ γάμου, ἀλλὰ περὶ θυσίας τῆς θυγατρὸς. Ὁ Ἀγαμέμνων ὅμως ἀγνοῶν τοῦτο εἶπεν εἰς τὴν σύζυγον ὅτι τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα καὶ ὅτι ἡ θυγάτηρ ἔπρεπεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς νὰ ὀδηγηθῇ εἰς τὸν βωμὸν πρὸς τὸν γαμβρὸν. Ἄλλ' ἡ Κλυταιμνήστρα πλήρης ὀργῆς καὶ φρίκης ὑπέμνησε τὸ μέγα πένθος, ὃ θὰ ἔφερον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀτρείδου ὁ φόνος τῆς Ἴφιγενείας, καὶ ὅτι οἱ θεοὶ θὰ τιμωρήσωσι τὸ ἀνόσιον τοῦτο ἔργον δι' ἐπονειδίστου ἐπανόδου εἰς τὴν πατρίδα. «Οὐδεμία δέησις,» λέγει, «δύναται

νά μετάβληθῆ τὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν. Οἱ θεοὶ δὲ εἶναι ἄφρονες καὶ τιμωροῦσι πᾶν ἀδίκημα».

Καὶ ἡ Ἰριγενεία προσπίπτει εἰς τὰ γόνατα τοῦ πατρὸς κλαίουσα. «Εἶθε νὰ εἶχον, λέγει, τὸ στόμα τοῦ Ὀρφέως, πάτερ, ἵνα κινῶ διὰ τῆς μαγευτικῆς φωνῆς τοὺς λίθους, καὶ καταπραύνω διὰ τῶν λόγων, ὃν τινα ἐπεθύμουν. Ἄλλ' ἔχω μόνον θρήνους καὶ δάκρυα. Ἰκέτης προσπίπτω σοι, πάτερ, μὴ μὲ ἀφανίσῃς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας. Ὡ πόσον ἡδὺ νὰ βλέπῃ τις τὸ φῶς, ὃ μὴ μὲ ἀναγκάσῃς νὰ κατέλθω εἰς τὸ σκότος. Τί ἔπταισα ἐγὼ διὰ τὴν φυγὴν τῆς Ἑλένης μετὰ τοῦ Πάριδος, ἵνα τιμωρηθῶ διὰ τοῦ θανάτου; Ἄν οἱ λόγοι μου, πάτερ, δὲν σὲ συγκινῶσι, μὴ μὲ στερήσῃς τοῦλάχιστον τοῦ πατρικοῦ βλέμματος καὶ φιλήματος, ἵνα ἀποθνήσκουσα ἔχω τοῦτο τοῦλάχιστον πρὸς ἀνάμνησίν σου.»

§ 15. Ἀγαμέμνωνος καὶ Ἰριγενείας μεγαλοφροσύνη.

Ὁ Ἀγαμέμνων ἔμενεν ἀκαμπτος. «Οἶδα, εἶπε ποῦ πρέπει νὰ ἔχω οἶκτον καὶ ποῦ οὐχί. Δὲν μαίνομαι ἀγαπῶ τὰ τέκνα μου. Μὲ καρδίαν τεθλιμμένην, γύναι ἐκτελῶ πράξιν, ἣν ὅμως δὲν δύναμαι καὶ νὰ ἀποφύγω. Ὅρατε, ὅποιοι περίξ ἡμῶν μαχηταὶ καὶ πόσοι ἡγεμόνες εἶναι ἐνταῦθα συνηθροισμένοι. Εἰς ἅπαντας τούτους εἶναι ἡ ὁδὸς ἢ πρὸς τὴν Τροίαν κλειστὴ, ἂν δὲν θυσιάσω σὲ τέκνον μου. Τοῦτο εἶπεν ὁ Κάλχας. Τοὺς δὲ Ἕλληνας κατέχει ἀκατάσχετος πόθος νὰ πλεύσωσιν ἀμελλητί εἰς τὴν γῆν τῶν βαρβάρων καὶ νὰ ἐπιθέσωσι τέλος εἰς ἀρπαγὴν τῶν Ἑλληνίδων. Οὐχὶ χάριν τοῦ Μενελάου, ἀλλὰ χάριν συμπάσης τῆς Ἑλλάδος πρέπει, τέκνον μου, ἐκὼν ἄκων νὰ σὲ θυσιάσω. Διὰ σοῦ, θυγάτερ, θὰ ἐλευθερωθῇ ἡ γῆ ἡμῶν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ τολμᾷ ὁ βάρβαρος νὰ καταπατῇ τὰ ἀπαράγραπτα τῶν Ἑλλήνων δικαιώματα.»

Αἱ λέξεις αὗται διήγειραν τὴν εὐτολμίαν τῆς Ἰριγενείας, ἥτις στραφεῖσα πρὸς τὴν μητέρα λέγει: «Μήτηρ, προσφιλὴς μήτηρ, ὀργίζεσαι κατὰ τοῦ πατρὸς. Ἐχω σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνω. Ἡ περικλεῆς Ἑλλὰς βλέπει ἤδη σύμπασα πρὸς ἐμέ. Ἐξ ἐμοῦ ἐξαρθᾶται ἡ εὐπλοια τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ κατα-

στροφή τοῖς Τροίαις. Καὶ διατὶ νὰ φεῖδωμαι ἐγὼ τόσον τῆς ζωῆς, ἀφ' οὗ χιλιάδες Ἑλλήνων διὰ τὴν προσβολὴν τῆς πατριδος εἶναι ἔτοιμοι νὰ χύσωσιν ὑπὲρ αὐτῆς τὸ αἷμά των. Ὑπὲρ πατριδος θνήσκω ἑκουσίως. Θυσιάσατε ἐμὲ καὶ καταστρέψατε τὴν Τροίαν. Τῆς Τροίας τὰ ἐρείπια ἔστωσάν μοι μνημεῖον αἰώνιον.»

Ταῦτα εἰπούσα ἡ μεγαλόθυμος κόρη ἐπορεύθη μὲ βῆμα ἀσφαλὲς καὶ ἀφοβὸν εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἐστάθη πρὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἐκπληκτὸς θεωρεῖ αὐτὴν ὁ λαὸς ἰστάμενος περὶ τὸ βωμοῦ. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ τὰ λειβόμενα δάκρυα ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς ἐσθῆτος. «Ἦλθον, λέγει ἡ Ἰφιγένεια. Ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεᾶς προθύμως προσφέρω τὸ σῶμά μου θυσίαν ὑπὲρ τῆς χώρας καὶ τῶν Ἑλλήνων ἡπάντων, ἀφ' οὗ οὕτω διέταξεν ὁ Θεός. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐστὶ Ἑλληνας εὐτυχεῖς καὶ νικηταὶ καὶ ἐπιστρέψατε ταχέως εἰς τὴν πατρίδα σας. Οὐδεὶς θέλω νὰ μὲ βοηθήσῃ. Μόνη τὸν τράχηλον ὃν προσφέρω εἰς τὴν μάχιραν.»

Ἐκπληξὶς κατέλαβε τὸν στρατὸν διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν εὐτολίμειαν τῆς κόρης. Τότε ὁ κήρυξ Ταλθύβιος διέταξε σιγὴν εἰς ὅλους καὶ προσευχὴν. Ὁ δὲ μάντις Κάλχας ἐξείλκυσεν ἐκ τῆς θήκης ξίφος κοπτερόν καὶ τελέσας τὰ νενομισμένα κατέφερε κατὰ τοῦ τραχήλου πληγὴν ἰσχυράν. Ἄλλ' αὕτη ἀπέκτεινεν ἔλαφρον. Διότι ἡ Ἰφιγένεια ἀναρπασθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος μητηνέχθη εἰς Ταύρους¹ ἱέρεια εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τῆς θεᾶς.

Τὴν εὐφρόσυνον ταύτην ἀγγελίαν ἔφερον ὁ Ἀγαμέμνων εἰς τὴν Κλυταίμνηστραν, ἣτις περιχαρὴς ἐπανῆλθεν εἰς Μυκήνας.

Οἱ δὲ Ἕλληνας παρασκευασθέντες ἀπέπλευσαν εἰς Τροίαν.

§ 17. Ὁ Φιλοκτῆτης εἰς τοὺς ἀξένους βράχους τῆς Λήμνου.

Οἱ Ἕλληνας ἔφθασαν ἤδη πάντες ἀσφαλῶς εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Τροίας. Μόνον τὸν Φιλοκτῆτην, τὸν βασιλεῖα τῶν Μαλιῶν, κατέλαβε συμφορὰ μεγάλη. Ὑπάρχει παρὰ τὴν Λῆμνον νῆσος

(1) Εἰς τὴν Κριμαίαν.

ἀκατοίκητος ὀνόματι Χρῦση. Ἐνταῦθα εἶχεν ἰδρύσει ὁ Ἰάσων βωμὸν κατὰ τὸν εἰς Κολχίδα πλοῦν. Κατὰ τὸν χρησμὸν, ἂν δὲν ἐγένετο θυσία ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου πρότερον, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀλωθῇ ἡ Τροία. Ὁ Φιλοκτῆτης ἐγίνωσκεν ποῦ ἦτο ὁ βωμὸς καὶ ἤθελε νὰ δείξῃ τοῦτον εἰς τοὺς ἑταίρους. Τὸ χωρίον ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἀκάνθων καὶ ὁ βωμὸς ἦτο καταπεπτωκῶς ὑπὸ ταύτης. Ἄλλ' ἐν ᾧ κατεπάτει τὰς ἀκάνθας, ἵνα φανερώσῃ τὸν βωμὸν, ἰσοβόλος ὄφις ἔδρακεν αὐτὸν εἰς τὸν πόδα. Τὸ τραῦμα ἐποίησε ἀλγηδόνας δεινὰς εἰς τὸν ἥρωα. Ὡδύρευτο νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ διὰ τῶν στεναγμῶν καὶ τῶν οἰμωγῶν ἐτάραττε πᾶσαν θυσίαν. Διεδίδετο δὲ καὶ ἀποφορὰ ἀνυπόφορος ἐκ τοῦ πυθδους ἔλικους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατὸς ἠγανάκτει διὰ τοῦτο, τότε συνεσκέφθησαν οἱ δύο Ἀτρεΐδαι καὶ ὁ σοφὸς Ὀδυσσεὺς τί νὰ πράξωσι καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀπομακρύνωσι τὸν εὐγενῆ ἥρωα ἐκ τοῦ στρατοῦ, ὃς ἔπαθε τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπιμελούμενος. Παρραπλέοντες λοιπὸν τὰς ἐρήμους τῆς Λήμνου ἀκτὰς ἔθηκάν τὸν δυστυχεῖ Φιλοκτῆτην εἰς πλοίαριον, καθ' ὃν χρόνον ἐκοιμᾶτο βαθείως καὶ κατέλιπον αὐτὸν ἐδῶ εἰς τοὺς ἀξένους βράχους. Παρέθησαν δὲ αὐτῷ τὸ τόξον τοῦ καὶ τὰ βέλη καὶ ὀλίγην τροφήν καὶ ἐνδύματα καὶ ἀπῆλθον παραδόντες αὐτὸν εἰς τὴν τύχην. Ἐνταῦθα ὁ ἥρωας διέτριβεν ἀθλίως ὑπὸ ἑνα βράχον μέχρι τοῦ δεκάτου ἔτους, κακοχούμενος ὑπὸ τοῦ τραύματος, τὸ ὑποῖον καθ' ἡμέραν ἐπροχώρει περισσώτερον, ἔρημος καὶ ἐν λήθῃ τῶν ἀνθρώπων.

§ 18. Ὁ Πρωτεσίλαος θνήσκει ἐκουσίως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Ὅτε δὲ ἐφθάσεν εἰς τὰς Τρωϊκὰς ἀκτὰς ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων, πλῆθος Τρώων προσέδραμεν ἐκεῖ, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν ἀπόδασιν. Ὡδήγει δὲ τούτους ὁ Ἐκτωρ, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Πριάμου, διαφέρων πάντων τῶν Τρώων κατὰ τε τὴν βίωσιν καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν. Ὁ Πρίαμος αὐτὸς δὲν μετέλαβε τοῦ πολέμου γέρον πολὺ ὢν. Εἶχε δὲ δοθῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας χρησμὸς καθ' ὃν ὁ πατήσων πρῶτος τὴν Τρωϊκὴν χώραν ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ. Τοῦτο ἐγίνωσκεν ὁ Πρωτεσίλαος, ὁ Ἴφικλέους,

Θεσσαλός, ὅστις εἶχεν ἀρτίως συζευχθῆ μετὰ τῆς Λαοδαμείας. Καὶ ὅμως ἀτρόμητος πρῶτος ἠθέλησε νὰ πηδήσῃ εἰς τὴν Τρωϊκὴν χώραν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀπειλούντων πολεμίων, θῦμα ἐκυτόν προσφέρων ὑπὲρ τῶν πολλῶν. Καὶ ὄντως τὸ δόρυ τοῦ Ἐκτορος διετρώπησε τὸν εὐγενῆ ἥρωα, ὅστις παραυτίκα ἔπεσε νεκρός. Ὅτε δὲ ὕστερον ἔμαθεν ἡ νεκρὰ σύζυγος τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός, κατελήφθη ὑπὸ λύπης μεγάλης καὶ ἦτο ἀπαρηγόρητος. Καὶ ἐδέετο πρὸς τοὺς χθονίους¹ θεοὺς τρεῖς ὥρας νὰ συγχωρηθῇ αὐτῇ νὰ ἴδῃ πάλιν τὸν σύζυγον. Οἱ θεοὶ ἐπήκουσαν τῆς εὐχῆς καὶ ὁ Ἑρμῆς ᾠδήγησε τὸν Πρωτεσίλαον εἰς τὸν ἐνθάδε βίον. Ὅτε ὅμως ἔμελλε νὰ καταβῆ πάλιν εἰς τὸν Ἄδην, ἀπέθανεν ἀσμένως ἡ σύζυγος μετ' αὐτοῦ. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐτίμησαν τὸν Πρωτεσίλαον ἀνεγείραντες τάφον παρὰ τὸν Ἑλλησπόντον ἐν τῇ Θρακικῇ ἀκτῇ καταντικρὺ τῆς Τροίας ὅπου ἐφύτευσαν καὶ πολλὰς πετέας. Ἀλλὰ περιέργον! Αἱ πετέαι αἰ ἐπὶ τοῦ τάφου ἔθαλλον εἰς τοὺς κλώνας τοὺς ἐστραμμένους πρὸς τὸ Ἴλιον ἅμα ἤρχιζεν ἡ ἀνοιξίς, ἀλλὰ καὶ εὐθὺς ἐμαραίνοντο καὶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ φύλλα, ὡς ἂν καὶ ταῦτα πενοῦνται διὰ τὸν ἀκκιρον θάνατον τοῦ Πρωτεσίλαου.

§ 19. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποκτείνει τὸν ἄτρωτον Κύκνον.

Πεσόντος τοῦ Πρωτεσίλαου, οἱ λοιποὶ Ἕλληνες θαρραλέως ἐπήδησαν ἐκ τῶν πλοίων ἵνα ἐκδικήσωσι τὸν νεκρόν. Καὶ ἤδη συνέστη μάχη φοινική, ἐν ἣ ἔπεσον ἑκατέρωθεν πολλοὶ ἀνδρεῖοι πολεμισταί. Καὶ τῶν μὲν Ἑλλήνων διέπρεπεν ὁ Ἀχιλλεὺς κατὰ τε τὴν τόλμην τὴν ἄμαχον καὶ τὴν βώμην τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων, τῶν δὲ Τρώων ὁ Ἐκτωρ καὶ σύμμαχος αὐτῶν Κύκνος. Οὗτος ἐβάσιλευε τῶν Κολωνῶν καὶ ἦτο γαμβρὸς τοῦ Πριάμου. Εἶχε δὲ σῶμα γιγαντώδες καὶ ἄτρωτον, βώμην δ' ἀκαταμάχητον. Καὶ σφαγὴν πολλὴν ἐποίει εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες προτροπάδην ἔφευγον πρὸ αὐτοῦ. Μόνον ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπὶ τοῦ ἄρματος ἰστάμενος ὤρμησε κατ' αὐτοῦ μὲ σειόμενον δόρυ καὶ πλησίον ἐλθὼν βάλλει αὐτὸν λέγων· αἰὶός καὶ ἂν εἶσαι, στρατιῶτα, ἀποθνήσκων ἔχε τοῦτο παρηγορίαν ὅτι ἐφονεύθης ὑπὸ τοῦ

1) Τοὺς θεοὺς τοῦ Ἄδου.

Ἀχιλλεύς τοῦ υἱοῦ τῆς Θέτιδος». Τὸ βαρὺ δόρυ ἔτυχε τοῦ Κύκνου κατὰ τὸ στῆθος, ἀλλ' ἡ ὄξειχ αιχμὴ ἠμβλύθη χωρὶς νὰ βλάβῃ οὐδαμῶς αὐτόν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξεπλάγη διὰ τοῦτο. Τότε ὁ Κύκνος εἶπε: «Μὴ ἐκπλήττεσε, τέκνον τῶν θεῶν, οὔτε τὸ κράνος οὔτε ἡ ἀσπίς μοι φιλάττει, τὸ σῶμα, κατὰ τὰ ὄπλα φέρω μόνον πρὸς κόσμον. Καὶ γυμνὸς ἐὰν εἶμαι, δὲν τραυματίζομαι. Σημαίνει πολὺ νὰ μὴ εἶνέ τις υἱὸς Νηρηίδος, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ, ὅστις ἄρχει καὶ τοῦ Νηρέως καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ καὶ τῆς θαλάσσης ἀπάσης.» Καὶ ταῦτα λέγων ἀφῆκε τὸ δόρυ κατὰ τοῦ Ἀχιλλεύς, ὅπερ διήλασε διὰ τῶν ἐννέα βοείων δερμάτων τῆς ἀσπίδος καὶ ἐστάθη εἰς τὸ δέκατον. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐτίναξε τὸ δόρυ ἐκ τῆς ἀσπίδος καὶ εὐθὺς ἔρουψε μὲ χεῖρα εὔτονον καὶ δεύτερον αὐτὸ κατὰ τοῦ ἐναντίου. Ἀλλὰ καὶ τῶρα δὲν ἔβλαψε τὸν Κύκνον. Ἐπειτα ἐπειράθη καὶ τὸ τρίτον. Ἀλλ' ὅτε εἶδεν ὅτι μάτην ἀγωνίζεται, διότι οὐδεμίαν πληγὴν ἀνοίγεται εἰς τὸν ἀντίπαλον, ὑπέλαβεν ὅτι τὸ δόρυ πταίει, καὶ πρὸς δοκιμὴν σφενδονῆ τοῦτο πλήρης ὀργῆς κατὰ τοῦ Μενοίτου τοῦ Λυκίου, «Ἄς ἴδωμεν λέγει «μὴ ἐξησθένησεν ἡ χεῖρ μου.» Ἀλλὰ τὸ δόρυ τότε διετρύπησε καὶ τὸν θώρακα καὶ τὸ στῆθος τοῦ Μενοίτου. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἠλάλαξε καὶ εἶπεν· «αὕτη εἶνε ἡ χεῖρ μου, τοῦτο εἶνε τὸ δόρυ μου. Ἄς δοκιμάσω λοιπὸν καὶ πάλιν ἐπὶ τούτου.» Καὶ ταχέως ἐξείλκυσε τὸ δόρυ ἐκ τοῦ θερμοῦ αἵματος τοῦ νεκροῦ καὶ ἔβαλε τοῦτο κατὰ τοῦ Κύκνου. Ἀλλὰ τὸ δόρυ ἀπεπήδησεν ὡς νὰ ἐκτύπησεν ἐπὶ σκληρᾶς πέτρας. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἀχιλλεὺς κατήντησεν εἰς ὀργὴν μανιώδη καὶ πηδήσας ἐκ τοῦ δίφρου ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ γυμνὸν ξίφος καὶ πλησιάσας αὐτόν διετρύπησε τὴν ἀσπίδα. Ἀλλὰ τὸ ξίφος φθάσας εἰς τὸ ἄτρωτον σῶμα ἠμβλύθη καὶ δὲν διεπέρα τοῦτο. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς διὰ τῆς ἀσπίδος, ἣν ἔφερεν εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ἐκτύπησεν αὐτόν κατὰ τοῦ προσώπου, ὥστε ὁ Κύκνος ἀναίσθητος πίπτει κατὰ γῆς. Καὶ ἀπέθανε πνιγὴς διὰ τῶν ἱμάντων τοῦ κράνου.

§ 20. Ἡ ἐν τῷ στρατοπέδῳ θέσις τῶν λογάδων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὁ θάνατος τοῦ Κύκνου ἐπέβαλε τοὺς Τρῶας εἰς φόβον καὶ

πάντες εὐθὺς ὑπεχώρησαν τοῦ πεδίου. Ἐπειτα ἐποίησαντο ἐκχειρίαν καὶ ἔθψαν τοὺς νεκροὺς. Οἱ Ἕλληνες ἐπιτελέσαντες τὸ πρὸς τοὺς νεκροὺς καθήκον ἀνείλκυσαν τὰς νῆας εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐν τῇ πεδιάδι μεταξύ Ῥοιτίου καὶ Σίγειου. Καὶ τὰ μὲν ἄκρα τοῦ στρατοπέδου εἶχον οἱ λογάδες τοῦ στρατοῦ ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ Σίγειον καὶ ὁ Αἴας τὸ Ῥοίτιον. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὁμῶς ἐξέλεξε τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, ἔνθα εἶχε κατασκηνώσῃ καὶ ὁ Ἀγαμέμνων. Ἐνταῦθα ἦτο τὸ χωρίον ἐλεύθερον, ἔνθα συνήρχοντο πρὸς σύσκεψιν. Πέριξ δὲ τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὴν ξηρὰν δι' ἀσφάλειαν ἔσκαψαν τάφρον.

§ 21. Ἡ ἐν Ἰλίῳ διχογνωμία περὶ ἀποδόσεως τῆς Ἑλένης

Οἱ Ἕλληνες ἤδη στέλλουσι τὸν Μενέλαον καὶ τὸν Ὀδυσσεῖα εἰς τὴν πόλιν ὡς πρέσβεις νὰ ζητήσωσι τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς ἄρπασθέντας θησαυροὺς. Ὁ Ἀντήνωρ, γέρον φρόνιμος καὶ ἐκ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῆς Τροίας, ὑπεδέχθη τούτους ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἐξένισεν. Ὁ δὲ Πρίαμος ἀκούσας τὴν πρότασιν τῶν Ἑλλήνων, συνεκάλεσε τοὺς πολίτας ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τούτου. Καὶ πρῶτος μὲν ὠμίλησεν ὁ Μενέλαος εἰς τοὺς Τρῶας λόγον σύντομον καὶ συντακτικόν¹. Ἐπειτα ἀνέστη ἐκ τῆς ἑδρας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐξήρχοντο ὡς πυκναὶ νιφάδες ἐκ τοῦ στόματος καὶ ὁ λαὸς δεινῶς διετέθη ἀκούσας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀντήνωρ συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ δὲ Τρῶες ἀνεβόησαν νὰ ἀποδοθῇ ἡ γυνὴ καὶ οἱ θησαυροὶ καὶ νὰ παύσῃ ὁ ἐπικίνδυνος πόλεμος. Τοῦτο ἐπόθει καὶ ἡ Ἑλένη, ἣτις τῶρα μετενόησε φυγοῦσα μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς Πάριδος. Ἀλλ' ὁ Πάρις ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του τῶν πολεμικῶν καὶ τοῦ Ἀντιμάχου, ὃν διέφθειρε διὰ πολλῶν χρημάτων, ἠναντιώθη πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ λαοῦ. Καὶ ὁμῶς θὰ ὑπερίσχυον οἱ φρονιμώτεροι καὶ ἡ Ἑλένη θὰ ἀπεδίδοτο τῷ Μενελάῳ, ἂν ὁ μάντις Ἐλενος δὲν ὑπισχνεῖτο εἰς τοὺς Τρῶας ἐν τῷ πολέμῳ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. Οἱ Τρῶες λοιπὸν μεταπεισθέντες ἀποπέμπουσι τοὺς πρέσβεις καὶ ἄρχονται χαίροντες ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ τῇ μελλούσῃ νίκῃ.

1) Καλῶς συνδεδεμένον πεῖθοντα.

§ 22. Ληλησσία καὶ διαρπαγὴ τῆς Τρωάδος.

Οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο τῶρα νὰ πολιορκῶσι τὴν πόλιν. Ἄλλ' εἰ καὶ τρεῖς ἐπειράθησαν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς αὐτὴν παρὰ τὴν συκῆν, ἔνθα ἦτο τὸ τεῖχος ἀδύνατον δὲν ἐπέτυχον ὁμῶς τούτου. Καὶ ὁ πόλεμος ἐφαίνετο ὅτι θὰ γείνη χρόνιος. Διότι οἱ μὲν Ἕλληνες δὲν εἶχον τόσους ἀνδρας, ὥστε νὰ κατὰκλείσωσι πανταχόθεν τὴν πόλιν, οἱ δὲ Τρῶες πάλιν δὲν ἐτόλμων βλέποντες τῶν φοβερῶν Ἀχιλλέω νὰ ἐπεξέλθωσιν ἐν τῇ πεδιάδι εἰς μάχην κρίσιμον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐξῆλθον εἰς Ληλησσίαν καὶ διαρπαγὴν τῆς Τρωάδος. Ἐν ταύτῃ ὑπερέβη πάντας ὁ Ἀχιλλεύς. Οὗτος ἐπήρχετο νῦν μὲν κατὰ θάλασσαν, νῦν δὲ κατὰ γῆν κατὰ τῶν κωμῶν τῆς Τροίας καὶ τῶν συμμαχίδων πόλεων. Καὶ δώδεκα μὲν ὑπέταξε κατὰ θάλασσαν, ἔνδεκα δὲ κατὰ γῆν. Καὶ τὰς μὲν οἰκίας διαρπαζῶν ἔκαίε, τοὺς δὲ ἀνδρας ἐφόνευε, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἀπῆγεν εἰς δουλείαν. Τὴν πλουσίαν δὲ ταύτην λείαν φέροντες διενέμοντο οἱ Ἀχαιοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἔδιδον γέρας εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν ἡρώων τὰς εὐγενεῖς θυγατέρας τῶν ἡγεμόνων. Οὗτος ὁ Νέστωρ ἐκ τῆς Τενέδου τὴν Ἐκαμήδαν, ὁ Ἀχιλλεύς τὴν Ἰπποδάμειαν ἢ Βουσηίδα ἐκ τῆς Λυρνησοῦ, καὶ Ἀγαμέμνων τὴν Ἀστυνόμην ἢ Χρυσήϊδα.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Τρῶες καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Πριάμου ἀπομακρυνόμενοι τοῦ τεύχους δὲν ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως. Οὗτος συνέλαβε τὸν Ἄτιφον καὶ τὸν Ἴσσον ἐπὶ τῆς Ἰδης, υἱοὺς τοῦ Πριάμου, οὓς ὁμῶς ἀφῆκεν ἀντὶ λύτρων ἐλευθέρους. Ἐτερον δὲ υἱὸν τοῦ Πριάμου τὸν Λυκάονα ἐπώλησεν εἰς τὴν Λῆμνον. Τὸν δὲ νεκρὸν Τρωΐλον, ὃς ἐξῆλθε τῶν τειχῶν ἐφιππος, ἀπέκτεινεν ἀνηλεῶς ἐν τῷ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔνθα κατέφυγεν ἰκέτης. Τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ὁμῶς ἔσωσαν οἱ δραμόντες πρὸς σωτηρίαν τρεῖς ἀδελφοὶ του, ὁ δὲ Ἔκτωρ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκόμισε τοῦτον εἰς τὴν πόλιν.

§ 23 Ὁ Παλαμήδης καταδικάζεται εἰς τὸν διαλίθοβολίαν θάνατον ὡς προδότης τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου συνέβη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Παλαμήδους, ὅστις παντοιοτρόπως καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔρ-

γων ὠφέλησε τοὺς Ἕλληνας. Ὅτε περσευεῖζέτο ἡ στρατεία, οὗτος ἐπεισε διὰ τῆς εὐγλωττίας του τοὺς περισσοτέρους τῶν Ἑλλήνων, νὰ συνεκστρατεύσωσιν. Ἐπειτα ἐν τῇ Αὐλίδι τὸ μὲν διὰ τῶν διασκεδαστικῶν παιγνιδίων, τὰ ὅποια ἐφεύρισκε, κατεπράυνε τὸν δυσηρεστημένον διὰ τὴν μακρὰν ἀναβολὴν τοῦ ἀποπλοῦ στρατὸν, τὸ δὲ διὰ τῶν ἰατρῶν του γνώσεων διετήρει ὑγιεῖς τοὺς στρατιώτας. Οὗτος ἐδίδαξε τὴν χρῆσιν τῶν φάρων καὶ τοῦ φρουροῦ. Ὡμοιάζε πρὸς τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ψυχῆς τὸν Ἀχιλλέα, μεθ' οὗ εἶχε στενὴν φιλίαν. Ὁ εὐγενὴς οὗτος ἀνὴρ προθύμως συνεμερίσθη τὴν τύχην τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς σοφὸς ἄνθρωπος προέβλεπεν ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἔτι ὁ μὲν πόλεμος θὰ παρκαθῆ, αἱ δὲ Ἕλληνες ἐν τῷ μεταξύ θὰ πάθωσι πολλὰ, συνεβούλευσε τοὺς Ἕλληνας νὰ διαλλαχθῶσι πρὸς τοὺς Τρῶας. Ἀλλὰ τοῦτο παρώργισε τὸ φιλοπόλεμον καὶ ἀποφασιστικὸν κόμμα, μάλιστα δὲ τὸν Ὀδυσσεύα, ὅστις ἐκστρατεύσας ἀπαξ ἐπέθυμει νὰ ἴδῃ καὶ τὸν σκοπὸν του κατορθωθέντα. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐμίσει τὸν Παλαμῆδην πρῶτον μὲν διότι ἤλεγε τὴν προσποιητὴν μηχανήν, ἔπειτα δὲ διότι ὁ Παλαμῆδης εἰς πᾶσιν περίστασιν διεκρίνετο ὡς πρὸς τὴν σοφίαν καὶ ἐπισκότει τὴν δόξαν τοῦ Ὀδυσσεύος. Ἰπὸ τοιούτου ἀγρίου μίστου κατεχόμενος ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκρινε κκχῶς τὰς ἀγαθὰς καὶ φιλόφρονας τοῦ Παλαμῆδους σκέψεις καὶ δι' ἐπονειδίστου σκευωρίας κατώρθωσε νὰ καταδικασθῆ ὡς προδότης τῆς πατρίδος εἰς τὸν διὰ λιθοβολίας θάνατον. Μάτην διεμαρτύρετο ὁ ἀναίτιος ἦρωες διὰ τὴν συκοφαντίαν. Ὁ εὐγλωττος Ὀδυσσεὺς ἤξευρε νὰ ἀποδείξῃ τόσον ἐναργῆ τὴν πρᾶξιν, ὥστε οὔτε ἡ ἀπολογία οὔτε ἡ ἀνάμνησις τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἐκθουλεύσεων ἠδυνήθησεν νὰ τὸν ὠφελήσωσιν. Ἀπαχθεις δὲ δεσμώντες εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης «ὦ Δαναοί, εἶπε, φονεύετε ἀδίκως μελωδικὴν ἀηδονά.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὑπέμεινεν ἀγαγγύστως καὶ γενναίως τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Ἀποθνήσκων δὲ εἶπεν: «ὦ ἀλήθειαι, σὲ θρηνῶ, ἀπέθανες πρὸ ἐμοῦ.» Καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἀδίκως ὁ εὐγενέστατος καὶ κάλλιστος τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἀγαμέμνων διέταξε νὰ μὴ ταφῆ τὸ σῶμα τοῦ προθούτου, ἀλλὰ νὰ βίβη βροχὴ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων. Ἄλλ'

εὐθύς ὁ χρηστός Αἴας, ὅστις δὲν παρεδέχετο τὸ προσαχθῆν εἰς τὸν Παλαμῆδην ἔγκλημα ἔθαψεν αὐτὸν εὐκλεῶς.

§ 24. Ὁ Ἀγαμέμνων λέγει λόγους σκληροὺς πρὸς τὸν γέροντα Χρῦσῆν ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνος.

Εἶχον ἤδη παρέλθει οἱ ἐννέα χαλεποὶ ἐνιαυτοὶ τοῦ πολέμου καὶ ὑπερῆν ὁ δέκατος. καθ' ὃν ἔμελλον οἱ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσι τὸ Ἴλιον, ὅπως αὐτοῖς εἶχε χρησιμοδοτήσει ὁ Κάλχας. Καὶ ὅμως τώρα δὲν ἐφαίνετο τοῦτο εὐκατόρθωτον. Ἐκτὸς τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου, ὅστις ἀπεμάκρυνε τοὺς Ἕλληνας τῶν φιλτάτων καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων καὶ πολλοὺς ἀνδρείους μαχητὰς προέπεμψεν εἰς τὸν Ἄδην, ἐπέσκηψε κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος καὶ ἕτερον μέγα κακόν.

Ὅτε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκυριεύσει τὴν Θήβην ἐλήφθη αἰχμάλωτος ἡ Χρυσήτις, ἡ ὠραία θυγάτηρ τοῦ ἱερέως Χρῦσου. Ἐδόθη δὲ αὕτη γέρας εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα. Ὁ δὲ γηραιὸς πατὴρ τῆς αἰχμαλωτιδος ἔχων εἰς τὰς χεῖρας χρυσοῦν σκῆπτρον καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ στέμμα τοῦ ἐκηβόλου Ἀπόλλωνος ἐπορεύθη ἤδη εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ λυτρώσῃ ἀντὶ ἀπίρων λύτρων τὴν θυγατέρα του καὶ ἰκέτευε πάντας τοὺς Ἀχαιοὺς, μάλιστα δὲ τοὺς δύο Ἀτρεΐδαις, τοὺς ἄρχοντας τῶν λαῶν. «ὦ Ἀτρεΐδαι,» εἶπε, «καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ εἴθε οἱ θεοὶ νὰ δώσωσι νὰ προθήσητε τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου καὶ νὰ ἐπκνέθητε καλῶς εἰς τὴν πατρίδα σας. Λυτρώσκατέ μοι τὴν φίλην θυγατέρα καὶ δεχθήτε τὰ λύτρα σεβόμενοι τὸν Ἀπόλλωνα, οὗ ἐγὼ εἰμι ἱερεύς.» Τότε δὲ ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ συνήνεσαν νὰ σεβασθῶσι τὸν ἱερέα καὶ νὰ δεχθῶσι πᾶ πολύτιμα δῶρα. Ἄλλ' εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα δὲν ἤρεσε τοῦτο, ἀλλ' ἀπέπεμψε κακῶς τὸν γέροντα μὲ λόγους σκληροὺς: «Μὴ σὲ ἀπκνήθσω, γέρον,» εἶπε, «πλησίον τῶν κοίλων νεῶν ἢ τῶρα βροχδύνοντα ἢ ὕστερον ἐλθόντα πάλιν, διότι δὲν θὰ σὲ βοηθήσῃ πολὺ οὔτε τὸ σκῆπτρον οὔτε τὸ στέμμα τοῦ θεοῦ. Ταύτην ἐγὼ δὲν θὰ λυτρώσω. Αὕτη θὰ εἶνε αἰχμάλωτός μου ἐν Ἀργεὶ καθ' ὅλον τὸν βίον της. Ἀλλὰ πῆγαινε, μὴ μὲ ἐρέθιζε, ἂν θέλῃς νὰ φύγῃς ἀβλαβής».

§ 25. Λοιμὸς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων

Ὁ γέρον ἐφοβήθη καὶ ἀπεμακρύνθη. Σιωπηλὸς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὴν παραλίαν τῆς πολυφλοίσβου θαλάσσης. Ἐκεῖ δὲ μακρὰν ἐλθὼν προσευχῆθη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ταῦτα: «Ἐπάκουσόν μου, ἀργυρόταξε. Ἄν ποτέ σοι κατεσκευάσα ναὸν χαρίεντα ἢ σοὶ ἕκαστα παχέα μηρία ταύρων καὶ αἰγῶν, ἐτέλεσόν μοι ταῦτα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀποτίσωσιν οἱ Δαναοὶ τὰ δάκρυά μου διὰ τῶν βελῶν σου.»

Οὕτως ἠυχῆθη. Τοῦτο ἤκουσεν ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων, καὶ ὀργισμένος κατάκαρδα βαδίζει ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἔχων ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ τόξον καὶ τὴν φαρέτραν, ὅμοιος μὲ νύκτα: τὰ δὲ βέλη ἐν τῇ φαρέτρᾳ καθὼς ἐκίνησε θυμωμένος ἐκλαγξάν. Ἐπειτα ἐκάθισε μακρὰν τῶν πλοίων καὶ ἀφήκε βέλος. Δεινῶς δὲ ἤχησε τὸ ἀργυροῦν τόξον. Καὶ πρῶτον μὲν ἐφύνευσε τοὺς ἡμιόνους καὶ τοὺς ταχεῖς κύνας, ἔπειτα δὲ κατεύθυνε τὰ βέλη του καὶ κατ' αὐτῶν τῶν Ἀχαιῶν. Ἀδιαλείπτως δὲ ἐκαίοντο πυραὶ νεκρῶν. Καὶ ἐπὶ ἑννέα μὲν ἡμέρας ἐφέροντο τὰ βέλη τοῦ θεοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον. Τῇ δὲ δεκάτῃ συνεκάλεσεν ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν.

§ 26. Ὁ Κάλχας ἀποκαλύπτει τὴν αἰτίαν τοῦ λοιμοῦ.

Ἄφ' οὗ δὲ συνηθροίσθη ὁ λαὸς, ἀνέστη ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ εἶπε: «Ἀτρεΐδη, νομίζω ὅτι θὰ ἀπέλωμεν ἄπρακτοι ὀπίσω, ἂν σωθῶμεν ὅμως καὶ ἐκ τοῦ θανάτου, ἐπειδὴ καὶ ὁ πόλεμος καὶ ὁ λοιμὸς λυμαίνονται ὁμοῦ τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἄλλ' ἄς ἐρωτήσωμεν μάντιν τινα ἢ ἱερέα ἢ καὶ ὄνειροπόλον, διότι καὶ τὸ ὄναρ εἶνε ἐκ τοῦ Διὸς, ἵνα μάθωμεν διὰ τί ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων εἶνε ὀργισμένος, ἄρα γε δι' εὐχὴν ἢ δι' ἐκατόμβην, καὶ ἂν εἶνε δυνατόν νὰ καταπραυνθῇ διὰ κνίσσης ἀρνίων καὶ αἰγῶν τελείων.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκάθησεν. Ἐπειτα ἀνέστη ὁ Κάλχας ὁ Θεστορίδης, ὁ ἄριστος μάντις, ὅστις ἐγίνωσκε καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, καὶ εἶπε ταῦτα:

«ὦ Ἀχιλλεῦ, μὲ κελεύεις νὰ ἐξηγήσω τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Τοῦτο μὲν θὰ πράξω, ἀλλ' ὅμοσόν μοι ὅτι θὰ μὴ παράσχῃς βοήθειαν καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ἔργου, ἂν δυσπρε-

στήσω διὰ τῆς μαντείας ἐκείνον ὅστις ἔχει δύναμιν ἐπὶ τῶν Ἀργείων καὶ εἰς ὃν πείθονται οὗτοι.»]

«Μηδὲν φοβοῦ,» εἶπεν ὁ Ἀχιλλεὺς, «εἰπέ μετὰ θάρρους τὴν μαντείαν, οἷαν ἤξεύρεις. Ὅχι μὰ τὸν Ἀπόλλωνα, πρὸς ὃν σὺ ὑχόμενος ἀναφαίνεις τὰς μαντείας, εἰς οὐδένα θὰ ἐπιτρέψω ἐν ὄσῳ ἐγὼ ζῶ νὰ ἐπιβάλλῃ χεῖρας κατὰ σοῦ ἐξ ὅλων τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅστις τώρα καυχᾶται ὅτι εἶνε ὁ ἄριστος τῶν Ἀχαιῶν.»

Τότε ὁ μάντις ἔλθε θάρρος καὶ εἶπεν αὐτε ἕνεκα εὐχῆς οὔτε ἕνεκα ἐκατόμβης ὀργίζεται ὁ θεός, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἱερέως, ὃν ἠτίμασεν ὁ Ἀγαμέμνων καὶ δὲν ἀπέλυσε τὴν θυγατέρα καὶ δὲν ἐδέχθη τὰ λύτρα. Διὰ τοῦτο ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς λύπας καὶ ἀκόμη θὰ δώσῃ καὶ δὲν θὰ ἀπομκρύνῃ τὸν ὄλεθρον πρὶν ἢ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν πατέρα τὴν ἐλικώπιδα κόρην ἄνευ τιμῆματός, ἄνευ λύτρων καὶ πρὶν ἢ ποιήσωμεν αὐτῷ θυσίαν ἐν Χρούσῃ. Τότε ἴσως ἐξευμενίσωμεν αὐτόν.»

§ 27. Ὁ Ἀγαμέμνων ὑβρίζει τὸν Κάλχαντα καὶ ἀξιοὶ νὰ δοθῇ αὐτῷ γέρας ἄλλου.

Ἐπειτα ἀνέστη ὁ Ἀγαμέμνων. Μεγάλῃ δὲ ὀργῇ ἐπισκότει τὴν ψυχὴν του, τὰ δὲ ὄμματά του ὠμοιάζον μὲ ἀναπλεγόμενον πῦρ. Τὸν Κάλχαντα δὲ πρῶτον μὲ ἄγριον βλέμμα ἰδὼν εἶπε:

«Μάντι κακῶν, οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶπέ μοι καλόν τι. Πάντοτε ἀρέσκεσαι νὰ μαντεύῃς κακὰ, ἀγαθόν τι οὔτε εἶπες οὔτε ἔπραξας. Καὶ τώρα πάλιν λέγεις εἰς τοὺς Δαναοὺς ὅτι ὁ Ἀπόλλων διὰ τοῦτο ἐπέβαλε τὴν νόσον, διότι ἐγὼ δὲν ἀπέδωκα τὴν θυγατέρα του. Τῇ ἀληθείᾳ ἐπεθύμουν τοιαύτην κόρην ἥτις καὶ σῶμα καὶ κάλλος ἔχει ἐξαίρετον καὶ διαπρέπει κατὰ τε τὸν νοῦν καὶ τὰ ἔργα, νὰ ἔχω ἐν τῷ οἴκῳ μου. Ἀλλὰ χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ εἶμαι πρόθυμος νὰ ἀποδώσω αὐτήν. Ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ἐτοιμάσατέ μοι εὐθύς ἄλλο γέρας. Δὲν ἀρμόζει ἐγὼ μόνος τῶν Ἀργείων νὰ εἶμαι ἀγέρατος. Βλέπετε δὲ πάντες ὅτι τὸ γέρας μου ἄρχεται ἀλλαγῆ.»

«Μὴ ἔσο ἄπληστος ἐνδοξότατε Ἀτρεΐδῃ,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς, «πῶς εἶνε δυνατόν νὰ σοὶ δώσωμεν τῶρα ἄλλα γέρας,»

ἀρ' οὐ πάντα διανεμήθησαν ὅσα ἐκ τῶν πόλειων ἐλάβομεν· οὐδὲ ἤξεύρομεν νὰ κῆται ποῦ ἄλλη λεία. Δὲν εἶνε δὲ πρέπον τὰ διανεμηθέντα νὰ ζητήσωμεν πάλιν παρὰ τοῦ λαοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἄφες μὲν ταύτην, ἂν δὲ ὁ Ζεὺς δώσῃ νὰ κυριεύσωμεν τὴν εὐτειχον Τροίαν, θὰ σοὶ ἀποτίσωμεν τότε τοῦτο τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀτρεΐδης. «Μὴ θέλε νὰ μὲ ἀπατήσης, ἄνδρεε Ἀχιλλεῦ. Μὲ κελεύεις νὰ ἀποδώσω τὸ γέρας μου, σὺ δὲ ἐπιθυμεῖς νὰ ἔχῃς τὸ σόν. Οὐχί, ἂν οἱ Ἀχαιοὶ δὲν μοὶ δώσωσιν ἄλλο γέρας ἀντάξιον, τότε ἐγὼ αὐτὸς θὰ ἔλθω καὶ θὰ λάβω ἢ τὸ σόν ἢ τοῦ Αἴαντος ἢ τοῦ Ὀδυσσεώς. Καὶ ἄς ὀργισθῇ ὅστις θέλει. Ἀλλὰ περὶ τούτου σκεπτόμεθα κατόπιν. Τώρα δὲ ἄς ἐτοιμάσωμεν πλοῖον καὶ ἄς θέσωμεν εἰς αὐτὸ τὴν ὠραίαν Χρυσίδα καὶ τὴν ἑκατόμβην. Ἀρχηγὸς δὲ ἔστω εἰς τῶν ἡγεμόνων ἢ ὁ Αἴας ἢ ὁ Ἰδομενεὺς ἢ ὁ Ὀδυσσεὺς ἢ καὶ σὺ, Πηλεΐδη, φοβερώτατε πάντων τῶν ἀνδρῶν.»

§ 28. Ἔρις Ἀγαγέμενος καὶ Ἀχιλλεύς.

Πρὸς τοῦτον δὲ βλοσυρῶς βλέψας ἀπεκρίνατο ὁ Πηλεΐδης· «ὦ ἀναιδέστατε, ἰδιοτελέστατε. Πῶς νὰ πείθεται τις προθύμως εἰς τοὺς λόγους σου ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐνέδραν ἢ νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθρούς; Μετέσχον τῆς μάχης κατὰ τῶν Τρώων εὐχὴ ἀδικηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ χαριζόμενος σοί, ὦ κυνῶπα, καὶ τῷ Μενελάῳ. Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν οὐδὲν φροντίζεις, ἀπειλεῖς δὲ μόνος νὰ μοὶ ἀφαιρήσῃς τὸ γέρας, δι' ὃ ἐγὼ πολὺ ἐμόχησα, μοὶ τὸ ἔδωκαν δὲ οἱ Ἀχαιοί. Καὶ τοι ἐγὼ οὐδέ ποτε λαμβάνω ἴσον γέρας μὲ σέ, ὅποτε οἱ Ἀχαιοὶ ἐκπορθήσωσι πόλιν τινά. Τὸ πλεῖστον τοῦ χαλεποῦ πολέμου κατορθοῦσιν αἱ ἐμαὶ χεῖρες. Ἄλλ' ὅταν ἔλθῃ ἡ διανομή, σὺ μὲν λαμβάνεις γέρας πολὺ μείζον, ἐγὼ δὲ μὲ ὀλίγον εὐχαριστημένος ἔρχομαι κατὰκοπος ἀπὸ τῆς μάχης εἰς τὰ πλοῖα. Τώρα ὅμως θὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα τὴν Φθίαν. Δὲν ἔχω διάθεσιν νὰ μένω ἐδῶ διὰ νὰ συσσωρεύῃς σὺ κτήματα καὶ πλοῦτον.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων· «Φῦγε εὐθὺς ἐάν θέλῃς, οὐδὲ παρακαλῶ νὰ μένης ἐνταῦθα χάριν ἐμοῦ. Παρ' ἐμοὶ εἶνε καὶ ἄλλοι οἵτινες δύνανται νὰ μὲ τιμήσωσι, μά-

λιστα δὲ ὁ πολύβουλος Ζεὺς. Σὺ μοὶ εἶσαι ὁ ἔχθιστος πάντων τῶν βασιλέων, διότι πάντοτε ἀγαπᾷς τὰς ἔριδας καὶ τοὺς πολέμους καὶ τὰ μάχας. Ἐὰν εἶσαι πολὺ ἀνδρεῖος, θεὸς σοὶ τὸ ἔδωκεν. Ἀπελθε εἰς τὴν πατρίδα σου μὲ τὰ πλοῖά σου καὶ τοὺς ἑταίρους σου καὶ ἄρχε τῶν Μυρμιδόνων. Περὶ σοῦ ἐγὼ οὐδαμῶς ἐξετάζω οὐδὲ φροντίζω ἂν εἶσαι ὠργισμένος. Μάθε δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο ὅτι τὴν μὲν Χρυσήϊδα θὰ ἀποστείλω εἰς τὸν πατέρα της, θὰ ἔλθω δὲ μόνος εἰς τὴν σκηνὴν σοῦ καὶ θὰ σοὶ ἀραιρέσω τὴν ὠραίαν Βρυσήϊδα, διὰ νὰ ἰδῆς καλῶς πόσον ἐγὼ εἶμαι σοῦ ἀνώτερος καὶ νὰ τρέμη καὶ πᾶς ἄλλος τοῦ λοιποῦ νὰ θέλῃ νὰ ἐξισοῦται μὲ ἐμέ κατὰ πρόσωπον.»

§ 29. Ὁ Ἀχιλλεὺς πείθεται εἰς τὴν Ἀθηνᾶν
νὰ μὴ φονεύσῃ τὸν Ἀγαμέμνονα.

Οὕτως εἶπε. Μεγάλῃ δὲ ὀργῇ κατέλαβε τὸν Πηλεΐδην καὶ ἡ ψυχὴ του ἐν τῷ λασίῳ στήθει του διελογίσθη ἢ νὰ ἀνασπάσῃ τὸ ὄξύ ξίφος καὶ νὰ σφάξῃ τὸν Ἀγαμέμνονα ἢ νὰ καταπύρῃ τὸν βρασμὸν τῆς καρδίας του. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἦτο ἀκόμῃ ἀμυβήτολος, εἶλκε δὲ κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς θήκης τὸ μέγα ξίφος, ἦλθεν ἡ Ἀθηνᾶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ἔστειλε δὲ ταύτην ἡ Ἥρα, ἥτις ἠγάπα ἀμφοτέρους ἐξ ἴσου. Ἔστάθη δὲ ὄπισθεν ἀθέατος εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆς ξανθῆς κόμης τὸν Ἀχιλλεὺν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξεπλάγη καὶ ἐτράπη ὀπίσω, ἔπειτα δὲ ἀνεγνώρισε τὴν θεάν, (δεινῶς δὲ ἤστραπτον οἱ ὀφθαλμοὶ της) καὶ εἶπε· «Διὰ τί ἦλθες», ὦ θεά; ἐπιθυμοῦμε ἴσως νὰ ἰδῆς τὴν ἀλλζονίαν τοῦ Ἀτρείδου; «Τῇ ἀληθείᾳ ἡ ἔπαρσις αὐτῆ θὰ τῷ ἀπολέσῃ τὴν ζωὴν.» Ἡ δὲ Ἀθηνᾶ ἀπεκρίνατο. «Ἦλθον ἐξ οὐρανοῦ ἵνα παύσω τὴν ὀργὴν σου, ἂν θὰ μὲ ἀκούσῃς. Ἄλλ' ἔλα παῦσον τῆς ἔριδος, καὶ μὴ ἔλκε τὸ ξίφος. Διὰ λόγον ὀνειδίσειν αὐτὸν, ὅσον εἶνε πρέπον. Τοῦτο δὲ σοὶ λέγω ὅπερ θὰ ἐκτελεσθῇ ἀφεύκτως. Ἐνεκα τῆς ὕβρεως ταύτης θὰ σοὶ προσφερθῶσι ποτε τριπλάσια λαμπρὰ δῶρα.»

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς· «Πρέπει νὰ ὑπακούσω εἰς τοὺς λόγους σου, θεά, ἂν καὶ εἶμαι πολὺ ὠργισμένος. Διότι ὅστις ὑπακούει εἰς τοὺς θεοὺς ἔχει τὴν προστασίαν τούτων.»

Καὶ τὸ μὲν ξίφος, ὅπερ ἐκοάτει ἐκ τῆς ἀργυρᾶς λαβῆς, ὠ-
Ψηφιοποίηθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἤθεσε πάλιν εἰς τὴν θήκην. Ἄλλ' ἦτο ἀκόμη ὠργισμένος καὶ εἶπε, τοὺς ἐξῆς ὀνειδιστικούς λόγους πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα.

«Μέθυσε, ἀναιδέστατε, δειλότατε, οὐδέποτε ἔσχες τὴν τόλμην ἢ νὰ ὀπλισθῆς μετὰ τοῦ λαοῦ εἰς μάχην ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐνέδραν μετὰ τῶν ἀρίστων Ἀχαιῶν. Τοῦτο σοὶ φαίνεται ὁ θάνατός σου. Τῷ ὄντι εἶνε πολὺ καλλίτερον νὰ κάθησαι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀχαιῶν καὶ νὰ ἀφαιρῆς τὰ δῶρα παρ' ἐκείνου, ὅστις τολμᾷ νὰ σοὶ ἀντεῖπῃ. Δημοβόρε βασιλεῦ, ὅστις ἄρχεις οὐτιδανῶν ἀνθρώπων, διότι ἄλλως θὰ παρηνόμεις τώρα διὰ τελευταίαν φοράν. Ἐν τούτοις σοὶ λέγω τοῦτο καὶ σοὶ τὸ διαβεβαιῶ διὰ μεγάλου ὄρκου. Ναὶ μὰ τοῦτο τὸ σκῆπτρον, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε πλέον θὰ βλαστήσῃ φύλλα καὶ κλάδους καὶ τὸ ὁποῖον ἔχουσιν οἱ βασιλεῖς, οἱ υἱοὶ τῶν Ἑλλήνων, θὰ ποθήσωσι ποτε ἀναμφιβόλως οἱ Ἀχαιοὶ τὸν Ἀχιλλεῖα, ὅτε οὗτοι ἀθρόοι θὰ πίπτωσιν ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ φονικοῦ Ἑκτορος, καὶ ὅτε σὺ δὲν θὰ δύνασαι νὰ τοὺς βοηθήσῃς. Τότε θὰ σοὶ καταβρώσῃ τὴν ψυχὴν ὀργὴ καὶ λύπη ὅτι δὲν ἐτίμησας τὸν ἀριστὸν τῶν Ἀχαιῶν».

§ 30. Συμβουλαὶ Νέστωρος.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔβαλε κατὰ γῆς τὸ χρυσήλατον σκῆπτρον καὶ ἐκάθησεν. Ἄλλ' οἱ λόγοι τοῦ Ἀχιλλεῶς παρῶργισαν τὸν Ἀγαμέμνονα. Τότε ὁ Νέστωρ, γέρον σεβαστός, παρενέβη καὶ ἐζήτησε διὰ λόγων φρονίμων νὰ καταπραύνη τὴν ὀργὴν τῶν καὶ νὰ τοὺς διαλλάξῃ ὅπως μὴ ἐκ τῆς διχονοίας τῶν πρώτων τοῦ στρατοῦ προκύψῃ βλάβη εἰς πάντας. Συμβουλεῖται τὸν μὲν Ἀγαμέμνονα νὰ παύσῃ ζητῶν τὴν Βρυσηίδα, τὸν δὲ Ἀχιλλεῖα νὰ ἀπέχῃ πάσης φιλονεικίας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀνδρείαν του, ἣν οἱ θεοὶ ἔδωκάν τε εἰς αὐτὸν, πρὸς ὄφελος τῶν συμπατριωτῶν του. Ἄλλ' οἱ λόγοι οὗτοι κατ' οὐδὲν ἴσχυσαν. «Ἐχεις δίκαιον, γέρον, εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ἄλλ' ὁ ἀνὴρ οὗτος θέλει νὰ πρωτεύῃ πάντων τῶν ἄλλων, πάντας νὰ προστάτῃ καὶ πάντων νὰ ἄρχῃ ὅπερ δὲν δύνανται πάντες νὰ ὑπομείνωσιν. Ἄν οἱ αἰώνιοι θεοὶ ἐποίησαν αὐτὸν ἀνδρεῖον μαχητὴν, δὲν ἔδωκαν ὅμως αὐτῷ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ὑβρίζῃ καὶ λοιδορῇ.» Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεῦς· «Θὰ ἐκαλοῦμαι

τῇ ἀλθραῖα δειλὸς καὶ οὐτιδανός, ἂν ὑπήκοον εἰς πᾶν ὅτι σὺ λέγεις. Νὰ προστάττης δύνασαι ἄλλους οὐχὶ ὅμως καὶ ἐμέ. Μόνον τοῦτο σοὶ λέγω καὶ σκέφθητι καλῶς. Ἐνεκα τῆς κόρης δὲν θὰ πολεμήσω οὔτε κατὰ σοῦ οὔτε κατ' ἄλλου τινός. Σεῖς μοὶ ἐδώκατε ταύτην, σεῖς πάλιν τὴν ἀφαιρεῖτε. Ἐκ τῶν ἄλλων ὅμως πραγμάτων μου δὲν σοὶ ἐπιτρέπω οὐδὲ ἔν νὰ λάβῃς παρὰ τὴν θέλησίν μου. Καὶ ἂν θέλῃς, δοκίμασον, ἵνα ἴδωσι καὶ οὗτοι πῶς τὸ μέλαν αἷμά σου θὰ ρεύσῃ περὶ τὸ δόρυ μου.»

§ 34. Ὁ Ἀγαμέμνων ἀφαιρεῖ τὴν Βρυσηίδα.

Οὕτως ἀφ' οὗ ἤρισαν ἑκατέρωθεν ἐσηκώθησαν καὶ διέλυσαν τὸν σύλλογον. Καὶ ὁ μὲν Πηλεΐδης μετὰ τοῦ Πατρόκλου καὶ τῶν φίλων του ἐπορεύθη εἰς τὰς σκηνάς. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης καθέλκυσε ταχὺ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξοπλίσας αὐτὸ ὠδήγησε ὁ ἴδιος τὴν Χρυσίδα ἐκεῖ, ἔθηκε τὴν ἐκατόμβην καὶ ἀπέστειλε πάντα εἰς Χρῦσιν. Ἀρχηγὸς δὲ τοῦ πλοίου ἦτο ὁ Ὀδυσσεύς. Μετὰ δὲ τοῦτο προσέταζεν ὁ Ἀτρεΐδης τοὺς λαοὺς νὰ νιφθῶσι καὶ τελῶσιν τῷ Ἀπόλλωνι θυσίαν. Τούτων δὲ γενομένων πέμπει τοὺς δύο κήρυκας τὸν Ταλθύβιον καὶ Εὐρυβάτην εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως, ἵνα κομίσωσιν ἐκεῖθεν τὴν Βρυσηίδα. Οἱ κήρυκες ἄκοντες ἐπορεύθησαν εἰς τὰς σκηνάς τῶν Μυρμιδόνων. Εὐρον δὲ τὸν Ἀχιλλέα καθήμενον πλησίον τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ πλοίου. Καὶ ὡς εἶδον ἐταράχθησαν καὶ ὑπὸ αἰδοῦς ἔστησαν οὐδὲν λέγοντες. Ὁ Ἀχιλλεὺς ὅμως ἐνόησε διὰ τί ἦλθον. Καὶ μολονότι οὐδεμίαν χαρὰν ἐποίησε αὐτῷ ἢ ὄψιν των, προσεφώνησεν ὅμως αὐτοὺς φιλικῶς ὡς ἐξῆς:

Ὁ Πάτροκλος ὀδηγεῖ τὴν Βρυσηίδα εἰς τοὺς κήρυκας.

«Χαίρεται κήρυκες, ἄγγελοι τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐλθετε πλησιέστερον. Σεῖς δὲν μοὶ πταίετε οὐδὲ ὅπως ἄλλ' ὁ Ἀγαμέμνων, ὅστις ἔστειλεν ὑμᾶς διὰ τὴν Βρυσηίδα. Ἄλλ' ἔλα Πάτροκλε ἐξάγαγε αὐτὴν ἐκ τῆς σκηνῆς καὶ δός. Οὗτοι ἔστησαν μάρτυρες ἐνώπιον καὶ τῶν μακάρων θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον τοῦ σκληροῦ βασιλέως, ἐάν ποτε πάλιν γίνῃ χρεια νὰ ἀποκρούσω τὸν δεινὸν ὄλεθρον ἀπὸ τῶν ἄλλων. Ἄλλ' ἀνακρινθῶσιν ὁ ἀνθρώπος οὗτος μανίαν ὄλεθρίαν

καὶ δὲν δύναται νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ παρελθόντος περὶ τοῦ μέλλοντος, πῶς θὰ δυνηθῶσι νὰ πολεμήσωσιν ἀσφαλῶς οἱ Ἀχαιοί.»

Ὁ Πάτροκλος παρέδωκε τὴν Βρυστήδα εἰς τοὺς κήρυκας, οἵτινες ἔφερον αὐτὴν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἦκολούθει δὲ τούτους ἄκουσα. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς δακρῦσας ἐκάθισεν εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης μακρὰν τῶν φίλων του καὶ βλέπων εἰς τὸν ἀπέραντον πόντον ἐδέηθη μὲ ἀνατεταμέναις χεῖρας πρὸς τὴν μητέρα του. Ἡ Θέτις ἀκούσασα τοῦ υἱοῦ θρηνοῦντος ἐξῆλθεν εὐθύς ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ θωπεύσασα αὐτὸν εἶπε. «Τέκνον, τί κλαίεις; ποῖον πένθος κατέλαβε τὴν ψυχὴν σου. Λέγε, μὴ τὸ κρύψῃς, ἵνα ἠξεύρωμεν τοῦτο ἀμφοτέρωι.» Ὁ Ἀχιλλεὺς διηγήθη τότε ὅσα συνέβησαν καὶ παρεκάλεσε τὴν μητέρα νὰ πορευθῆ παρὰ τῷ Διὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπως παντὶ τρόπῳ πείσῃ αὐτὸν νὰ δώσῃ τὴν νίκην εἰς τοὺς Τρῶας, ἵνα τότε πάντες αἰσθανθῶσι τὸ ἀμάρτημα τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ Ἀτρεΐδης αὐτὸς ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀδικίαν πρὸς τὸν κράτιστον τῶν Ἀχαιῶν.» Ἡ Θέτις ὑπέσχετο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ υἱοῦ, ἐπειδὴν τάχιστα ἐπανέλθῃ ὁ Ζεὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον. Διότι οὗτος χθὲς μετὰ πάντων τῶν θεῶν εἶχε μεταβῆ εἰς τὸν Ὠκεανὸν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς Αἰθίοπας. Ἐμελλε δὲ νὰ ἐπανέλθῃ τῇ δωδεκῆτῃ ἡμέρᾳ, ὅτε, λέγει, θὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὸν καὶ ἀψαμένη τῶν γονάτων αὐτοῦ ἐλπίζει νὰ τὸν πείσῃ. Προτρέπει δὲ ὁμῶς τὸν Ἀχιλλεὺς ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἀπέχῃ τῆς μάχης.

Οὕτω λαλήσασα ἡ Θέτις, ἀπῆλθε καταλιποῦσα τὸν Ἀχιλλεὺς σφόδρα λυπημένον διὰ τὴν γινομένην πρὸς αὐτὸν αὐθαιρέσιαν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἐνθυμούμενος καὶ τοὺς λόγους τῆς μητρὸς του ἐκάθητο ἕκτοτε ἐν τῇ σκηνῇ, μὴ φοιτῶν οὔτε εἰς τὸν πόλεμον οὔτε εἰς τὴν δοξάζουσαν τοὺς ἄνδρας συνέλευσιν.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἀφίκετο καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς Χρῦσαν ὅπου ἀπέδωκε τὴν κόρην εἰς τὸν ἱερέα καὶ ἐτέλεσε θυσίας τῷ Ἀπόλλωνι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐδέξατο χαίρων τὴν φίλην κόρην καὶ ἰκέτευσε συντεταμένως τὸν Ἀπόλλωνα, ὅστις εὐθύς ὑπήκουσεν.

§ 33. Ἡ Θέτις ἰκετεύει τὸν Δία νὰ νικήσωσιν οἱ Τρῶες.

Τῇ δωδεκῆτῃ ἡμέρᾳ ἐπανῆλθον οἱ θεοὶ πάντες ἐκ τῆς Αἰθιοπίας, ἡγουμένου τοῦ Διός. Ἡ δὲ Θέτις δὲν ἐπελάθετο τῶν

δεήσεων τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ πρῶτὴ ἀναδύσα ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνέβη εἰς τὸν Ὀλυμπον. Εὗρε δὲ τὸν εὐρύποπα Κρονίδην μακρὰν τῶν ἄλλων καθήμενον εἰς τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν τοῦ πολυδειράδος Ὀλύμπου. Καθίσασα δὲ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔλαβε διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῶν γονάτων, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἤψατο τοῦ γενείου καὶ οὕτως ἰκέτευε τὸν Δία νὰ τιμῆσῃ τὸν υἱὸν αὐτῆς, εἰς δὲ τοὺς Τρῶας νὰ δώσῃ νίκην μέχρις οὗ ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ Ἀχαιοὶ τιμῆσωσιν αὐτὸν προσηκόντως. Πολὸν χρόνον ἐκάθητο σιωπῶν ὁ Ζεὺς. Ἡ δὲ Θέτις ἀπτομένη ἀκόμη τῶν γονάτων ἔλεγε· «Φανερῶς ἢ ὑπόσχου ἢ ἀρνήθητι—σὺ δὲν ἔχεις νὰ φοβηθῆς οὐδὲν—ἵνα εἰδῶ ἂν ἐγὼ εἶμαι ἢ ἡκιστα τιμωμένη θεά.» Ὁ Ζεὺς μέγα στενάξας εἶπε πρὸς τὴν Θέτιν. «Οἴμοι ἔργα δεινὰ, διότι μὲ ἀναγκάζεις νὰ ἔλθω εἰς ἔχθραν μὲ τὴν Ἥραν, ἣτις θὰ μὲ ἐρεθίσῃ μὲ ὄνειδιστικούς λόγους. Αὕτη καὶ τώρα ἐρίζει πρὸς ἐμὲ καὶ λέγει ὅτι βοηθῶ τοὺς Τρῶας. Ἀλλὰ σὺ φύγε εὐθὺς, ἵνα μὴ σὲ ἴδῃ, ἐγὼ δὲ θὰ φροντίσω νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐπιθυμίαν σου. Καὶ ἂν θέλῃς· ἰδοὺ θὰ κατανεύσω διὰ τῆς κεφαλῆς ἵνα πιστεύσῃς· διότι τοῦτο μεταξὺ τῶν ἀθανάτων εἶνε ἡ μεγίστη ἐγγύησις, τῶν λόγων μου. Καὶ ὅ,τι ἐγὼ βεβαιώσω διὰ τῆς κατανεύσεως, δὲν ἀνακαλεῖται οὐδὲ εἶνε ψευδὲς οὐδὲ μένει ἀτελείωτον.» Οὕτως ἐλάλησεν ὁ Κρονίδης καὶ ἐπένευσε μὲ τὰς μαύρας ὄφρυς του. Ἡ ἀθάνατος κόμη τοῦ ἀνακτος ἀντινάχθη ἀπὸ τῆς ἀθανάτου κεφαλῆς, ἐσείσθη δὲ ὁ μέγας Ὀλυμπος.

Οὕτω λοιπὸν σκεφθέντες οἱ δύο θεοὶ ἐχωρίσθησαν. Καὶ ἡ μὲν Θέτις ἐπήδησεν ἐκ τοῦ λάμποντος Ὀλύμπου εἰς τὴν βαθεῖαν θάλασσαν, ὁ δὲ Ζεὺς ἐπορεύθη εἰς τὸ δῶμά του. Οἱ θεοὶ πάντες ἀνέστησαν ἐκ τῶν ἑδρῶν ἐξερχόμενοι εἰς ὑπάντησιν τοῦ πατρός των, ὅστις ἔλθων ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἀλλ' ἡ Ἥρα εἶδεν ὅτι συνεσκέρθη μετὰ τῆς Θέτιδος καὶ εὐθὺς ἤρχισε νὰ τὸν μέμφεται ὅτι ἀποφασίζει κρύφα οὐδὲ ἀνακοινοῖ ποτε καὶ εἰς αὐτὴν τὰς σκέψεις του. Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ζεὺς·

«Ἥρα, μὴ ἔλπιζε νὰ ἠξεύρῃς πάσας τὰς σκέψεις μου. Διότι δὲν σὲ ὠφελούσι τίποτε. Ἀλλ' ὅτι εἶνε πρέπον νὰ ἀκούσῃς, οὐδεὶς οὔτε τῶν θεῶν οὔτε τῶν ἀνθρώπων θὰ τὸ μάθῃ πρότερον σοῦ. Ὅ,τι δὲ ἐγὼ θέλω νὰ σκέπτομαι χωριστὰ τῶν θεῶν, περὶ τούτου μῆτε ἐρώτα μὴδὲ ἐξέταζε.» Ἡ Ἥρα ὡς ἤκουσε ταῦτα

ἐσιώπησε φρονίμως ποιούσα. Ἐπειτα παρετέθη ἡ πλουσία τῶν θεῶν τράπεζα. Καθ' ὄλην δὲ τὴν ἡμέραν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εὐωχοῦντο οἱ μάκκαρες θεοὶ τερπόμενοι ὑπὸ τῆς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ἀσμάτων τῶν κλλιφῶνων Μουσῶν. Ὅτε δὲ ἥλιος ἔδυσε, ἕκαστος τῶν θεῶν ἐπορεύθη νὰ κοιμηθῇ εἰς τὴν μετὰ πολλῆς τέχνης κατασκευασμένην κατοικίαν του.

§ 34. Ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων θέλει ἄπρακτος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἑλλάδα.

Οἱ μὲν ἄλλοι θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκοιμῶντο ὄλην τὴν νύκτα. Τὸν Δία ὅμως δὲν εἶχεν ὕπνος. Ἐλογίζετο καθ' ἑαυτὸν πῶς νὰ τιμῆσῃ τὸν Ἀχιλλέα καὶ νὰ ἀπολέσῃ πολλοὺς τῶν Ἀχαιῶν. Ἐφάνη δὲ αὐτῷ ἀρίστη βουλή νὰ ἀπατήσῃ δι' ὄνειρου τὸν Ἀγαμέμνονα ὅτι, ἂν ἐπέξήρχοντο κατὰ τῶν Τρώων, ἡ νίκη θὰ ἦτο ἀφεύκτως πρὸς αὐτὸν, καθ' ὅσον πάντες οἱ θεοὶ εἶνε σύμφωνοι νὰ ὑπερασπισθῶσι τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐπίστευσε εἰς τὸ ὄνειρον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας εἰς σύσκεψιν πλησίον τοῦ πλοίου τοῦ Νέστορος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς τὰ ἑξῆς:

« Ἀκούσατε, φίλοι· θεῖος ὄνειρος μοὶ ἦλθεν εἰς τὸν ὕπνον μου τὴν νύκτα ταύτην. Ὀμοιάζε καθ' ὅλα μὲ τὸν Νέστορα. Ἐστάθη δὲ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου καὶ εἶπε· «Κοιμᾶσαι, υἱὲ τοῦ Ἀτρέως; Δὲν πρέπει νὰ κοιμᾶται δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἄνηρ βουληφύρος εἰς ὃν οἱ λαοὶ εἶνε ἐμπειπιστευμένοι καὶ ὅστις ἔχει περὶ τόσων νὰ φροντίσῃ. Ἄλλ' ἤδη ἀκουσὸν μου εὐθύς. Σοὶ ἔρχομαι ἄγγελος ἐκ τοῦ Διός, ὅστις καίτοι εἶνε μακρὰν φροντίζει ὅμως περὶ σοῦ καὶ συναλγῆ. Ἐκέλευσε δὲ νὰ ἐξοπλίσης εἰς μάχην πᾶσαν τὴν στρατιάν· διότι τώρα δύνασαι νὰ κυριεύσης τὴν πόλιν τῶν Τρώων. Οἱ Ὀλύμπιοι δὲν διχογνωμοῦσι πλέον. Ἡ Ἥρα μετέπεισε πάντας διὰ τῶν ἰκεσιῶν τῆς. Δεινὰ δὲ ἐπικρέμανται εἰς τοὺς Τρώας ἐκ τοῦ Διός. Σὺ δὲ ἔχε ταῦτα κατὰ νοῦν καὶ μὴ τὰ λησμονήσης, ὅταν σὲ ἀφήσῃ ὁ γλυκὺς ὕπνος. Καὶ ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ ὄνειρος. Ἄλλ' ἔλθετε ἄς παρασκευάσωμεν τὸν στρατὸν εἰς μάχην. Καὶ ἐγὼ μὲν θέλω πρότερον, δοκιμάζων τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, προτείνει νὰ φύγωμεν καλ-

λίτερον μὲ τὰ πλοῖά μας εἰς τὴν πατρίδα, σεῖς ὁμῶς ἀποτρέψατε αὐτούς.»

Οἱ ἡγεμόνες ἀπεδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅστις διὰ τῶν κηρύκων καλεῖ τοὺς λαοὺς εἰς ἐκκλησίαν. Οὗτοι πανταχόθεν κατὰ τὴν τάξιν συνήρχοντο πολλοὶ ὡς μέλισσαι κατὰ τὴν ἀνοιξὴν εἰς τὰ ἄνθη. Ἐλθόντες δὲ πάντες ἐκάθησαν. Ἐννέα δὲ κήρυκες διέταζαν σιγὴν εἰς πάντας. Τότε ὁ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων ἀναστὰς εἶπεν:

«ὦ φίλοι ἦρωες Δαναοί, θεράποντες τοῦ Ἄρεως, ὁ Ζεὺς μὲ ἐνέπλεξεν εἰς βαραῖαν συμφορὰν. Πρῶτον μοὶ ὑπέσχετο ὅτι θὰ ἐκπορθήσω τὴν Τροίαν καὶ θὰ ἐπανέλθω νικητὴς εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἀλλὰ τώρα βλέπω ἐβουλεύσατο κακὴν ἀπάτην. Μὲ κελεύει νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ Ἄργος δυσκλεῆς, ἀφ' οὗ ἀπώλεσα τόσον λαόν. Εἶνε αἰσχρὸν τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἀκούσωσι καὶ οἱ μεταγενέστεροι ὅτι λαὸς τοιοῦτος καὶ τοσοῦτος τῶν Ἀχαιῶν ἐπολέμησεν ἄπρακτος κατὰ λαοῦ πολὺ ἀσθενεστέρου. Διότι ἂν ἠθέλομεν ἡμεῖς Ἀχαιοὶ καὶ Τρῶες ποιησάμενοι σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους νὰ ἀριθμηθῶμεν ἀμφοτέρω καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐθέτομεν τῶν ἐπιχωρίων Τρώων ἕνα ἕκαστον, ἡμεῖς δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἑτασσόμεθα κατὰ δεκάδας, ἑκάστη δὲ δεκάς ἐλάμβανεν ἕνα Τρῶα οἰνοχόον, πολλαὶ δεκάδες ἡμῶν θὰ ἑστεροῦντο οἰνοχόου. Τόσῳ ἡμεῖς εἴμεθα πλειότεροι τῶν Τρώων. Ἄλλ' ἔχουσιν ἐπικούρους ἐκ πολλῶν πόλεων, οἵτινες δὲν μὲ ἀφίνουσι νὰ κυριεύσω τὸ ὄχυρόν Ἴλιον. Ἐννέα ἔτη παρῆλθον τοῦ μεγάλου Διὸς καὶ τὰ ζῦλα τῶν νηῶν ἐσάπησαν, αἱ δὲ ἡμέτεραι γυναῖκες καὶ τὰ μικρὰ τέκνα ἡμῶν κάθηται ἐν τῇ οἰκίᾳ περιμένουσαι ἡμᾶς, ἐν ᾗ ἡμεῖς μάτην καταπονούμεθα διὰ τὸ ἔργον, ἕνεκα τοῦ ὀπίου ἤλθομεν. Ἄλλ' ἔλθετε νὰ φύγωμεν πάντες εἰς τὴν φίλην γῆν τῆς πατρίδος· διότι δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ὁ δὲ λαὸς ἐκινήθη εὐθὺς, ὡς κινουῦνται οἱ στάχυες ἀγροῦ ὑπὸ σφοδροῦ ζεφύρου, καὶ ἀλαλάζων ἔτρεχεν εἰς τὰ πλοῖα. Κονιορτὸς δὲ πολὺς ἀνεφέρετο ὑπὸ τοὺς πόδας. Καὶ παρεκελεύοντο ἀλλήλους νὰ ἐλύσωσι τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκάθαιρον δὲ καὶ τὰς τάφρους. Αἱ δὲ φωναὶ αὐ-

τῶν ἔφθικον εἰς τὸν οὐρανὸν ποθούντων τὴν πατρίδα, ἀφῆρουν δὲ ἐκ τῶν πλοίων καὶ τὰ ἔρματα.

§ 35. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπαναφέρει τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ καθῆκον.

Ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μεμνημένοι εἰς τὸ σχέδιον ἴσταντο ἐν ἀμυχανία βλέποντες ταῦτα. Καὶ οἱ Ἀχαιοὶ θὰ ἐπανάηρχοντο παρὰ τὸ πεπρωμένον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἐκόλυεν αὐτούς. Οὗτος βλέπων τὸν λαὸν φεύγοντα ἀποβάλλει τὴν χλαῖναν καὶ δρομαίως διέρχεται διὰ τοῦ στρατοπέδου.

Καὶ ὄντινα βασιλέα ἢ ἔξοχον ἄνδρα συνήντα ἰστάμενος ἐμπόδιζε τοῦτον διὰ λόγων συνετῶν.

«ὦ ἀγαθὲ, δὲν πρέπει καὶ σὺ νὰ φοβῆσαι ὡς δειλός. Ἀλλὰ κάθησον, ἐμπόδιζε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μὴ φεύγωσι. Διότι δὲν γινώσκεις σαφῶς ἀκόμη, τί σκέπτεται ὁ Ἀτρεΐδης. Τώρα μὲν μᾶς δοκιμάζει, ταχέως ὅμως θὰ μᾶς τιμωρήσῃ· διότι δὲν ἐννοήσαμεν πάντες τί εἶπεν. Φοβοῦμαι μήπως ὀργισθεῖς πράξῃ κακὸν τι εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλέως εἶνε μεγάλη. Τιμᾶ δὲ καὶ ἀγαπᾶ αὐτὸν ὁ βαθύφρων Ζεὺς.»

Ὅν τινα δὲ πάλιν κατελάμβανε θορυβοῦντα, τοῦτον ἐπληττε μὲ τὸ σκῆπτρον καὶ ἔλεγε· «ἄθλιε, κάθου ἡσυχος καὶ ἄκουε τοὺς λόγους τῶν ἄλλων, οἵτινες εἶνε ἀνώτεροί σου. Σὺ εἶσαι ἀπόλεμος καὶ ἀναλκις, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ καὶ ἐν τῇ βουλῇ ἄσημος. Δὲν ἤλθομεν ἐδῶ οἱ Ἀχαιοὶ ὅπως γείνωμεν πάντες βασιλεῖς. Δὲν εἶνε καλὸν ἡ πολυαρχία. Εἰς ἄρχων ἔστω, εἰς βασιλεὺς εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κρονίδης ἔδωκε τὸ σκῆπτρον καὶ τοὺς νόμους, ἵνα δι' αὐτῶν βασιλεύῃ.»

Ταῦτα μὲν ἐποίει ὁ Ὀδυσσεὺς· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἔτρεχον ἀπὸ τῶν πλοίων καὶ τῶν σκηνῶν θορυβοῦντες, ὡς ὅτε τὸ κύμα τῆς πολυφλοίσβου θαλάσσης βρέμεται εἰς τὸν μέγαν αἰγιαλὸν, σμαραγεῖ δὲ καὶ ὁ πόντος.

§ 36. Ὁ Θερσίτης ἐναντιοῦται εἰς τὰς συμβουλάς τοῦ Ὀδυσσεως.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐκάθησαν καὶ κατὰ μικρὸν ἡσύχασαν. Μό-

νος δὲ ὁ προπιτῆς Θεοσίτης ἐθορύβει ἀκόμη, ὅστις ἤξευρε πολ-
λά, ἀλλ' ἀνόητα καὶ ἄκοσμα. Οὗτος ἤριζε πρὸς τοὺς βασιλεῖς
καὶ ἔλεγεν ὅτι θὰ ἐφάνετο γελοῖον εἰς τοὺς Ἀργεῖους. Ἦτο ὀ-
δυσεϊδέστατος πάντων τῶν ἐν Τροίᾳ Ἑλλήνων. Ἦτο ἀλήθως
καὶ χολὸς τὸν ἕτερον πόδα. Οἱ ὦμοί του ἦσαν κυρτοὶ συμπε-
πτωκότες πρὸς τὸ στῆθος. Ἐπάνω ἢ κεφαλὴ του ἦτο ὀξεῖα καὶ
ἐκαλύπτετο ὑπὸ λεπτῶν καὶ ἀραιῶν τριχῶν. Ἦτο δὲ ἐχθιστος
μάλιστα εἰς τὸν Ἀχιλλέα καὶ Ὀδυσσεά, διότι μὲ τοιοῦτους ἐφι-
λονεῖκει. Καὶ τώρα ἔλεγε μὲ φωνὴν ὀξεῖαν ὀνειδῆ κατὰ τοῦ Ἀ-
γαμέμνονος—Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ὠργίσθησαν σφόδρα κατὰ τούτου.—

« Ἀτρεΐδη, διὰ τί μὰς μέμψεσαι; τίνος ἔχεις ἀνάγκη; αἱ
σκηναὶ σου εἶνε πλήρεις χαλκοῦ, πολλὰ ἐξαιρέτοι γυναῖκες εἶνε
ἐντὸς αὐτῶν, τὰς ὁποίας εἰς σὲ πρῶτον πάντων τῶν Ἀχαιῶν δι-
δομεν ἡμεῖς, ὅταν κυριεύσωμεν πόλιν τινά. Ἢ ἔχεις ἀνάγκη
χρυσοῦ, τὸ ὅποιον θὰ σοὶ ἔφερε τῶν Τρώων τις λύτρα τοῦ υἱοῦ
του, τὸν ὅποιον ἐγὼ δέσας ἢ ἄλλος τις τῶν Ἀχαιῶν θὰ φέρω
ἐνταῦθα; ἢ θέλεις καὶ ἄλλην νέαν γυναῖκα; Δὲν ἀρμύζει σὺ ἀρ-
χηγὸς νὰ ῥίπτῃς τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς συμφοράς. Ἡμεῖς δὲ, ὦ δει-
λὰ καθάρματα γυναῖκες μᾶλλον καὶ οὐχὶ ἄνδρες, ἔλθετε νὰ ἐπα-
νέλθωμεν εἰς τὰ πλοῦτά μας εἰς τὴν πατρίδα μας, καὶ ἄς ἀφή-
σωμεν τοῦτον ἐδῶ μόνον νὰ κορεσθῇ γερῶν, ἵνα ἰδῇ ἂν ἡμεῖς
τὸν ὠφελοῦμεν ἢ ὄχι, ὅστις ἠτίμασε καὶ τώρα τὸν Ἀχιλλέα,
ἄνδρα πολὺ ἀνώτερόν του. Ἄλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν εἶνε θυμώ-
δης, εἶνε ἐπιεικής· διότι τότε θὰ ἠδίκεις Ἀτρεΐδη, διὰ τελευ-
ταίαν φορὰν. »

Ταῦτα εἶπεν ὀνειδιζὼν τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν ἡγεμόνα τῶν
λαῶν, ὁ Θεοσίτης. Τοῦτον ὅμως εὐθὺς ἐπλησίασεν ὁ Ὀδυσσεὺς
καὶ ἀγρίως ἰδὼν τὸν ἐπετίμησε σκληρῶς λέγων:

« Θεοσίτα, ἀθυρόστομε, ἀκριτόλογε, μὲ τὴν λιγερὴν φωνὴν
σου, πῦσον καὶ μὴ θέλῃ σὺ μόνος νὰ ἐρίξῃς πρὸς τοὺς βασιλεῖς·
διότι σοὶ λέγω ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἄνθρωπος χειρότερός σου
ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὅσοι ἦλθον ἐνταῦθα. Καὶ διὰ τοῦτο
δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς ἀνά στόμα τοὺς βασιλεῖς, νὰ ἐπιρρίπτῃς αὐ-
τοῖς ὀνειδῆ καὶ νὰ σκέπτησαι πάντοτε περὶ ἐπιστροφῆς. Ἄν σὲ
καταλάβω καὶ ἄλλοτε μωρολογοῦντα ὡς καὶ τώρα, νὰ μὴ μείνῃ
ἢ κεφαλὴ ἐπὶ τῶν ὦμων τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ νὰ μὴ λέγωμαι

πατήρ τοῦ Τηλεμάχου, ἂν δὲν σὲ λάβω καὶ δὲν σὲ ἐκδύσω τὰ ἱμάτια, τὴν χλαῖναν καὶ τὸν χιτῶνα καὶ πάντα τέλος καὶ δὲν σὲ στεῖλω διὰ βράδισμῶν πολλῶν κλαίοντα εἰς τὰ πλοῖα.»

Ταῦτα εἶπε καὶ ἔπληξε μὲ τὸ σκῆπτρον τὸν Θερασίτην ἐπὶ τῆς βράχειος καὶ τῶν ὤμων. Οὗτος δὲ ἐκυρτώθη καὶ δάκρυα θαλερὰ ἐξέπεσον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Μῶλωψ δὲ αἱματώδης ἐξυπανέστη ἐκ τῆς πληγῆς. Ἐφοβήθη καὶ ἐκάθησεν. Ἡσθάνθη τὸν πόνον καὶ ἠλιθίως ἰδὼν ἐσπόγγιζε τὰ δάκρυά του. Οἱ δὲ Ἕλληνες καίπερ λυπημένοι, ἐγέλασαν ἐπὶ τούτῳ ἠδὺν γέλωτα, μισοῦντες τὸν αὐθάδη πάντες.

Ἐνταῦθα δὲ τις βλέψας πρὸς τὸν πλησίον του εἶπεν· «Ἄληθῶς, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξετέλεσε μέχρι τοῦδε πολλὰ ἐξαιρετὰ ἔργα. Ἄλλὰ τοῦτο ὅμως εἶνε τὸ ἄριστον εὐεργέτημα εἰς τοὺς Ἄχαιούς, καθ' ὅσον τοιοῦτοτρόπως ἐμπόδισε τὸν βλαβερὸν τοῦτον φλύαρον νὰ ἀγορεύῃ. Βεβαίως δὲν θὰ ἐπιθυμήσῃ καὶ πάλιν νὰ ἐρίξῃ πρὸς τοὺς βασιλεῖς μὲ λόγους ἀπρεπεῖς.»

§ 37. Οἱ Ἕλληνες πείθονται νὰ πολεμήσωσι κατὰ φυλάς.

Καὶ τὸ μὲν πλῆθος τοιαῦτα ἔλεγεν. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα εἶπεν·

«Ἄτρεϊδη βασιλεῦ, οἱ Ἕλληνες θέλουσι μοὶ φαίνεται νὰ σὲ καταστήσωσιν ἀτιμώτατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὐδὲ ἐκτελοῦσι τὴν ὑπόσχεσίν των νὰ μὴ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των πρὶν ἐκπορθήσωσι τὴν ὀχυρὰν Τροίαν. Ὡς μικρὰ παιδιὰ καὶ ὡς χῆραι γυναῖκες ὀδύρονται νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Βεβαίως κακὸν πρᾶγμα εἶνε καὶ ἓνα μῆνα νὰ ζῆ τις μακρὰν τῆς πατρίδος. Καὶ δίκαιον ἔχομεν νὰ λυπώμεθα ἡμεῖς εὐρισκόμενοι ἐννέα ὄλα ἔτη μακρὰν τῶν φιλτάτων μας. Ἄλλὰ πάλιν δὲν εἶνε αἰσχρὸν νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα τόσον χρόνον καὶ νὰ ἐπανακάμψωμεν ἄπρακτοι; Διὰ τοῦτο καρτερήσατε, φίλοι, ὑπομείνατε ἀκόμη ὀλίγον χρόνον διὰ νὰ μάθωμεν ἂν ὁ Κάλχας μκντεύεται ἀληθῶς ἢ οὔ. Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως πάντες τί οὗτος ἐν τῇ Αὐλίδι ἡμῖν ἐμαντεύσατο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὸ δέκτον ἔτος θὰ κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν.»

Ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀνευρήμησαν ἐπαινέσαντες τὸν λόγον τοῦ Ὀδυσσεύς.

Μετὰ ταῦτα ἀνέστη ὁ Γερήνιος ἱππότης Νέστωρ, ὅστις προτρέπει τὸν Ἀγαμέμνονα νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὴν μάχην. Ὅπως δὲ ἴδωσιν ὅποιοι εἶτε ἐκ τῶν ἡγεμόνων εἶτε ἐκ τῶν λαῶν πολεμήσωσιν ἀνδρείως καὶ ὅποιοι ὄχι, συμβουλεύει νὰ χωρίσῃ αὐτοὺς κατὰ φυλάς καὶ φατρίας καὶ οὕτω συντεταγμένους νὰ φέρῃ τὴν μάχην.

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀτρεΐδης: «Τῷ ὄντι, γέρον, κατὰ τὰς σοφὰς σκέψεις ὑπερέχεις πάντων ἡμῶν. Εἶθε, ὦ Ζεῦ πάτερ καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἀπολλῶν, νὰ εἶχον δέκα τοιούτους συμβούλους ἐκ τῶν Ἑλλήνων. Τότε ταχέως θὰ ἐκυριεύετο ἡ πόλις τοῦ Πριάμου. Ἄλλ' ὁ Κρονίδης ἔδωκέ μοι συμφοράς. Μὲ ἐνεβάλεν εἰς ἀνωφελεῖς ἐριδας καὶ φιλονεικίας, καὶ ἕκαμα ἐχθρὸν τὸν Ἀχιλλεῦα. Ἐγὼ δὲ εἶμαι ἡ πρώτη αἰτία τῆς στάσεως ταύτης. Ἄν δέ ποτε διαλλαχθῶμεν, τότε εὐκόλως θὰ κατορθωθῇ ὁ σορπὸς ἡμῶν. Ἀλλὰ τῶρα, πορεύεσθε, Ἀχαιοί, εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ἐτοιμάσθητε εἰς μάχην. Ἐκαστος ἄς ἀκονίσῃ καλῶς τὸ δόρυ του, ἄς εὐτρεπίσῃ τὴν Ἀσπίδα του, ἄς δώσῃ δὲ καὶ τροφήν εἰς τοὺς ἵππους του καὶ ἄς ἐξετάσῃ καλῶς πανταχόθεν τὸ ἄρμα του, ὅπως δυναθῶμεν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀδιαλείπτως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νὰ μαχώμεθα. Συμφορὰ δὲ εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἴδω ἐκουσίως ἀφιστάμενον τῆς μάχης. Δὲν θὰ δυναθῇ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς κύνας καὶ τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα.»

Ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπευφήμησαν καὶ ἀναστάντες ἔτρεχον διασκεδασθέντες κατὰ τὰ πλοῖα. Ἀνῆψαν πῦρ κατὰ τὰς σκηνὰς καὶ ἐδείπνουν. Ἐθυσίαζον δὲ καὶ εἰς τοὺς θεοὺς ἄλλος εἰς ἄλλον εὐχόμενοι νὰ ἀποφύγωσι τὸν θάνατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων ἐθυσίασε βοῦν παχὺν, πενταετῆ εἰς τὸν μεγαλοδύναμον Δία καὶ ἐκάλεσε εἰς δεῖπνον τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλὰ πρῶτα τὸν Νέστορα καὶ τὸν Ἰδομενέα, ἔπειτα τοὺς δύο Αἴαντας καὶ τὸν Διομήδη, ἕκτον δὲ τὸν Ὀδυσσεῦα. Αὐτόκλητος δὲ ἦλθε καὶ ὁ ἀδελφὸς Μενέλαος. Οὗτοι ἐστάθησαν περίξ τοῦ βοῦς καὶ ἐσκόρπισαν τοὺς οὐλοχύτας¹

1) Οἱ Ἀχαιοὶ συνείθισαν πρὸ τῆς θυσίας πρῶτον νὰ νίπτονται, ἔπειτα νὰ σκορπίζουσαν κριθὰς ἐπάνω εἰς τὸ θῦμα καὶ εἰς τὸν βωμὸν.

(κριθάς.) Ὁ Ἄτρείδης εἶπε τότε ταῦτα προσευχόμενος: «Ζεῦ ἐνδοξότατε, μέγιστε μελανοφερῆ, ὁ τὸν αἰθέρα κατοικῶν, νὰ μὴ δύσῃ ὁ ἥλιος πρότερον καὶ νὰ μὴ ἐπέλθῃ τὸ σκότος, πρὶν ἢ ἐν τῷ μίσῳ τοῦ καπνοῦ κατακρημνισθῆ ἡ οἰκία τοῦ Πριάμου καὶ διὰ τοῦ δόρατος διαρρήξῃ τὸν θώρακα τὸν περὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἑκτορος καὶ πολλοὶ τῶν ἑταίρων του περὶ αὐτὸν πέσωσι πρηνεῖς ἐν τῷ κοινορτῷ δάκνοντες τὴν γῆν.» Ταῦτα ἤρχετο ὁ Ἄτρείδης, ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἄλλα ἐβουλεύετο.

Ἄφ' οὗ δὲ πάντες ἐδειπνησαν, τότε ὁ Ἄτρείδης ἐκέλευσε τοὺς κήρυκας νὰ καλέσωσι τὸν λαὸν εἰς μάχην, ὅστις τάχιστα συνηθροίσθη. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων παρέταττον αὐτούς. Μεταξὺ δὲ τούτων ἐβλεπεσ καὶ τὴν γλασκῶπιν Ἀθηναῖν, ἥτις ἔχουσα ἀσπίδα πολύτιμον, ἀγήρων, ἀθάνατον, ἀφ' ἧς ἐκρέμαντο ἕκαστὸν θύσανοι πάγχρυσοι, πάντες κελῶς πεπλεγμένοι, ἀξίας ἑκατὸν βοῶν ἕκαστος, ἐφέρετο ἀνά τὸν στρατὸν ἐνθαρύνουσα αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην. Ἐνέβαλε δὲ εἰς τὴν καρδίαν ἑκάστου καὶ δύναμιν, ἵνα πολεμῇ ἀκαταπαύστως. Καὶ αἴφνης ἐγένετο εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς ὁ πόλεμος γλυκύτερος τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν φίλην πατρίδα. Καὶ θαρραλέοι προῦχύθησαν ἐκ τῶν πλοίων τῶν εἰς τὸ Σκαμάνδριον πεδίον ὡς στίφη πτηνῶν, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ τῶν ὀπλῶν ἐπετάγει ἡ γῆ. Μακρόθεν δὲ ἐφαίνετο ἡ αἴγλη τῶν ὀπλῶν ὡς λάμψις μεγάλης πυρᾶς, ἥτις ἐπιφλέγει δάση ἀπέραντα ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους. Ἐπορεύοντο δὲ κατὰ τοῦ ἔχθρου εὐκόσμως παρατεταγμένοι, τὸν Ἀγαμέμνονα ἐν τῷ μίσῳ ἔχοντες.

§ 38. Ὁ Ἑκτωρ πρόμαχος τῶν Τρώων.

Ὁ Πολίτης, υἱὸς τοῦ Πριάμου, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ τύμβου τοῦ Αἰσούτου σκοπὸς τῶν Τρώων. Οὗτος ἰδὼν τὴν προέλασιν τῶν Ἑλλήνων, ἀνήγγειλε μετὰ σπουδῆς τοῦτο εἰς τοὺς Τρῶας, οἵτινες συνεσκέπτοντο ἤδη πρὸ τῶν πυλῶν τῆς βασιλικῆς οἰκίας. Ὁ Ἑκτωρ ἀκούσας παραχρῆμα διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ λαὸς ἤρπασε τὰ ὄπλα καὶ κατὰ στίφη συνωθοῦντο ἄλλοι μὲν ἐπὶ τῶν ἀρμάτων, ἄλλοι δὲ πεζοὶ εἰς τὰς πύλας, ἵνα ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τοῦ ἔχθρου. Φθάσαντες δὲ εἰς τὸν ἀρχαῖον τύμβον τῆς Μυρίνης παρετάχθησαν καὶ Τρῶες καὶ ἐπί-

κουροι εἰς μάχην. Ἐντεῦθεν δὲ τὸν Ἐκτορα ἔχοντες ἀρχιστράτηγον ἐπορεύοντο περαιτέρω μετὰ θορύβου καὶ φωνῶν πολλῶν, ὡς στίση γεράνων πετομένων ὑπεράνω τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ ἐπιπιπτόντων κατὰ τῶν μικρῶν Πυγμαλίων¹. Οἱ Ἕλληνες ὁμῶς ἐξηκολούθουν νὰ πορεύωνται διὰ τοῦ ἀναφερομένου κονιορτοῦ ἐν σιγῇ μεστοὶ θάρρους καὶ ὄντος ἕτοιμοι ἕκαστος νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄλλον. Ὅτε δὲ οἱ στρατοὶ ἦλθον πλησιέστερον ἀλλήλων, τότε ὁ Πάρις ἔχων ἐπὶ τῶν ὤμων παρδαλὴν καὶ τόξον καὶ ξίφος προεχώρησε τῶν ἄλλων καὶ πάλλων τὰ δύο δόρατα προεκάλει ὁ θεοσύδαιλος τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν εἰς μονομαχίαν.

Τοῦτο δὲ ὡς εἶδεν ὁ Μενέλαος ἐρχόμενος ἔμπροσθεν τῶν ἄλλων, ἐχάρη ὡς χαίρει ὁ λέων, ὅταν πεινῶν συναντήσῃ ἔλαφον ἢ αἰγάγρον. Τὴν καταπρώγει ἂν καὶ διώκουσα αὐτὸν κύνας ταχεῖς καὶ ἀκμαῖοι. Οὕτως ἐχάρη ἤδη καὶ ὁ Μενέλαος, διότι ἤλπιζε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν μικρόν. Καὶ εὐθὺς ἐπήδησε κάτω ἐκ τοῦ ἄρματος μὲ τὰ ὄπλα του. Τοῦτον ὡς εἶδεν ὁ εὐμορφος Πάρις φανέντα ἐν τοῖς προμάχοις, κατεπλάγη καὶ περιδεῆς ἐτρέπη ὀπίσω καὶ ἐκρύβη μετὰ τοῦ στρατοῦ. Καθὼς δὲ ὅτε τις ἐν ταῖς κοιλάσι ὄρους ἰδὼν δράκοντα πηδᾷ ὀπίσω καὶ τρόμος καταλαμβάνει τὰ μέλη του καὶ ὠχρὸς τὰς παρεῖας στρέφεται ὀπίσω, οὕτω καὶ ὁ Πάρις ἐκρύβη πάλιν εἰς τὸν ὄμιλον τῶν Τρώων φοβηθεὶς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀτρείως.

§ 39. Ὁ Ἐκτωρ ἐπιτιμᾷ τὸν Πάριν.

Ὁ Ἐκτωρ ἰδὼν τοῦτον ἐπετίμησε μὲ λόγους ὀνειδιστικούς. «Κακόπαρι, μόνον κατὰ τὴν μορφήν ἀρίστε, εἴθε νὰ μὴ ἐγενῆσαι ἢ νὰ ἀπέθνησκας ἄγαμος. Τοῦτο θὰ ἦτο καλλίτερον ἢ νὰ εἶσαι ὁ περιγέλως καὶ ἡ χλεύη τῶν ἀνθρώπων. Βεβαίως ἀνακαγχάζουσιν οἱ Ἀχαιοὶ λέγοντες ὅτι παρ' ἡμῖν πρόμαχος εἶναι, ὁ φοαῖος μὲν, ἀλλ' ἐστερημένος δυνάμεως καὶ τόλμης. Ἀπ' οὗ ἐτόλμησας νὰ διαπλεύσης τοσοῦτον πόντον καὶ νὰ μεταβῆς εἰς ξένους λαοὺς, ἵνα ἀρπάξῃς ὠραίαν γυναῖκα, νύμφην ἀνδρῶν μαχητῶν, καὶ νὰ φέρῃς οὕτω μέγα δυστύχημα καὶ εἰς τὸν πατέρα σου καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς ὅλον τὸν λαόν, πῶς δὲν ἔχεις τώρα τὴν τόλμην νὰ σταβῆς καὶ νὰ περιμένῃς τὸν πολε-

1) Οἱ ναῖοι οὗτοι ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἔζων κατὰ τὸν ἄνω Νεῖλον, καὶ ὅτι ἐβλαβερύθησαν ὑπὸ τῶν γεράνων.

μικὸν Μενέλαιον; Τῇ ἀληθείᾳ θὰ ἐμάνθηνες τώρα ὁποῖου ἀνδρὸς γυναίκα ἤρπασας. Καὶ οὐδαμῶς θὰ σὲ ἐβοήθουν οὔτε τὰ δῶρα τῆς Ἀφροδίτης οὔτε ἡ κκλή κόμη οὔτε τὸ ὄρατον πρόσωπον, ὅτε θὰ ἐκυλίεσο ἐν τῇ κόνει.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπικρίνατο ὁ Πάρις: «Ἐκτορ, ἔχεις πολὺ δίκαιον νὰ μὲ ὀνειδίξεις τοιουτοτρόπως. Σοῦ ἡ καρδιά εἶνε πάντοτε ἀτάρακτος ὡς πέλεκυς, ὅστις διασχίζει μὴθ' ὄρμῆς τὸ ξύλον. Ἐν τούτοις μὴ μοῦ κατηγορεῖ τὰ δῶρα τῆς Ἀφροδίτης. Οὐδαμῶς εἶνε ταῦτα ἀπόβλητα. Τώρα δὲ, ἂν θέλῃς νὰ πολεμήσω, τοὺς μὲν ἄλλους καὶ Ἀχαιοὺς καὶ Τρῶας κἀθησον ἐμεῖ δὲ καὶ τὸν Μενέλαιον ἀφήσατε νὰ ἀγωνισθῶμεν. Καὶ ὅστις ἡμῶν τῶν δύο νικήσῃ, οὗτος ἄς λάβῃ τὴν Ἑλένην καὶ πάντα τὰ κτήματα. Σεῖς δὲ οἱ λοιποὶ ἤμπορεῖτε τότε νὰ ποιήσητε εἰρήνην. Καὶ οἱ μὲν Ἀχαιοὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ὑμεῖς δὲ νὰ κατοικήτε ἡσυχῶς τὴν Τροίαν.»

§ 40. Οἱ Ἕλληνες καὶ Τρῶες πλησίον ἀλλήλων καθήμενοι.

Ὁ Ἐκτορ ἔχαρη πολὺ ἐκ τῶν λόγων τούτων καὶ ἔλθων εἰς τὸ μέσων τῶν Τρῶων ἐμπόδιζε τὰς φάλαγγας αὐτῶν διὰ τοῦ δόρατος, ὅπερ ἐκράτει ἐκ τοῦ μέσου. Πάντες δὲ οὗτοι ἐστάθησαν. Οἱ δὲ κομῶντες Ἀχαιοὶ ἰδόντες τὸν Ἐκτορα ἔβαλλον κατ' αὐτοῦ καὶ βέλη καὶ λίθους. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων ἐφώνησε δυνατὰ ταῦτα:

«Ἐσυχάζατε Ἀργεῖοι μὴ βάλλετε, ἀνδρεῖοι Ἀχαιοὶ διότι ὁ Ἐκτορ θέλει νὰ εἴπῃ ἡμῖν λόγον τινά.»

Οἱ Ἀχαιοὶ ἔπκυσαν καὶ ἐσιώπησαν. Ὁ δὲ Ἐκτορ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο στρατιῶν ἰστάμενος, ἐφανέρωσε τὴν γνώμην τοῦ Πάριδος. Βαθεῖα δὲ ἐγένετο σιγή εἰς πάντας. Τέλος δὲ εἶπεν ὁ Μενέλαιος:

«Ἀκούσατε τώρα καὶ ἐμοῦ οὐ τὴν καρδίαν μάλιστα κατέχει λύπη. Φρονῶ δὲ ἤδη νὰ διαλύσητε τὰς διαφορὰς καὶ Ἀργεῖοι καὶ Τρῶες, ἀφ' οὗ ἐπάθετε πολλὰ κακὰ ἕνεκα τῆς ἐριδος, ἧς αἴτιος εἶνε ὁ Πάρις. Εἰς εἴς ἡμῶν τῶν δύο, ὅστις εἶνε προωρισμένος εἰς θάνατον, ἄς ἀποθάνῃ. Οἱ δὲ ἄλλοι παύσατε τάχιστα τὸν πόλεμον. Φέρετε δὲ σεῖς οἱ Τρῶες δύο ἀρνία, τὸ μὲν ἐν λευκὸν διὰ τὸν Ἥλιον τὸ δὲ ἕτερον μέλαν διὰ τὴν Γῆν. Διὰ δὲ τὸν Δία θὰ φέρωμεν ἡμεῖς ἄλλο. Φέρετε δὲ καὶ τὸν Πρία-

μον ἵνα μετ' αὐτοῦ ποιήσωμεν τὰς συνθήκας, καθ' ὅσον οἱ παῖ-
δες αὐτοῦ εἶνε ὑβρισταὶ καὶ ἄπιστοι καὶ εὐκόλως δύναται νὰ
παρὰβῶσι τοὺς ὄρκους. Συνήθως ὁ νοῦς τῶν νέων δὲν εἶνε στα-
θερός. Εἰς ὅσους δὲ ἀνάμεσα ὑπάρχει ὁ γέρον, οὗτος γνωρίζων ἐκ
πείρας πολλὰ θὰ φροντίσῃ ὅπως ἀποβῇ τὸ πρᾶγμα πρὸς μεγί-
στην ὠφέλειαν καὶ τῶν δύο».

Οὕτως εἶπεν. Οἱ δὲ ἐχάρησαν καὶ Ἀχαιοὶ καὶ Τρῶες ἐλπί-
ζοντες νὰ παύσωσι τοῦ φονικοῦ πολέμου. Καὶ τοὺς μὲν ἵππους
ἔταξαν εἰς γραμμὴν, αὐτοὶ δὲ κατέβησαν ἐκ τῶν ἀρμάτων, ἐ-
ξεδέθησαν τὰ ὄπλα των καὶ κατέθηκον αὐτὰ κατὰ γῆς πλη-
σίον ἀλλήλων. Ὀλίγος δὲ χώρος διεχώριζε τὰ δύο στρατεύματα.

Ὁ Ἐκτωρ ἔστειλε δύο κήρυκας εἰς τὸ ἄστυ νὰ φέρωσι τα-
χέως δύο ἄρνια καὶ νὰ προσκαλέσωσι καὶ τὸν Πριάμον. Ὁ Ἀ-
γαμέμνων ἔστειλε τὸν Ταλθύβιον εἰς τὰ πλοῖα νὰ φέρῃ ἕνα κριόν.

Ἡ δὲ Ἴρις ἡ ἄγγελος τῶν θεῶν λαβοῦσα τὴν μορφήν τῆς
Λαοδίκης, ἣτις ἦτο ἡ ὠραιωτάτη κόρη τοῦ Πριάμου καὶ σύ-
ζυγος τοῦ Ἀντηνορίδου Ἐλικάνοος, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλένην.
Εὗρε δὲ ταύτην ἐν τῷ μεγάρῳ ὑφαίνουσαν μέγαν ἱστὸν πορ-
φυροῦν, ἐν ᾧ ἐνέπλεκε πολλοὺς ἀγῶνας, οὓς ἔκαμνον χάριν αὐτῆς
οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Τρῶες. Πλησίον δὲ ἱσταμένη εἶπεν ἡ τα-
χύπους Ἴρις:

«Ἐλα ἐδῶ, φίλη νύμφη, ἵνα ἴδῃς θαυμάσια ἔργα. Οἱ Τρῶες
καὶ οἱ Ἀχαιοὶ, οἵτινες πρότερον ἐμάχοντο κατ' ἀλλήλων ἐν τῷ
πεδίῳ, ἤδη κἀθηνται ἐν σιγῇ κεκλιμένοι ἐπὶ τῶν ἀσπίδων των,
τὰ δὲ μακρὰ των δόρατα ἔχουσιν ἐμπεπηγμένα ἐν τῇ γῇ, ὃ δὲ
πόλεμος ἔπαυσε. Θὰ πολεμήσωσι δὲ μόνον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ
ὁ Μενέλαος μὲ τὰ μακρὰ δόρατα περὶ σοῦ. Ὅστις δὲ νικήσῃ
τούτου σὺ θὰ εἶσαι γυνή.» Οἱ λόγοι οὗτοι διήγειραν ἐν τῇ
Ἑλένῃ τὸν πόθον πρὸς τὸν πρότερον σύζυγον, πρὸς τὴν πατρί-
δα καὶ τοὺς γονεῖς. Εὐθύς δὲ καλυψαμένη μὲ λευκὰς ὀθόνας ἐ-
ξῆλθε μετὰ σπουδῆς ἐκ τοῦ θαλάμου ἑνδοκροῦς. Ἠκολούθουν
δὲ καὶ αἱ δύο θεράπριαι, ἡ Αἴθρα καὶ ἡ Κλυμένη. Καὶ ταχέως
ἔφθασαν εἰς τὰς Σικαϊὰς πύλας. Ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ πύργου ἐκά-
θητο ὁ Πριάμος καὶ οἱ δημογέροντες θεώμενοι τὴν μάχην. Ὡς
δὲ εἶδον τὴν Ἑλένην ἀπὸ τῶν πύργων, ἤρχισαν νὰ λέγωσιν:

«Οἱ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ δὲν εἶνε ἀξιόμειπτοι ὅτι ἀπαρσά-»

ζουσι νὰ ὑποφέρωσι τόσα κακὰ χάριν τοιαύτης γυναικός. Ὡς πρὸς τὸ κάλλος εἶνε ὁμοία πρὸς τὰς ἀθανάτους θεάς. Ἀλλὰ καὶ τοιαύτη οὕσα ἄς ἐπανεῖθῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Δαναῶν, πρὶν παρασκευάσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν συμφορὰν.»

§ 41. Συνδιάλεξις Ἑλένης καὶ Πριάμου.

Ταῦτα ἔλεγον οἱ γέροντες. Ὁ δὲ Πριάμος ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὴν Ἑλένην· «Ἐλθέ ἐδῶ, εἶπε, φίλον τέκνον, καὶ κάθησον πλησίον μου, ἵνα ἴδῃς τὸν πρότερον σύζυγόν σου καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους σου. Ἐλθέ, δὲν μοι εἶσαι σὺ ἡ αἰτία, ἀλλ' οἱ θεοὶ, οἵτινες μοι ἐκίνησαν πολὺδαρκυν πόλεμον. Εἰπέ μοι τὸ ὄνομα τοῦ πελωρίου ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις εἶνε ἐκεῖ τόν καλὸς καὶ μέγας. Βεβχίως καὶ ἄλλοι εἶνε αὐτοῦ ὑψηλότεροι. Ἀλλὰ τόσον ὠραῖον ἄνδρα καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐγὼ ἀκόμη δὲν εἶδον μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ὁμοιάζει μὲ βασιλέα.»

Πρὸς ταῦτα δὲ ἀπικρίνατο ἡ Ἑλένη· «Ἀγαπητὲ πενθερὲ εἶθε νὰ ἀπέθνησκον κακῶς, ὁπότε ἠκολούθησα τὸν υἱόν σου ἀπολιποῦσα καὶ σύζυγον καὶ κόρην φιλτάτην καὶ γνωρίμους καὶ τὰς φίλας ὁμηλικάς μου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐγένετο. Καὶ διὰ τοῦτο τήκομαι κλαίουσα. Ὁ ἀνὴρ περὶ οὗ ἐρωτᾶς εἶνε ὁ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων, καὶ βασιλεὺς ἀγαθὸς καὶ μαχητὴς ἰσχυρός. Ἦτο ἀνδράδελφος ἐμοῦ τῆς ἀναισχύντου, ἂν τὸ παρελθὼν δὲν εἶνε ὄνειρον.»

Οὕτως εἶπεν. Ὁ δὲ Πριάμος θαυμάζων τὸν ἄνδρα ἀνερώνησεν· «Εὐδαιμονέστατε Ἀτρεΐδη, πόσοι υἱοὶ τῶν Ἀχαιῶν ὑπακούουσιν εἰς σέ. Ἐχω μεταβῆ ἤδη καὶ εἰς τὴν ἀμπελώδη Φρυγίαν, ἔνθα εἶδον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σαγγαρίου πολυάριθμον στρατὸν Φρυγῶν, μεθ' οὗ ἐγὼ ὡς σύμμαχος ἔμελλον νὰ πολεμήσω κατὰ τῶν Ἀμαζόνων. Ἀλλ' οὗτοι δὲν ἦσαν τόσοι, ὅσοι οἱ γοργύφθαλμοι Ἀχαιοί.»

Δεύτερον δὲ ἰδὼν τὸν Ὀδυσσεύα ἡρώτα ὁ σεβάσμιος γέρον· «Ἐλα εἰπέ μοι καὶ τοῦτον, φίλον τέκνον, ποῖος εἶνε. Οὗτος δὲν ἐξέχει μὲν κατὰ τὴν κεφαλὴν ὡς ὁ Ἀγαμέμνων, ἀλλ' εἶνε κατὰ τοὺς ὤμους καὶ τὰ στέρνα εὐρύτερος. Τὰ ὄπλα αὐτοῦ κεῖνται ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ὁμοιάζω μὲ κριόν· διότι ὡς ὁ κριὸς διέρχεται διὰ μεγάλου ποιμνίου λευκῶν προβάτων, οὕτω καὶ οὗτος ἀναστρέφεται τὰς τάξεις τῶν ἀνδρῶν.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλένη· «Οὗτος εἶνε ὁ Λαερτιάδης Ὀδυσσεὺς ἐκ τῆς πετρώδους Ἰθάκης, ἀνὴρ δραστηριώτατος καὶ σοφώτατος.»

Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ σοφὸς Ἀντήνωρ· «Ὁ λόγος οὗτος, ὃν εἶπες, γύναι, εἶνε ἀληθέστατος. Διότι ὁ Ὀδυσσεὺς ἦλθε καὶ ἐδῶ ποτε ἀπεσταλμένος μετὰ τοῦ Μενελάου ἕνεκα σοῦ. Τούτους ἐγὼ ὑπεδέχθην ὡς ξένους κατ' οἶκον καὶ τοὺς ἐφιλευσα. Καὶ ἐγνώρισα ἀμφοτέρων τὴν μορφήν καὶ τὴν μεγάλην φρόνησιν. Ὅτε ἤρχοντο εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Τρώων, ἂν μὲν ἴσταντο ὁ Μενέλαος ἦτο μεγαλειώτερος, ἂν δὲ ἐκάθηντο, ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο σεβαστώτερος. Ὅτε δὲ ὠμίλου, ὁ Μενέλαος ἠγόρευεν ἐπιτροχάδιον ὀλίγα μὲν ἀλλὰ πειστικά, ἐπειδὴ δὲν ἦτο πολὺλόγος οὐδὲ ἀμαρτοεπής. Ὅτε ὅμως ἀνίστατο ὁ πολὺσοφος Ὀδυσσεὺς, πρῶτον ἴστατο ἔχων τὰ ὄμματα προσηλωμένα κατὰ γῆς καὶ τὸ σκήπτρον οὔτε ἐμπρὸς οὔτε ὀπίσω κινῶν ἀείποτε ὡς ἄνθρωπος ἀπειρος καὶ ἀμαθής, καὶ θὰ ἔλεγες αὐτὸν ὠργισμένον σφύδρα ἢ ἄφρονα. Ἐπειτα ὅμως ὅτε ἐξήρχετο φωνὴ μεγάλη ἐκ τοῦ στήθους καὶ οἱ λόγοι ὡς νεφετὸς χειμερινὸς οὐδεὶς τῶν θνητῶν ἠδύνατο νὰ διαγωνισθῆ μετὰ τοῦ Ὀδυσσεως. Ἀλλὰ τῶρα θαυμάζομεν αὐτὸν ἔτι περισσώτερον.»

Τὸ τρίτον δὲ ἠρώτησε πάλιν ὁ σεβάσμιος γέρον ἰδὼν τὸν Αἴαντα· «Τίς ἄρα γε εἶνε οὗτος ὁ ἄλλος Ἀχαιὸς ὁ σεμνὸς καὶ μέγας ὑπερέχων τῶν Ἀργείων κατὰ τε τὸ ἀνάστημα καὶ τοὺς εὐρεῖς ὤμους;»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλένη· «Οὗτος εἶνε ὁ Αἴας ὁ πελώριος, τὸ προπύργιον τῶν Ἀχαιῶν. Ἐτέροθεν δὲ ἴσταται ὁ Ἰδμενεὺς ὡς θεὸς, περὶ ὃν εἶνε συνηγμένοι οἱ ἠγεμόνες τῶν Κρητῶν. Πολλάκις ἐξένισεν αὐτὸν ὁ φιλοπόλεμος Μενέλαος ἐν τῇ ἡμετέρᾳ οἰκίᾳ, ὅποτε ἤρχετο ἐκ Κρήτης. Τώρα δὲ βλέπω πάντας τοὺς Ἀχαιοὺς, οὓς ἐδυνάμην ἕνα ἕκαστον ὀνομαστὶ νὰ εἶπω. Ἀλλὰ δύο στρατηγοὺς δὲν βλέπω, τὸν ἵπποδαμαστὴν Καστορα καὶ τὸν ἀγαθὸν πύκτην, Πολυδεύκη, τοὺς ἀνταδελφούς μου. Ἡ δὲν ἦλθον ἐκ τῆς φίλης Λακεδαιμόνος ἢ ἐλθόντες ἀπέχονται ἐπίτηδες τῆς μάχης, αἰσχυρόμενοι δι' ἐμέ.» Ταῦτα ἔλεγεν ἡ Ἑλένη καὶ δὲν ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἤδη ἔκειντο νεκροὶ ἐν τῇ φίλῃ πατρίδι.

§ 42. Ἐνορκος συνθήκη τῶν Ἑλλήνων καὶ Πριάμου.

Ἐν τούτῳ οἱ κήρυκες ἔφερον ἀνά τὴν πόλιν τοὺς δύο κρινοὺς καὶ τὸν φαιδρύνοντα οἶνον ἐν αἰγείῳ ἀσκῷ. Ὁ κήρυξ δὲ Ἰδαίος φέρων κρατῆρα φαεινὸν καὶ χρυσαῖα ποτήρια ἤλθε πλῆσιον τοῦ Πριάμου καὶ εἶπεν αὐτῷ νὰ καταβῆ εἰς τὸ πεδίον, ὅπως ἐνόρκως ἐπεβεβαιώσῃ τὴν συνθήκην, καθ' ἣν ὁ Πάρις καὶ ὁ Μενέλαος θὰ μανομαχήσωσιν.

Ὁ Πριάμος ἀκούσας ταῦτα ἐρρίγησεν. Ἐκέλευσεν ὅμως τοὺς ἐταίρους νὰ ζεύξωσι τοὺς ἵππους. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἀνέβη ὁ γέρον μετὰ τοῦ Ἀντήνορος ἐπὶ τῆς ἀμάξης καὶ διεύθυνε τοὺς ταχεῖς ἵππους διὰ τῶν Σκοπῶν πυλῶν εἰς τὸ πεδίον. Ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὰς δύο στρατιάς, ἐστάθησαν ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ τούτων. Εὐθὺς ἀνηγέρθη ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἄλλοι. Οἱ δὲ κήρυκες ἔφερον εἰς τὸ αὐτὸ τὰ θύματα, ἐμίγνουν τὸν οἶνον μὲ ὕδωρ καὶ ἔχυνον ὕδωρ εἰς τὰς χεῖρας τῶν βασιλέων. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἐλύσας τὴν μάχαιραν, ἣτις ἦτο πάντοτε ἠρτημένῃ παρὰ τῆ θήκη τοῦ ξίφους, ἔτεμεν ἐκ τῶν κεφαλῶν τῶν κριῶν τὰς τρίχας, τὰς ὁποίας διένειμαν οἱ κήρυκες εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν Τρώων καὶ τῶν Ἀχαιῶν. Ἐπειτα ἤρχετο μέγα ὁ Ἀτρεΐδης μὲ ἀνατεταμέναν χεῖρα.

«Ζεῦ πάτερ, ἐνδοξότατε, μέγιστε καὶ Ἥλιε, ὅς πάντα ὄρας καὶ πάντα ἀκούεις, καὶ ποταμοὶ καὶ γῆ, καὶ οἱ κολλάζοντες ὑποκάτω τοὺς ἐπιόρκους, ὑμεῖς ἔστε μάρτυρες καὶ φύλακες τῶν ὅρκων τούτων. Ἐάν μὲν ὁ Ἀλέξανδρος φονεύσῃ τὸν Μενέλαον, ὅς ἔχη τὴν Ἑλένην καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς, ἡμεῖς δὲ θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα. Ἄν δὲ ὁ Μενέλαος ἀποκτείνῃ τὸν Ἀλέξανδρον, οἱ Τρῶες τότε νὰ ἀποδώσωσι τὴν Ἑλένην καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς, νὰ μᾶς ἀποτίσωσι δὲ καὶ ἀποζημιώσωσιν τὴν προσήκουσαν, ἥς ἡ μνήμη νὰ παραμένῃ καὶ εἰς τοὺς ἐπιγινομένους. Ἄν δὲ ὁ Πριάμος καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ δὲν θελήσωσι νὰ ἀποτίσωσι τὴν ζημίαν, ἐγὼ θὰ μείνω ἐνταῦθα καὶ θὰ πολεμήσω, μέχρις οὐ ἐκπληρωθῆ ὁ σκοπὸς τοῦ πολέμου.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέτεμε τὸν λαιμὸν τῶν ἀρνίων, τὰ ὁποῖα ἔκειντο κατὰ γῆς ἀσπαίροντα. Ἐπειτα ἀντλήσαντες ἀπὸ τοῦ κρατῆρος οἶνον μὲ τὰ ποτήρια ἔχυνον κατὰ γῆς, εὐχόμενοι ταῦτα εἰς τοὺς

θεούς. Τούτων δὲ γινομένων ἔλεγόν τινες τῶν Τρώων καὶ τῶν Ἀχαιῶν·

«Ζεῦ ἐνδοξότατε μέγιστε, καὶ ἄλλοι ἀθάνατοι θεοὶ, ὁπότεροι λύσωσι πρότεροι τοὺς ὄρκους, οὕτω νὰ ρεύσῃ ὁ ἐγκέφαλος αὐτῶν κατὰ γῆς ὡς ὁ οἶνος.» Ἐπειτα ὠμίλησεν ὁ Πρίαμος ταῦτα·

«Ἀκούσατέ μου, Τρῶες καὶ Ἀχαιοί. Ἐγὼ θὰ ἀναχωρήσω ἤδη εἰς τὸ ὑψηλὸν Ἴλιον ὀπίσω, διότι δὲν δύναμαι νὰ βλέπω ἔμπροσθέν μου μαχόμενον τὸν φίλον υἱὸν μὲ τὸν φιλοπόλεμον Μενέλαον. Ὁ Ζεὺς ἤξεύρει καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ εἰς ὁπότερον εἶνε πεπρωμένος ὁ θάνατος.» Καὶ εὐθὺς θέσας τὰ ἄρνια ἐπὶ τοῦ δίφρου, ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ Ἀντήνορος εἰς τὸ Ἴλιον.

§ 43. Μενελάου καὶ Πάριδος μονομαχία.

Ὁ Ἑκτωρ καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς πρῶτον μὲν διεμέτρουν τὸν χῶρον, ἔπειτα θέσαντες ἐντὸς χαλκῆρους κράνους κλήρους ἔπαλλον τοῦτο, ὅπως ἴδωσι τίς τῶν δύο μονομάχων νὰ ἀφήσῃ πρότερον τὸ χαλκοῦν δόρυ. Οἱ δὲ στρατοὶ ἀνυψώσαντες τὰς χεῖρας ἠύχοντο εἰς τοὺς θεούς. Ἐκεῖ ἤκούοντο ταῦτα λεγόμενα καὶ παρὰ τῶν Τρώων καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν.

«Ζεῦ πάτερ, ἐνδοξότατε, μέγιστε, ὁπότερος ἐγένετο ἡ αἰτία νὰ συμβῶσι ταῦτα τὰ πράγματα, δὸς οὗτος μὲν νὰ καταβῇ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄδου, ἡμεῖς δὲ νὰ ἔχωμεν εἰρήνην καὶ φιλίαν.»

Ταῦτα ἔλεγον. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἔπαλλε τὸ κράνος, ὁρῶν ὀπίσω. Ἐξεπήδησε δὲ ὁ κλῆρος τοῦ Πάριδος. Ἐπειτα ἐκάθισαν οἱ στρατοὶ κατὰ τὰς τάξεις ἕκαστος παρὰ τὸ ἄρμα του καὶ τὰ ὄπλα του. Οἱ δὲ δύο μονομάχοι παρεσκευάζοντο. Ὀπλισθέντες δὲ καλῶς ἐπορεύοντο εἰς τὸ μέσον τῶν Τρώων καὶ Ἀχαιῶν μὲ σκοτεινὸν ὄμμα, οἱ δὲ στρατοὶ βλέποντες τούτους ἐθαύμαζον. Καὶ εὐθὺς ἐστάθησαν ἐν τῷ προσδιορισμένῳ τόπῳ σείοντες μετ' ὀργῆς τὰ δόρατα. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ἔβαλε τὸ μακρὸν δόρυ καὶ ἐπέτυχε τοῦ Ἀτρεΐδου κατὰ τὴν ἀσπίδα χωρὶς νὰ διατρυπήσῃ ταύτην· διότι ἡ αἰχμὴ ἀνεκάμφθη ἐν τῇ στερεῇ ἀσπίδι. Δεύτερον δὲ ὤρμησεν ὁ Ἀτρεΐδης Μενέλαος μὲ τὸ δόρυ εὐχόμενος τάδε·

«Ζεῦ, οὐράνιε βασιλεῦ, δὸς νὰ τιμωρήσωμαι ἐκεῖνον, ὅστις μὲ ἔβλαψε πρότερον, ἵνα καὶ πᾶς τις τῶν ἐπιγινομένων μὴ

τολμᾶ νὰ κακοποιῇ ἐκεῖνον, ὅστις τὸν δέχεται ὡς ξένον καὶ φέρεται πρὸς αὐτὸν φιλοφρόνως.»

Ταῦτα εἶπε καὶ σείσας τὸ μακρὸν δόρυ ἔρριψε τοῦτο κατὰ τοῦ Πριάμου. Τὸ δόρυ διετρύπησε τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν θώρακα καὶ ἀντικρὺ παρὰ τὴν λαγύνα διέκοψε τὸν γιγῶνα. Ὁ δὲ Πάρις ἔκλινε πρὸς τὰ πλάγια καὶ οὕτως ἐσώθη ἐκ τοῦ θανάτου. Τότε ὁ Ἀτρεΐδης ἐλύσας τὸ ξίφος ἔπληξε τὸν ἀντίπαλον ἐπὶ τοῦ φάλου τῆς κόρυθος. Ἀλλὰ τὸ ξίφος συνετριβῆ εἰς τρία καὶ τέσσαρα τεμάχῃ καὶ ἐξέπεσεν ἐκ τῆς χειρός. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἰδὼν τότε εἰς τὸν εὐρὺν οὐρανὸν εἶπεν ὀδυρόμενος·

«Ζεῦ πάτερ, ὀλεθριώτατε, διὰ τί μοὶ φθονεῖς τὴν νίκην;»

Εἶπε, καὶ πηδῆσας ἔλαβε τὸν ἀντίπαλον ἐκ τῆς περικεφαλαίας, καὶ ἐπιστρέψας εἷλκεν αὐτὸν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς. Καὶ ἂν δὲν διερρήγνυτο ὁ πολυκέντητος ἰμᾶς τῆς περικεφαλαίας, ὅστις ὑπὸ τὸν ἀνθερεῶνα τεταμένος περιέσφιγγε τὸν ἀπαλὸν λαϊμὸν τοῦ Πάριδος, ὁ Μενέλαος θὰ ἔσυρε τοῦτον καὶ θὰ ἐκτᾶτο δόξαν μεγάλην. Ἀλλ' ἤδη ἔμεινεν ἡ περικεφαλαία κενὴ ἐν τῇ στιβαρᾷ χειρὶ τοῦ Μενελάου. Ταύτην δὲ ὁ ἦρωες ἔρριψε πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπιδινήσας. Καὶ οἱ μὲν φίλοι παρέλαβον αὐτήν. Αὐτὸς δὲ ὤρμησε πάλιν, ποθῶν ν' ἀποκτείνῃ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ διὰ τοῦ δόρατος. Ἀλλ' ὁ Πάρις ἀναμιχθεὶς μεταξύ τῶν Τρώων ἔφυγεν εἰς τὸ Ἴλιον. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ὡς θηρίον ἔτρεχε διὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Τρώων ζητῶν αὐτὸν πανταχοῦ. Ἀλλ' οὗτος διέτριβεν ἔδη ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀβλαβής.

§ 44. Παρασπόνδῃσι τῶν Τρώων.

Τέλος δὲ εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων· «Ἀκούσατέ μου, Τρῶες καὶ Δάρδανοι καὶ ἐπίκουροι, Πρόδηλον ὅτι ἡ νίκη εἶνε τοῦ ἀνδρείου Μενελάου, Ἀπόδοτε λοιπὸν ἡμῖν τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς, ἀποτίσατε δὲ καὶ τὴν προσήκουσαν ἀποζημίωσιν.»

Οἱ Τρῶες ἀντὶ νὰ πεισθῶσιν εἰς τοὺς δικαίους λόγους τοῦ Ἀγαμέμνονος ἤρξαντο πρῶτοι νὰ παροσπονδῶσι. Διότι ὁ Πάνδαρος, ὁ περίφημος ταξότης, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποκτήσῃ δόξαν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, νὰ εὐχαριστήσῃ δὲ καὶ τὸν Πάριν καὶ λάθῃ παρ' αὐτοῦ λαμπρὰ δῶρα, ἐντείνας τὸ τόξον καὶ θέσας ἐπ' αὐτοῦ πτερωτὸν βέλος ἐτόξευσεν ὁ ἄφρων κατὰ τοῦ Μενελάου.

Μέγα δὲ ἤχησε τὸ τόξον καὶ ἡ νευρά. Ἄλλ' ἢ Ἀθηναῖα δὲν ἐπελάθετο τοῦ Ἀτρείδου. Ἐστάθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἐμπόδισε τὸ βέλος ἀπὸ τοῦ σώματος, ὡς ἡ μήτηρ ἐμποδίζει τὰς μίας ἀπὸ τοῦ παιδός, ὅτε αὐτὸ κοιμᾶται. Τὸ διεύθυνε δὲ ἐκεῖ, ὅπου εἶνε οἱ χρυσοὶ ὄχεις τοῦ ζωστήρος καὶ ὁ θώραξ διπλοῦς. Ἡ αἰχμὴ τοῦ βέλους διεπέρασε τὸν ζωστήρα καὶ τὸν θώρακα καὶ τὴν μίτραν, ἤμυξε δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἥρωος, ὥστε πάραυτα αἷμα μέλαν κατέρρεεν ἐκ τῆς πληγῆς ἐπὶ τὸν μηρὸν, τὴν κνήμην καὶ τὰ σφυρὰ τοῦ Μενελάου.

Ἐφοβήθη ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων, βλέπων αἷμα καταρρέον ἐκ τῆς πληγῆς. Ἐφοβήθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἥρωος Μενέλαος. Ὅτε ὅμως εἶδε τὸ νεῦρον καὶ τοὺς ὄγκους τοῦ βέλους ἐκτὸς ὄντος συνῆλθεν. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων κρατῶν τὸν Μενέλαον ἐκ τῆς χειρὸς εἶπε βαρέως στενάζων—ἐστέναζον δὲ καὶ οἱ ἑταῖροι—τοὺς ἐξῆς λόγους·

« Ἀγαπητέ μου ἀδελφε, καὶ ὄρκους καὶ συνθήκας ἐποιήσαμην μετὰ τῶν Τρώων. Ἄλλ' οὗτοι κατεπάτησαν αὐτούς. Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ πορασπονδῇ ἀτιμωτητί. Θὰ ἔλθῃ ἡμέρᾳ καθ' ἣν θὰ ἀπολεσθῇ ἡ Τροία καὶ ὁ Πρίαμος καὶ σύμπας ὁ λαὸς αὐτοῦ. Ὁ Ζεὺς δὲν ἀνέχεται τὴν ἀπάτην. Ἄλλ' ἐν μόνον μεγάλως μὲ λυπεῖ. Φοβοῦμαι μὴ ἀποθάνῃς ἐν Τροίᾳ. Καὶ τότε εὐθὺς θὰ ἀφήσωμεν τὸ ἔργον ἡμῶν ἀνεκτέλεστον καὶ θὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα ἄπρακτοι. Ὁ δὲ Πρίαμος θὰ χαρῆ πολὺ καὶ οἱ Τρῶες περιφρονητικῶς πατοῦντες τὸν τύμβον τοῦ Μενελάου θὰ λέγωσιν·

« Εἶθε οὕτως εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις νὰ ἐκτέλῃ τὴν ὀργὴν τοῦ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅστις στρατεύσας ἐνταῦθα μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα ἄπρακτος, καταλιπὼν τὸν Μενέλαον. Ἄλλ' εἶθε νὰ μὴ ἐπιζήσω εἰς ταῦτα »

Πρὸς τοῦτον δὲ εἶπεν ὁ Μενέλαος « θάρρει καὶ μὴ φόβιζε τὸν λαόν. Τὸ βέλος δὲν εἰσέδυσσε βαθέως· διότι ἐμποδίσθη ὑπὸ τοῦ θώρακος. »

« Εἶθε οὕτω νὰ εἶνε, ἀγαπητέ Μενέλαε, » εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων. Καὶ παρευθὺς μετεπέμψατο τὸν ἄριστον ἰατρὸν τὸν Μαχάονα. Ἐλθὼν δὲ οὗτος ἐξέβαλε τὸ βέλος καὶ ἐκμυζήσας τὴν πληγὴν ἐπέπασεν ἐπὶ ταύτης ἥπια φάρμακα.

§ 45. Οἱ Ἕλληνες ἐξοπλίζονται εἰς μάχην.

Ἐνῶ δὲ ὁ Μαχάων καὶ οἱ φίλοι ἐνησχολοῦντο μὲ τὸν τετραυματισμένον Μενέλαον, ὁ στρατὸς ὠπλίσθη καὶ προεχώρει εἰς μάχην. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων ἔνθους καὶ πλήρης φρονήματος διήρχετο τὰ τάγματα τῶν ἀνδρῶν ἐνθαρρύνων αὐτοὺς εἰς μάχην. «Μὴ βραδύνετε, ἔλεγε, Ἕλληνες. Ἡ νίκη εἶνε εἰς ἡμᾶς. Ἀδύνατον εἶνε ὁ Ζεὺς νὰ φοβηθῆ τὸς ψεύστας. Μὴ στέκεσθε, ὁρμήσατε ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν μετὰ θάρρους. Ὁ δὲ Ζεὺς βοηθεῖ τοῖς ἀδικουμένοις.» Μετὰ χαρᾶς εἶδε τὸν ἐκ Κρήτης Ἴδομενέα παρασκευαζόμενον εἰς μάχην, ἔπειτα ἦλθε πρὸς τοὺς δύο Αἴαντας, οὓς πλῆθος πολεμιστῶν ἠκολούθει. Ὡς αἰπόλος ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς βλέπει νέφος ἐρχόμενον ὑπὸ τοῦ Ζεφύρου εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπερ μακρόθεν φαίνεται μαυρότερον καὶ αὐτῆς τῆς πίσης, φοβεῖται δὲ ἐκ τούτου φοβερὰν λαίλαπα καὶ ἐλαύνει τὰ πρόβατά του ὑπὸ τὸ σπήλαιον, οὕτω καὶ περὶ τοὺς Αἴαντας ἐκινεῦντο αἱ πυκναὶ φάλαγγες φοίκην προξενουῦσαι ἐκ τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν δοράτων. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἰδὼν τοὺς ἐχάρη καὶ εἶπεν·

«Αἴαντες, ἡγεμόνες ἀνδρείων Ἑλλήνων, σεις βεβαίως δὲν ἔχετε ἀνάγκην παρακελεύσεως. Εἶθε, ὦ Ζεῦ πάτερ καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἀπολλων, νὰ εἶχον πάντες τοιοῦτον φρόνημα. Ταχέως τότε θὰ ἐκυριεύετο ἡ πόλις τοῦ Πριάμου καὶ θὰ ἠφρανίζετο.»

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθη ὁ Ἀγαμέμνων πρὸς τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, οὓς εὔρε καταγινομένους εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἀνδρῶν. Ὁ Νέστωρ παρατάξας τοὺς ἰδικούς του συνεβούλευεν αὐτοὺς νὰ μάχωνται μετὰ φρονήσεως, νὰ μὴ προέρχωνται τῶν συμπολεμιστῶν των, νὰ μὴ καταβαίνωσιν ἐκ τῶν ἀρμάτων καὶ μάχωνται πεζῇ, διότι τοῦτο ἐξασθενεῖ τὸν στρατὸν· ἀλλ' ἕκαστος νὰ μάχεται ἀνδρείως ὅπου ἐτάχθη καὶ νὰ μὴ συμπαρασύρηται ὑπὸ τῆς ἀνδρείας του εἰς ἀπονενοημένας πράξεις.» Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων πλήρης χαρᾶς εἶπεν· «Εἶθε, ὦ γέρον, ὅπως ἔχεις πάντοτε γενναίαν ψυχὴν, νὰ εἶγες καὶ γόνατα ἰσχυρὰ καὶ ἡ ῥώμη σου νὰ παρέμενε πάντοτε. Ἀλλὰ τώρα σὲ καταπονεῖ τὸ γῆρας. Εἶθε νὰ ἐφευγῃς τοῦτο ἀπὸ σέ εἰς ἄλλον καὶ σὺ νὰ ἠδύνασο ἤδη νὰ μάχησαι μετὰ τῶν νεωτέρων.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ γέρων· «Καὶ ἐγὼ πολὺ ἐπεθύμουν, Ἀτρεΐδῃ, νὰ ἤμην τριοῦτος, οἷος ἤμην ὅτε ἐφόνευσα τὸν Ἐρευθαλίωνα. Ἄλλ' οἱ θεοὶ δὲν δίδουσι συγχρόνως πάντα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πρῶτερον ἤμην νέος, τῶρα ὅμως εἶμαι γέρων. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων θὰ ταχθῶ μεταξύ τῶν στρατιωτῶν διὰ νὰ φανῶ αὐτοῖς χρήσιμος καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ συμβουλῶν. Διότι οἱ γέροντες ἔχουσι τοῦτο τὸ δῶρον. Τὸ δόρυ ἀνήκει εἰς τοὺς νεωτέρους, οὗς βοηθεῖ ἡ δύναμις.»

§ 46. Τρεῖς ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων ἀπρακτοῦσιν.

Ὁ Ἀτρεΐδης περιχαρῆς ἐπορεύθη περαιτέρω. Ἄλλ' οἱ Κεφαλλῆνες ὑπὸ τὸν Μενεσθέα μὴ ἀκούσαντες τὸ παράγγελμα εἰς μάχην ἔμνον ἀκίνητοι. Καὶ διὰ τοῦτο ὠργίσθη ὁ Ἀτρεΐδης, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὑπὸ δειλίαν ἀπρακτοῦσι καὶ ἐπέπληξε τοῦτους λέγων· «Διατί, ὦ Μενεσθεῦ καὶ Ὀδυσσεῦ, ἀφίστασθε καὶ περιμένετε τοὺς ἄλλους; Σεῖς, οἵτινες ἀπολαύετε παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν πρώτων τιμῶν συνευχαρούμενοι καὶ συμπροιάζοντες, πρέπει νὰ μάχησθε καὶ ἐν τοῖς πρώτοις. Ἄλλ' ἤδη φαίνεσθε ὅτι ζητεῖτε νὰ ἐξασφαλισθῆτε μαχόμενοι ὅπισθεν δέκα φαλάγγων Ἑλλήνων.» Τοῦτον ἰδὼν ἀγρίως ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπε· «Τὶ λέγεις Ἀτρεΐδα; Ἡμεῖς ἀποφεύγομεν τὸν πόλεμον; Ὅτε Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ συνάψωσι μάχην σφοδρὰν, τότε, ἂν θέλῃς καὶ ἐνδιαφέρεσαι, θὰ ἰδῇς τὸν πατέρα τοῦ Τηλεμάχου πῶς ἀναμιγνύεται ἐν τοῖς προμάχοις τῶν Τρώων. Ταῦτα ὅσα λέγεις τώρα εἶνε ἀνεμιαῖα.»

Ὁ Ἀγαμέμνων ἐνόησεν ὅτι ἐλύπησε τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ μειδιῶν εἶπεν·

«Εὐγενῆ Λαερτιάδῃ, πολυμήχανε Ὀδυσσεῦ, οὔτε σὲ ἐπιτιμῶ πλέον, οὔτε σὲ προτρέπω. Ἦξεύρω ὅτι ἡ ψυχὴ σου βουλεύεται γενναῖα. Πρᾶττε ὅ,τι σκέπτεσαι. Καὶ ἂν εἶπον τώρα κακὸν τι θὰ τὸ διορθώσωμεν ἔπειτα. Εἶθε οἱ θεοὶ νὰ ποιήσωσι τοῦτο ἄρρητον.»

Ταῦτα εἰπὼν ἀφῆκεν αὐτοὺς καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν ἀνδρείοτατον Διομήδῃ, ὅστις ἴστατο μετὰ τοῦ Σθενέλου τοῦ Καπα νέως παρὰ τὸ ὄχημα. Ὁ Ἀγαμέμνων ἰδὼν αὐτοὺς ἴσταμένους εἶπεν·

«Οἴμοι Τυδείδη, τί φοβεῖσαι; τί ἴστασαι καὶ θεωρεῖς τὴν μεταξὺ τοῦ ἐχθροῦ ἀπόστασιν; Τοιοῦτος δὲν ὑπῆρξεν, ὡς ἀκούω ὁ γενναῖος πατήρ σου, ὅστις ἵπποσταλεῖς πρεσβευτῆς εἰς τοὺς Θηβαίους πολεμίους ὄντας, δὲν ἐφοβήθη ἐν τῇ εὐωχίᾳ νὰ προσκαλέσῃ εἰς ἀγῶνα τοὺς ἀνδριοτέρους, ἐνίκᾳ δὲ πάντας. Ἄλλὰ φαίνεται ὁ υἱὸς του εἶνε ἀνδρεῖος μόνον ἐν τοῖς λόγοις.»

Ὁ Τυδείδης ὑπ' αἰδοῦς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ὁ Σθέnelος ὁμοῦς ὑπολαβὼν εἶπεν·

«Ἄτρείδη, μὴ διάστρεψε τὴν ἀλήθειαν. Ἡμεῖς καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα πολὺ κρεῖττονες τῶν πατέρων. Ἡμεῖς τῇ βοήθειᾳ τῶν θεῶν ἐκυριεύσαμεν τὰς Θήβας μὲ ὀλιγώτερον στρατόν, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἀπώλοντο ὑπὸ τῆς ἀπερισκεψίας των. Καὶ διὰ τοῦτο μὴ θέτε τοὺς πατέρας εἰς τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς τιμῆν.»

Ὁ Διομήδης δριμύ τοῦτον ἰδὼν εἶπε· «Κάθου ἤσυχος, φίλε μου. Ἐγὼ δὲν ἀγανακτῶ κατὰ τοῦ Ἄτρείδου. Ναὶ μὲν αὐτὸς θὰ δοξασθῇ, ἂν κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν, ἀλλὰ καὶ οὗτος πάλιν θὰ λυπηθῇ, ἂν οἱ Ἕλληνας πάθωσιν. Ἐμπρὸς ἤδη, ἄς δεῖξωμεν ὅποιοι εἴμεθα.»

§ 47. Διομήδους ἀριστεία.

Αἱ φάλαγγες τῶν Ἑλλήνων προερχώρουν εἰς μάχην ἐπάλληλοι, ὡς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ἐν τάξει πολλῇ καὶ βαθεῖα σιωπῇ. Ἐνόμιζες ὅτι ὁ ἐκεῖ λαὸς δὲν εἶχε φωνὴν ἐν τοῖς στήθεσι. Τοῦναντίον δ' οἱ Τρῶες ἐθορύβουν ὡς βληχῶνται τὰ πρόβατα ἐν τῇ μάνδρᾳ, ὅταν ἐκεῖ ἀμελγόμενα ἀκούωσι τὰς φωνὰς τῶν ἀρνίων. Ἐξώρμα δὲ τοὺς μὲν Τρῶας ὁ Ἄρης, τοὺς δὲ Ἕλληνας ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Δῆμος καὶ ὁ Φόβος καὶ ἡ Ἐρίς, ἥτις κατ' ἀρχὰς μὲν παρουσιάζεται μικρὰ, ἔπειτα ὁμοῦς αὐξάνει τοσοῦτον, ὥστε τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτῆς στηρίζει εἰς τὸν οὐρανόν, τοὺς δὲ πόδας ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ στρατοὶ ἐκατέρωθεν συνεπλάκησαν καὶ ἠκούετο μακρόθεν ὁ κρότος τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν δοράτων συγκρουομένων. Ὡς χεῖμαρροι ἐκ τῶν ὄρεων καταφερόμενοι χύνονται εἰς βαθεῖαν κοιλάδα, ὅπου τὸ ὕδωρ συνάγεται, τούτων δὲ τῶν χειμάρρων τὸν δοῦπον ἀκούει μακρόθεν ὁ ποιμὴν, αὐτῶ καὶ τῶρα ἠκούοντο αἱ φωναὶ καὶ οἱ κρότοι.

Πρώτος δὲ ὁ Ἀντίλοχος ἐφόνευσε ἐν τοῖς προμάχοις τὸν ἄνδρῃον Ἐγέπωλον. Τοῦτον πεσόντα ἔλαβεν ἐκ τῶν ποδῶν ὁ Ἐλεφήνωρ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀβάντων, καὶ ἔσυρε μετὰ προθυμίας εἰς ἀσφαλὲς μέρος, ὅπως σκυλεύσῃ τὰ ὄπλα. Ἄλλ' ὁ Ἀντήνωρ ἐπλήγωσε τοῦτον εἰς τὰ ἀφύλακτα ἤδη πλευρὰ κύπτοντα. Ἀγὼν δὲ κρατερός συνέστη ἐκατέρωθεν πλησίον τοῦ νεκροῦ τούτου. Καὶ Τρῶες καὶ Ἕλληνες ὡς λύκοι ἐφόρμησαν κατ' ἀλλήλων, ἀνὴρ ἔρριπτεν ἄνδρα κατὰ γῆς καὶ ἐφόνευε.

Πολλοὶ ἥρωες διέπρεψαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ. Ἄλλ' ὁ Τυδεΐδης ὑπερέβη ἅπαντας ὡς πρὸς τὴν ἀνδρείαν. Ὡς χεῖμαρρος βέων μεθ' ὀρμῆς ἀνὰ τὸ πεδῖον συμπαρασύρει καὶ γεφύρας καὶ φράκτας ἀμπελώνων καὶ οὐδὲν δύναται ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὀρμὴν αὐτοῦ, οὕτω καὶ αἱ φάλαγγες τῶν Τρώων ἐκινουῦντο μὴ δυνάμεναι νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Τυδεΐδου, καὶ περ πολλὰ οὔσαι.

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Τυδεΐδης διέσχιζε τὰς τάξεις τῶν Τρώων, ὁ υἱὸς τοῦ Λυκάονος ἐτόξευσε τοῦτον κατὰ τὸν δεξιὸν ὄμων εἰς τὸ κοῖλον τοῦ θώρακος. Τὸ πικρὸν βέλος διεπέρασε τὸ μέρος τοῦτο, καὶ πολὺ αἷμα ἔρρεεν ἐκ τῆς πληγῆς. Ὁ Διομήδης ἐσταμάτησεν εὐθύς καὶ ἐκάλεσε τὸν φίλον τοῦ Σθέnelον νὰ ἐξεγκύσῃ τὸ βέλος ἐκ τοῦ ὤμου. Γενομένου δὲ τούτου, τὸ αἷμα ἀνηκοντίζετο διὰ τοῦ στρεπτοῦ χιτῶνος. Τότε ὁ Διομήδης εὐχέθη πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν ταῦτα·

«Ἐπάκουσόν μου, τέκνον τοῦ αἰγιόχου Διός, Ἀτρυτώνη·
 Εἴ ποτε καὶ εἰς τὸν πατέρα μου παρέστης βοηθὸς ἐν τῇ μάχῃ,
 ἔσο καὶ ἐμοὶ τῶρα εὐμενὴς καὶ δὸς νὰ ἀποκτείνω ἐκεῖνον, ὅστις
 τραυματίσας με καυχᾶται ὅτι δὲν θά ἴδω ἐπὶ πολὺν ἀκόμη χρόνον
 τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου.»

Ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ εἰσήκουσε καὶ ἐνέπνευσε οὐ μόνον θάρρος καὶ ἀνδρείαν εἰς τὸ στῆθος τοῦτου, ἀλλ' ἀφῆρσεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ τὴν ἀχλὺν, ἵνα καλῶς διακρίνῃ τίς εἶνε θεὸς καὶ τίς ἄνθρωπος. Παραινεῖ δὲ αὐτὸν νὰ ἀπέχηται πάσης μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν μάχης, μόνον τὴν Ἀφροδίτην λέγει δυνατὰ νὰ πληγῶσῃ, ἂν αὕτη ἔλθῃ εἰς πόλεμον. Ἡ Ἀθηνᾶ ταῦτα εἰπούσα ἀνέμιχθη πάλιν μετὰ τῶν προμάχων. Τοῦ δὲ Διομήδους ἡ ἀνδρεία ἐτριπλασιάσθη ἤδη. Καὶ ὡς ὁ λέων ἐξαγριού-

ται, ὅτε ἤθελε πληγωθῆ ἑλαφρῶς ὑπὸ τοῦ ποιμένος κατὰ τὴν τῆς μάνδρας ὑπερπήδησιν καὶ μεγάλην φθορὰν ποιῆει εἰς τὸ ποιμνιον, οὕτω καὶ ὁ Τυδεΐδης ἐστέρει διὰ τοῦ φθοροποιῦ δόρατος πολλοὺς γονεῖς τῶν προσφιλῶν τέκνων. Πανταχοῦ, ὅθεν διήρχετο, πτώματα πολεμιστῶν ἐκάλυπτον τὴν γῆν.

Ὡς δὲ εἶδε τὸν Διομήδη ὁ Αἰνεΐας καταστρέφοντα τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ἔδραμεν εὐθύς διὰ μέσου τῶν συριζόντων βελῶν, ζητῶν τὸν περίφημον τοξότην Πάνδαρον. Εὐρῶν δὲ τοῦτον, ἐστάθη ἔμπροσθέν του καὶ εἶπε ταῦτα·

«Πάνδαρε, ποῦ εἶνε τὸ τόξον σου καὶ τὰ πτερωτά σου βέλη καὶ ἡ δόξα σου; κατὰ τὸ τόξον ὑπερέχεις πάντων τῶν ἐνταῦθα ἀνδρῶν. Ἐλα τόξευσον τοῦτον τὸν ἄνδρα, ὅστις πλείστους γενναίους ἀνδρας ἀπώλεσε.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Πάνδαρος· «Αἰνεΐα, ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶνε ὁ Διομήδης. Τὸν γνωρίζω ἐκ τῆς περικεφαλαίας, τῆς ἀσπίδος καὶ τοῦ ἵππου. Ἄλλ' ἐνδέχεται αὐτός, ὃν λέγω Τυδεΐδη, γὰρ εἶνε θεός. Ἄν εἶνε ἄνθρωπος, βεβαίως πράττει ταῦτα οὐχὶ ἄνευ τῆς βοηθείας θεοῦ τινος. Τώρα πρὸ ὀλίγου ἔροισα κατ' αὐτοῦ βέλος καὶ ἐπέτυχον κατὰ τὸν δεξιὸν ὦμον, τὸ βέλος μάλιστα ἐπέρασεν ἀντικρὺ διὰ τοῦ θώρακος καὶ ἐνόμισα ὅτι ἐξ ἀπαντος θὰ ἀποθάνῃ. Ἄλλὰ τώρα βλέπω αὐτὸν ζῶντα καὶ ὑγιᾶ. Δυστυχῶς δὲν ἔχω ἵππους καὶ ἄρματα, ἀφ' ὧν νὰ πολεμήσω. Ὅτε ἀπηρχόμην ἐκ τῆς Λυκίας, ὁ πατήρ μου μοὶ ἔλεγε καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ, μὲ ἐκεύλευε δὲ νὰ συμπαρῶ λάβω καὶ τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἵππους. Ἄλλ' ἐγὼ πεποιθὼς εἰς τὸ τόξον δὲν ἤκουσα τούτου. Δὲν ἤξευρον ὅτι τόσον ὀλίγον ἔμελλε νὰ μὲ βοηθήσῃ τὸ τόξον μου, τὸ ὅποιον μάτην τώρα καὶ κατὰ τοῦ Ἀτρείδου καὶ κατὰ τοῦ Τυδεΐδου ἔτεινα. Ἄλλ' ἂν δώσῃ ὁ θεὸς καὶ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Λυκίαν καὶ ἴδω μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου τὴν πατρίδα, τὴν σύζυγόν μου καὶ τὴν κατοικίαν μου, νὰ ἀποκόψῃ τὴν κεφαλὴν μου ξένος ἄνθρωπος, ἂν δὲν θραύσω ταῦτα τὰ τόξα μὲ τὰς χεῖράς μου καὶ δὲν τὰ ῥίψω εἰς τὸ πῦρ· διότι εἰς οὐδὲν μοὶ χρησιμεύουσιν.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Αἰνεΐας· «Ἄφες ταῦτα, Πάνδαρε. Ἀνάβα ἐπὶ τοῦ ἄρματος, ὅπως ἀμφοτέρωι πολεμήσωμεν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς τούτου. Ἐλα, σὺ μὲ λάβε τὴν μάστιγα καὶ

τὸν χαλινὸν, ἐγὼ δὲ θὰ πολεμήσω, ἢ μάχου σὺ καὶ ἐγὼ φροντίζω περὶ τῶν ἵππων.»

Ὁ Πάνδαρος ἐδέξατο τὸ δεύτερον, εἰπὼν ὅτι οἱ ἵπποι θὰ διευθύνονται καλλίτερον ὑπὸ τοῦ Αἰνεΐου, οὗ γνωρίζουσι τὴν φωνήν. Καὶ ταῦτα εἰπόντος ἀνέβησαν εἰς τὸ ποικίλον ἄρμα καὶ μεθ' ὀρηγῆς διευθύνθησαν κατὰ τοῦ Διομήδους.

§ 48. Ὁ Διομήδης τραυματίζει τὴν Ἀφροδίτην.

Ὡς δὲ εἶδε τοὺτους ὁ Σθένελος, εὐθὺς εἶπε πρὸς τὸν Τυδείδην· «Δύο ἀνδρεῖοι μαχηταὶ ἔρχονται ὁ περίφημος τοξότης Πάνδαλος καὶ ὁ Αἰνεΐας ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης. Ἄς ἐπιβῶμεν ἐπὶ τοῦ ἄρματος. Μὴ τρέχε οὕτω διὰ τῶν προμάχων, ἵνα μὴ συμβῇ κακὸν τι.»

Πρὸς τοῦτον μετ' ὀρηγῆς εἶπεν ὁ Διομήδης· «Μὴ δαίλει ποσῶς περὶ φόβου, ἐπειδὴ οὐδὲ τὸν ἑαυτὸν σου νομίζω ὅτι θὰ πείσης. Δὲν εἶνε γενναῖον μῆτε νὰ ὑποχωρῶ ἐν τῇ μάχῃ, μῆτε νὰ δαίλιω. Ἀκόμη διατηρῶ τὴν τόλμην ἀκλόνητον. Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν μὲ ἀφίνει νὰ φοβῶμαι. Πέζος θὰ ἐπέλωθ' κατ' αὐτῶν καὶ ἐλπίζω τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς νὰ ἀποκτείνω καὶ τοὺς δύο. Τοῦτο μόνον σὺ ὅμως μὴ λησμονήσης νὰ ἀρπάξης ἐκείνους τοὺς καλλίστους ἵππους αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν.»

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐλέγοντο, ἤλθον ἐκεῖνοι ἐλαύνοντες πλησίον. Ἡ αἰχμὴ διεπέρασε τὴν ἀσπίδα καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ θώρακος. Τότε ὁ Διομήδης μετὰ δυνάμειος ἔρριψε τὸ δόρυ, καὶ ἐκτύπησε τοῦτον κατὰ τὴν βίνα πλησίον τοῦ θροῦλου. Ἡ αἰχμὴ ἀπέτεμε εἰς τὴν ρίζαν τὴν γλώσσαν καὶ ἐξῆλθε κατὰ τὴν ἄκραν τοῦ ἀνδρῆωνος. Ἐπεσεν ἀπὸ τοῦ ἄρματος, ἤχησαν δὲ τὰ ὄπλα του (οἱ ἵπποι ἐταράχθησαν εἰς τὰ πλάγια) καὶ ἐξέπνευσεν. Ὁ δὲ Αἰνεΐας θέλων νὰ σώσῃ τὸν νεκρὸν προεμάχει τούτου. Ἄλλ' ὁ Διομήδης διὰ λίθου μεγάλου, ὃν δύο τῶν νῦν ἀνθρώπων δὲν δύνανται νὰ φέρωσιν, ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ τὴν κοτύλην, τὴν ὀπίαν καὶ ἔθραυσεν. Ὁ Αἰνεΐας λιποθυμῶν ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα, στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῆς χειρὸς του. Ἡ δὲ Ἀφροδίτη ἰδοῦσα τὸν υἱὸν αὐτῆς διατρέχοντα τὸν μέγιστον κίνδυνον, ἔδραμε ταχέως εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ περιπτύ-

ξαμένη αὐτὸν διὰ τῶν λευκῶν πήχεων τῶν χειρῶν τῆς, καλύψασα δὲ καὶ τὸ σῶμά του διὰ τινος πτυχῆς τοῦ φαεινοῦ αὐτῆς πέπλου, ὅπως τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὰ βέλη τῶν Δαναῶν, ἔφευγε μετ' αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς μάχης.

Ὁ Σθέnelος ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Διομήδους. Τοὺς καλλίτριχας ἵππους τοῦ Αἰνείου ὁρμήσας ἐξήγαγεν ἐκ τῶν Γρῶν καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς τὸν φίλον του Δηίπολον νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Αὐτὸς δὲ λαβὼν τὸ ἄρμα ἔτρεχεν ὅπως φθάσῃ τὸν Διομήδην διώκοντα τὴν Ἀφροδίτην. Τὴν ἔφθασε καὶ διὰ τοῦ δόρατος ἐπλήγωσεν αὐτὴν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀβλήχραξ χειρός. Καὶ εὐθὺς ἔρρευσε αἷμα θεῖον, ὃ ἰχώρ, ὅποιον ἔχουσιν οἱ μάκαρες θεαί. Διότι [οὔτοι δὲν ἐσθίουσι σίτον, δὲν πίνουσιν αἰθίοπα οἶνον· οὐ ἕνεκά εἰσι ἀναίμακτοι καὶ καλοῦνται ἀθάνατοι. Ἡ δὲ Ἀφροδίτη μέγα κραυγάζουσα ἀφῆκε τὸν υἱὸν τῆς, ὃν ὅμως ἔσωσεν ὁ Ἀπόλλων. Πρὸς ταύτην τότε εἶπεν ὁ ἀνδρεὺς Διομήδης.

« Ἀπόφευγε, θύγατερ τοῦ Διὸς, τὸν πόλεμον καὶ τὴν μάχην. Σοὶ ἀρκοῦσιν αἱ περὶ τῶν γυναικῶν φροντίδες. Τοῦ λοιποῦ πιστεύω νὰ σοὶ προξενῇ ῥίγος καὶ τὸ ὄνομα μόνον τοῦ πολέμου».

Ἡ Ἀφροδίτη ἔχουσα ὀδηγὸν τὴν Ἴριμ ἐπέβη ἐπὶ τοῦ ἄρματος τοῦ Ἄρεως, καὶ ἔφθασε ταχέως εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπου ἤρχισε νὰ παραπονήται ὅτι θνητὸς ἄνθρωπος ἐτραυματίσεν αὐτήν.

Πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνετο ἡ μήτηρ τῆς Διώνη·

« Ὑπομονή, τέκνον μου, πόσοι ἄνθρωποι δὲν ἐδείχθησαν θρασεῖς πρὸς τοὺς θεούς; Ἄλλ' ὁ μωρὸς Τυδεΐδης, φαίνεται νὰ ἀγνοῇ ὅτι δὲν γίνεται μακροχρόνιος, ὅστις μάχεται κατὰ τῶν θεῶν οὐδὲ ἀξιοῦται νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν γονάτων του τέκνα καὶ νὰ παππάζωσιν αὐτόν. Καὶ διὰ τοῦτο ἄς σκεφθῇ μὴ ἕνεκα τῆς ἀσεβείας ταύτης ἡ συνετὴ Αἰγιάλια, ἡ σύζυγος του, διὰ μεγάλων θρήνων ἐγείρῃ ποτὲ ἐκ τοῦ ὕπνου τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ στερηθεῖσα τοῦ συζύγου τῆς.»

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἀπέματτε καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας τὸν ἰχώρα. Ἐπουλοῦτο δὲ ἡ χεὶρ καὶ αἱ βραχίαι ὀδύνας κατεπραῦνοντο.

Ἡ δὲ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἥρα βλέπουσαι πρὸς τὸν Δία ἔλεγον τοὺς ἐξῆς λόγους ἐμπαιζούσαι τὴν Ἀφροδίτην· « Βεβαίως ἡ Ἀφρο-

δίτη πειρωμένη νὰ παραπεισῇ Ἀχαιίδα τινα, ὅπως ἀκολουθήσῃ ξένου ἀνδρα καὶ θωπεύουσα αὐτὴν ἐκεντήθη ὑπὸ τῆς βελόνης κατὰ τὴν ἀβληχρὴν χεῖρα.» Ἐμειδίασε δὲ ὁ πατὴρ τῶν ἀνδρῶν καὶ θεῶν καὶ καλέσας παρ' ἐαυτῷ τὴν Ἀφροδίτην εἶπε θωπεύων· «Δὲν εἶνε σὸν ἔργον τὰ τοῦ πολέμου, φίλον τέκνον. Περὶ τούτων φροντίζουσιν ἡ Ἀθηναῖα, καὶ ὁ Ἄρης. Εἰς σὲ ἀρκουσι τὰ ἐπέραστα ἔργα τοῦ γάμου.» Καὶ ταῦτα μὲν ἐγένοντο ἐν Ὀλύμπῳ.

§ 49. Ὁ Διομήδης τραυματίζει τὸν Ἄρην.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ μετὰ τὴν φυγὴν τῆς Ἀφροδίτης ἐπροστάτευε τοῦ Αἰνείου ὁ Ἀπόλλων. Καὶ ὅμως ὁ Τυδεΐδης παντὶ τρόπῳ ἐζήτει νὰ ἀποκτείνῃ τὸν ἐχθρὸν, οὐδὲ αὐτὸν τὸν μέγαν θεὸν εὐλαβούμενος. Τρὶς ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τρὶς ἀπεκρούσθη παρὰ τοῦ θεοῦ. Ὅτε ὅμως καὶ τὸ τέταρτον ἐπήρχετο, τότε ὁ θεὸς εἶπε δεινὰ ἀπειλήσας· «Συλλογίσθητι καλῶς, Τυδεΐδη. Φύγε ὀπίσω καὶ μὴ θέτε ἐαυτὸν ἐν ἴσω πρὸς τοὺς θεοὺς· διότι δὲν εἶνε ὁμοιον τὸ γένος τῶν ἀθανάτων θεῶν καὶ τῶν χαμαὶ βαδιζόντων ἀνθρώπων.»

Ὁ Διομήδης ὑπεχώρησεν ὀλίγον ὀπίσω, φοβηθεὶς τὴν ἐργὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ τὸν μὲν Αἰνεΐαν ἐκόμισεν ὁ θεὸς εἰς τὸν ἐν Περγᾶμῳ ναὸν του, ἔνθα ἐθεράπευον αὐτὸν ἡ Λητώ καὶ ἡ Ἄρτεμις. Οἱ δὲ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐμάχοντο ἔτι περὶ τὸ εἶδολον, ὅπερ κατασκεύασεν ὁ Ἀπόλλων, ὁμοιότατον πρὸς τὸν Αἰνεΐαν. Καὶ οἱ Ἀχαιοὶ θὰ ἐνίκων ἤδη μάχην ἐνδοξόν, ἀν δὲν προσήρχετο βοηθὸς τῶν Τρῶων ὁ Ἄρης. Οἱ δὲ Τρῶες ἐνθαρρυνθέντες ἐπιπίπτουσι μετὰ μείζονος ὀρμῆς κατὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐποιοῦν αὐτοῖς πολλὴν σφαγὴν. Οὗτοι δὲ ὑπεχώρουσιν ἐν τάξει καὶ αὐτὸς ὁ Τυδεΐδης, διότι ἐβλεπεν ὅτι ὁ Ἄρης βοηθεῖ τοὺς Τρῶας.

Ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἶδον τὰ παθήματα τῶν Ἑλλήνων ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηναῖα, αἵτινες ὀπλισθεῖσαι παρὰ χεῖρα ἔδραμον ἐφ' ἄρματος εἰς τὴν μάχην συναينوῦντος καὶ τοῦ Διός. Ὅτε δὲ ἐφθασαν ἐκεῖ, ἔνθα οἱ πλεῖστοι καὶ ἀνδρειότατοι συναστρέφοντο περὶ τὸν Διομήδην ὡς ὠμοφάγοι λέοντες ἢ κάπροι, ἐνταῦθα ἡ Ἥρα σταθεῖσα καὶ λαβοῦσα τὴν μορφήν τοῦ ἀνδρειοτάτου Στέντορος,

τοῦ χαλκοφώνου, οὐτινος ἢ φωνὴ ἤχει ὡς ἤχει ἢ φωνὴ πεντήκοντα ἄλλων ἀνδρῶν, ἀνεβόησε καὶ εἶπεν· «Αἰδῶς, Ἄργεῖοι. κακὰ ἀνεῖδη, κατὰ μορφήν μόνον θαυμασμοί. Ἐν ὄσῳ μὲν ἀνεστρέφετο εἰς τὸν πόλεμον ὁ ἐνδοξος Ἄχιλλεὺς, οὐδέποτε ἐφάνησαν οἱ Τρῶες πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως· διότι ἐφοβοῦντο τὸ ἰσχυρὸν δόρυ ἐκείνου. Ἄλλὰ τῶρα πολεμοῦσι πόρρω τῆς πόλεως, πλησίον τῶν ὑμετέρων πλοίων.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξήγειραν τὴν τόλμην τῶν ἀνδρῶν. Ἡ δὲ Ἄθηνᾶ ἦλθε πρὸς τὴν Διομήδη, ὅστις κατεσβέννυε τὸ τραῦμα, ὃ τῷ ἐποίησεν ὁ Πάνδαρος, καὶ εἶπεν· «Ὀντως ὁ Τυδεὺς ἐγέννησεν υἱὸν ὀλίγην πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητα ἔχοντα. Τσακῦτην δὲ ἀνδρείαν καὶ ψυχὴν εἶχεν ἐκείνος, ὥστε ἐν Θῆβαις ποτὲ πρεσβευτῆς διατριβῶν, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐκώλυον αὐτὸν νὰ πολεμῇ, κατ' ἐπιτρέπον νὰ εὐωχῆται ἡσύχως ἐν τῇ οἰκίᾳ, οὕτως προεκαλεῖτο τοὺς νέους τῶν Θηβαίων καὶ πάντας ἐνίκᾳ ῥαδίως. Σὺ δὲ, ὃν ἐγὼ βοηθῶ, διὰ τί δὲν μετέχεις τῆς μάχης; ἀπέκαμες ἢ φοβῆσαι;»

Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Διομήδης· «Σὲ γινώσκω, ὦ θεᾶ, θυγατὴρ τοῦ Διὸς, καὶ διὰ τοῦτο θὰ σοὶ ὁμιλήσω παρηρησίᾳ, οὐδὲν ἀποκρύψας. Οὔτε φόβος τις οὔτε ῥαθυμία μὲ κατέχει. Ἄλλ' ἔτι ἐνθυμοῦμαι τὰς ἐντολάς σου. Ἐνεκὶ τούτου καὶ αὐτὸς τῶρα ὑποχωρῶ καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἐκέλευσα νὰ ἀθροισθῶσι πάντες ἐνταῦθα· διότι ὄρω ὅτι ὁ Ἄρης διευθύνει τὴν μάχην.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ἡ Ἄθηνᾶ· «Φίλτατε Διομήδης, μὴτε τὸν Ἄρην φοβοῦ, μὴτε ἄλλον τινὰ τῶν ἀθανάτων· διότι ἔχεις ἐμὲ βοηθόν σου. Ἐλα διεύθυνε κατ' αὐτοῦ τοῦ Ἄρεος πρῶτου τὸ ἄρμα καὶ πληῆξον αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεργκου, μηδὲ σέβου τὸν τολμητιᾶν, τὸν μανικόν, τὸν ἄλλοπρόσαλλον, ὅστις πρῶτον μὲν ὑπέσχετο εἰς ἡμᾶς νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τρῶων, νῦν δὲ πράττει τὰ ἐναντία παραβὰς τὴν ὑπόσχεσίν του.» Καὶ ταῦτα εἰποῦσα εἴλκυσε ἐκ τοῦ ἄρματος κάτω τὸν Σθένελον καὶ ἀνέβη αὐτῇ. Μέγα δὲ ἤχησεν ὑπὸ τοῦ βάρους ὁ δρῦνος ἄξων. Καὶ οὕτως ἀμφότεροι ὁ, τε Διομήδης καὶ ἡ Ἄθηνᾶ ἤλαυσαν κατὰ τοῦ Ἄρεος. Ὁ Ἄρης ἰδὼν τὸν Διομήδη, ἐπορεύθη εὐθύς καὶ ἀφῆκε κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ. Ἄλλ' ἡ θεᾶ, ἥτις ἔχουσα τὴν περικεφαλαίαν τοῦ Ἄδου ἤτο ἀόρατος λαβοῦσα

διὰ τῆς χειρὸς τὸ δόρυ ὤθησεν αὐτὸ μακράν. Τότε ὁ Διομήδης τῇ βοηθείᾳ τῆς θεᾶς ἔτρωσε τὸν Ἄρην κατὰ τὴν λαγύνα (ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος εἰσῆλθεν εἰς τὴν σάρκα), καὶ εὐθὺς ἀνέσπασε τὸ δόρυ ὀπίσω. Φωνὴν δὲ μεγάλην, ἐξέβαλεν ὁ Ἄρης ὑπὸ τῆς ὀδύνης ὡς νὰ ἐφώναζον ἐννέα ἢ δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν, (πάντες καὶ Ἕλληνες καὶ Τρῶες ἐφοβήθησαν), καὶ ὡς θύελλα ὀρμητικῆ ἀνῆλθεν εὐθὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον, καὶ ἐκάθισε λυπημένος παρὰ τῷ Διί. Δεικνύων δὲ τὸ τραῦμα ἔλεγεν ὀλοφυρόμενος τούτους τοὺς λόγους.

«Ζεῦ πάτερ, δὲν ἀγανακτεῖς ὄρων τοιαῦτα ἔργα; Ἡμεῖς οἱ θεοὶ χάριν τῶν ἀνθρώπων πάσχομεν πολλὰ δεινὰ μεταξύ μας. Κατὰ σοῦ ὅλοι ἔχομεν παράπονα, ὅστις ἔτεκες μίαν ἄφρονα κόρην, κακοῦργον, οὐδὲν ἄλλο ἔχουσιν ἐν νῷ ἢ νὰ πράττῃ πάντοτε ἔργα ἀνόσια, χωρὶς ποτε διὰ λόγου νὰ τὴν ἐπιπλήξῃς ἢ νὰ τὴν τιμωρήσῃς, ἀλλὰ τὴν ἀφίνεις νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει. Αὕτη ἀπέλυσε τὸν ὑβριστὴν Διομήδην ἐναντίον τῶν ἀθανάτων θεῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπλήγωσε τὴν Ἀφροδίτην ἐπὶ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς, ἔπειτα δὲ ἐπήρατο καὶ κατ' ἐμοῦ. Καὶ ἂν δὲν ἐτραπέμην εἰς φυγὴν, θὰ ἔπασχον καὶ ἐγὼ δεινὰ.»

Τοῦτον ὑποβλέψας ὁ Ζεὺς εἶπε· «Μὴ μινύριζε τοιοῦτοτρόπως, ἄλλοπρόσαλλε. Σὺ μοὶ εἶσαι ὁ ἔχθιστος πάντων τῶν Ὀλυμπίων θεῶν. Διότι πάντοτε ἀγαπᾷς τὰς ἐριδας, τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας. Ἐχεις θράσος καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην ἀσυγχώρητον. Ἄλλ' ὅμως εἶσαι υἱὸς μου, δὲν εἶσαι ξένος, καὶ πρέπει νὰ φροντίσω νὰ σὲ ἀπαλλάξω ταχύτερον ἐκ τῶν πόνων. Ἄν ἦσο ξένος, πρὸ πολλοῦ θὰ ἔκεισο ἤδη εἰς τὰ Τάρταρα.»

Ταῦτα εἰπὼν προσέταξε τὸν Παιήονα τὸν ἰατρὸν τῶν θεῶν νὰ ἰατρεύσῃ τὴν πληγὴν, ἣτις εὐθὺς ὑπὸ τῶν φαρμάκων ἐπούλωθη. Ἡ δὲ Ἥβη ἔλουσεν αὐτὸν, καὶ τὸν ἐνέδυσσε χαρίεντα ἱμάτια. Καὶ ὑπερήφανος ἐκάθισε πλησίον τοῦ Διός.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διὸς παύσασαι τῆς μάχης τὸν ἀνθρωποφθόρον Ἄρη.

§ 50. Διομήδης καὶ Γλαῦκος σέβονται τὴν πατρικὴν φιλίαν.

Ἡ μάχη ἐξηκολούθει μετὰ τῆς αὐτῆς σφοδρότητος, χωρὶς

τώρα νὰ ἀναμιγνύονται πλέον οἱ θεοί. Καί ἐπί τινα μὲν χρόνον ἡ νίκη ἦτο ἀμφίροπος καὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοι πολεμισταὶ ἔπεσον ἑκατέρωθεν. Ἐπὶ τέλος ὅμως οἱ Τρῶες ἐδαμάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων καὶ θὰ ἔφευγον βεβαίως εἰς τὴν πόλιν, ἂν ὁ Ἑλένος, ὁ οἰωνοσκῶπος τῶν Τρώων δὲν ἔλεγε πρὸς τὸν Ἑκτορα καὶ Αἰνεΐαν ταῦτα·

«Αἰνεΐα καὶ Ἑκτωρ, ἐξ ὑμῶν ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς χώρας, διότι σεῖς εἰσθε οἱ ἄριστοι εἰς πᾶσαν περίστασιν εἴτε πολεμικὴν εἴτε εἰρηνικὴν. Σταθῆτε αὐτοῦ καὶ ἐμποδίζετε τὸν λαόν, πρὶν πέσωσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν γυναικῶν καὶ γεινώσιν ὁ περίγελως τῶν ἐχθρῶν. Ἀφοῦ ἐνθαρρύνετε τὸν λαόν, ἡμεῖς μὲν μένοντες ἐδῶ θέλομεν πολεμήσει καὶ περ κεκμηκότες, διότι εἶνε ἀνάγκη, σὺ δὲ Ἑκτορ πῆγαινε εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰπέ εἰς τὴν μητέρα μας. Ἐκάθην νὰ προσφέρῃ μὲ τὰς πρεσβύτιδας εἰς τὴν Ἀθηναῖαν πολῦτιμον πέπλον καὶ νὰ ὑποσχεθῇ θυσίαν εἰς αὐτήν, ἂν ἔλεῦσα νὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν Τρώων φανῇ ἡμῖν εὐμενῆς καὶ ἀπομακρύνῃ τῆς μάχης τὸν φοβερόν Τυδεΐδην, τὸν ἄγριον μαχητήν. Οὗτος διαπρέπει πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Καὶ αὐτὸν τὸν Ἀχιλλεῖα δὲν ἐφοβήθημεν ποτε τόσον.»

Ὁ Ἑκτωρ κατέβη πάραυτα ἐκ τοῦ ὀχήματος καὶ ἐρχόμενος πανταχοῦ ἐνεθάρρυνε τοὺς Τρῶας. Οὗτοι δὲ ἐστράφησαν ὀπίσω ἐκ τῆς φυγῆς καὶ παρετάχθησαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων εἰς μάχην.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ὑπεχώρησαν, ἔπαυσαν τὸν φόνον καὶ ἐνόμισαν ὅτι τις τῶν ἀθηνάτων θεῶν κατέβη ἐξ οὐρανοῦ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Τρῶας. Ὁ δὲ Ἑκτωρ εἶπεν ἔπειτα ὅτι αὐτὸς μὲν ἀπέρχεται εἰς τὴν πόλιν ὅπως ἐξευμενίσῃ τὴν Ἀθηναῖαν, προτρέπει δὲ αὐτοὺς νὰ μάχωνται καὶ ἐν ἀπουσίᾳ του μετὰ τῆς αὐτῆς ἀνδρείας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν.

Ὁ δὲ Γλαῦκος ὁ υἱὸς τοῦ Ἱππολόχου καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Τυδεῶς Διομήδης συνητηθήσαν εἰς τὸ μέσον τῶν δύο στρατῶν πρόθυμοι νὰ πολεμήσωσιν. Ὅτε δὲ πορευόμενοι ἐπλησίασαν ἀλλήλους, πρῶτος ὠμίλησεν ὁ Διομήδης πρὸς τὸν Γλαῦκον.

«Τίς εἶσαι, ὦ γενναῖε μαχητᾶ; διότι δὲν σέ εἶδον πρότερον οὐδέποτε ἐν τῇ μάχῃ. Καὶ ἄμως τώρα ὑπερέβης πάντας τοὺς

ἄλλους κατὰ τὸ θάρρος, διότι ἐτόλμησας νὰ πολεμήσῃς πρὸς ἐμὲ, μὴ φοβηθεῖς τὸ μακρὸν μου δόρυ. Δυστυχῶν δὲ παῖδες ἀντιτάσσονται κατ' ἐμοῦ. Ἄν ὅμως εἶσαι θεὸς, ἐγὼ ὑποχωρῶ· διότι δυστυχῆς ἐκείνος, ὅστις γαίνει ἀπεχθὴς εἰς τοὺς θεοὺς. Ἄν ὅμως εἶται ἄνθρωπος, τότε ἔλθε πλησιέστερον, ἵνα σὲ στείλω ταχύτερον εἰς τὸν Ἄδην.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ λαμπρὸς υἱὸς τοῦ Ἱππολόχου· «Ἀνδραεῖ Τυδεΐδῃ, τί ἐρωτᾷς τὴν γενεάν μου; Αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων εἶνε ὡς τὰ φύλλα τῶν δένδρων· ὡς ταῦτα ἄλλα μὲν ἔσονται ἄνεμος ῥίπτει κατὰ γῆς, ἄλλα δὲν φύονται πάλιν τὸ ἔαρ, οὕτω καὶ αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων ἄλλη μὲν ἀρχεται, ἄλλη δὲ παύει. Ἐὰν ὅμως θέλῃς νὰ γνωρίζῃς τοῦτο, εἶμαι ἀπόγονος τοῦ Βελλεροφόντου, ὃς ἀπέκτεινε τὴν Χίμαιραν καὶ τόσους ἄλλους ἄθλους ἐνδόξως ἐξετέλεσεν. Ἐκ τοιαύτης γενεᾶς κατάγομαι. Ὅτε δὲ ἐμελλον νὰ ἔλθω ἐνταῦθα, ὁ πατήρ μου μὲ συνεβούλευσε νὰ μὴ κατασχύνω τὸ γένος τῶν πατέρων μου.»

Ὡς ἤκουσεν τοὺς λόγους τούτους ὁ Διομήδης, ἐνεπλήσθη χαρᾶς καὶ ἐμπήξας τὸ δόρυ εἰς τὴν γῆν εἶπε πρὸς τὸν Γλαῦκον τοὺς φιλόφρονας τούτους λόγους.

«Οὕτως μοι εἶσαι παλαιὸς φίλος πατρικός. Διότι ὁ ἐνδόξος Οἰνεὺς ἐξένισε τὸν ἀμεμπτον Βελλεροφόντην εἴκοσιν ἡμέρας ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἀντήλλαξαν δὲ καὶ ξένια καλὰ. Ὁ μὲν Οἰνεὺς ἔδωκε ζωστήρα φοινικοῦν, ὁ δὲ Βελλεροφόντης ποτήριον χρυσοῦν ἀμφικύπελλον. Τοῦτο ἐγὼ κατέλιπον ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τὸν δὲ Τυδεῖα δὲν ἐνθυμοῦμαι, διότι μὲ κατέλιπε μικρὸν, ὅτε ἀπώλετο ὁ στρατὸς τῶν Ἀχαιῶν ἐν Θήβαις. Ἀλλὰ τώρα σὺ μὲν εἶσαι φίλος ἐμοῦ τοῦ Ἀργεῖου, ἐγὼ δὲ φίλος σοῦ τοῦ Λυκίου. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶνε πρέπον ἡμεῖς οἱ φίλοι νὰ μαχώμεθα κατ' ἀλλήλων. Ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς Ἕλλησι καὶ ἐν τοῖς Τρωσὶ πολλοὶ ἀκόμη ἄνδρες οὓς δυνάμεθα νὰ ἀποκτείνωμεν τῇ βοήθειᾳ τοῦ θεοῦ. Ὅπως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μάθωσιν ὅτι εἴμεθα φίλοι πατρικοί, ἃς ἀνταλλάξωμεν τὰ ὄπλα μας.»

Ταῦτα εἰπόντες ἐπήδησαν ἐκ τῶν ὀχημάτων, ἔλαβον τὰς χεῖρας ἀλλήλων καὶ ὁμόσαντες φιλίαν ἠλλάξαν τὰ ὄπλα. Ἦσαν δὲ τοῦ μὲν Γλαύκου χρυσοῦ, τοῦ δὲ Διομήδους χαλκῆ.

§ 51. Ὁ Πάρις ἀνάπαύεται ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ὡς δὲ ὁ Ἐκτωρ ἔφθασεν εἰς τὰς Σκαιᾶς πύλας καὶ εἰς τὴν φηγὸν, περιεκύκλωσαν αὐτὸν αἱ σύζυγοι καὶ αἱ θυγατέρες τῶν Τρώων ἐρωτῶσαι περὶ τῶν παίδων, τῶν ἀδελφῶν, συγγενῶν καὶ συζύγων. Οὗτος δὲ ἐκέλευε νὰ προσευχηθῶσι πρὸς τοὺς θεοὺς, λέγων ὅτι πολλὰ δεινὰ ἐπίκεινται. Ἐπειτα ἔφθασεν εἰς τὰ βασιλεία τοῦ Πριάμου. Ὡς δὲ εἶδε τὸν υἱὸν ἢ γηραιὰ μῆτηρ Ἐκάβη, ἔδραμεν εἰς συνάντησιν καὶ λαβοῦσα αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς εἶπε.

«Διὰ τί ἀφῆκες τὸν πόλεμον καὶ ἤλθες τέκνον μου, ἐδῶ; Βεβαίως θὰ πάσχητε πολλὰ ὑπὸ τῶν ἀποτροπαίων Ἀχαιῶν καὶ ἔρχεσαι νὰ αἰτήσης ἀρωγὴν παρὰ τοῦ Διός. Ἀλλὰ περιμένε ὀλίγον νὰ σοὶ φέρω οἶνον, ἵνα κάμης σπονδὰς εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἀθανάτους, ἔπειτα νὰ πῆς καὶ αὐτὸς, ὅπως ἐνδυναμώσης· διότι ὁ οἶνος ἐνδυναμόνει τὸν καταπεπονημένον.»

Οἶνον δὲν θέλω, εἶπεν ὁ Ἐκτωρ, Μόνον πορευθήτι, μῆτηρ, εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, λάβε δὲ ὀμοῦ καὶ ἄλλας γηραιὰς γυναῖκας, καὶ ὑπόσχου αὐτῇ πύλλα καὶ θυσίαν καὶ κτήματα, ἵνα ἐλεήσῃ τὸ ἄστυ καὶ τὰς συζύγους καὶ τὰ νήπια τέκνα τῶν Τρώων καὶ ἀπομακρύνῃ τὸν ἄγριον καὶ φοβερὸν Τυδεΐδην ἐκ τοῦ πολέμου. Ἐν τοσοῦτῳ ἐγὼ θὰ ἔλθω νὰ καλέσω τὸν Πάριν νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην, ἂν θὰ μὲ ἀκούσῃ. Εἴθε νὰ ἤνοιγεν ἡ γῆ καὶ νὰ κατέπιεν αὐτὸν. Διότι ὁ Ζεὺς ἔτρεφε αὐτὸν μέγα κακὸν καὶ εἰς τοὺς Τρώας καὶ εἰς τὸν Πρίαμον καὶ εἰς τοὺς παῖδάς του. Ἐὰν ἔβλεπον αὐτὸν ἀποθαιμένον, νομίζω ὅτι ἡ ψυχὴ μου θὰ ἐλησμονεῖ τὰς μεγάλαις βατάνους μου.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἐκτωρ, ἢ δὲ Ἐκάβη λαβοῦσα ἕνα τῶν ὀρασιότατων καὶ μεγίστων πέπλων, καλλιτέχνημα τῶν γυναικῶν τῆς Σιδωνος ὃν ἔφερεν αὐτῇ ὁ Πάρις παραπλεύσας ἐκείθεν μετὰ τῆς Ἑλένης, ἔλαμπε δὲ μετὰ τῶν ἄλλων πέπλων ὡς ἀστὴρ, τοῦτον λοιπὸν λαβοῦσα ἐπορεύετο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς αἱ δὲ ἄλλαι γυναῖκες τῆς πόλεως τὴν ἠκολούθουν.

Φθάσασα δὲ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἰσηλθεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ κατέθηκεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς θεᾶς τὸν πέπλον καὶ ἰκέτευεν αὐτὴν νὰ ἀποκτείνῃ τὸν Διομήδη ὑποσχομένη θυ-

σίαν δώδεκα βρών. Ἄλλ' ἡ Παλλὰς δὲν εἰσήκουσεν.

Ὁ δὲ Ἔκτωρ ἔδοχμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πάριδος, ὃν εὐ-
ρεν ἐν τῷ θαλάμῳ ἐξετάζοντα τὰ περικαλλῆ ὄπλα του, τὴν ἀ-
σπίδα, τὸν θώρακα καὶ τὸ τόξον. Ἡ δὲ Ἀργεῖα Ἑλένη ἐκά-
θητο μεταξὺ τῶν θεραπαινῶν τῆς καὶ ἔδιδεν αὐταῖς ἐργασίαν.
Ὁ Ἔκτωρ ἐπετίμησε δριμέως τὸν Πάριν ταῦτα εἰπών.

« Ἄφρον, δὲν εἶνε πρέπον νὰ κάθησαι ἐδῶ ὠργισμένος, ἐν ᾧ
πέριξ τῆς πόλεως καὶ τοῦ τείχους γίνεται μάχη καὶ ἀπόλλυται
ὁ στρατὸς ἡμῶν, μάλιστα δὲ ἀφ' οὗ σὺ εἶσαι ἡ αἰτία τοῦ φο-
νικοῦ τούτου πολέμου. Σὺ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ ἐπιπλήτῃς πάντα
ἄλλον, ὃν θὰ ἔβλεπες ἀποφεύγοντα τὴν μάχην. Σήκου, δράμε
εἰς τὴν μάχην, πρὶν ἀκόμη ἡ πόλις ἀποτεφρωθῆ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.»

Ὁ Πάρις ἐπέισθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἐκτορος. « Ἀλλὰ
περίμενέ με, εἶπε μίαν στιγμὴν νὰ φορέσω τὰ ὄπλα μου, ἢ
πήγαινε καὶ ἔρχομαι ἀμέσως κατόπιν. Ἐλπίζω νὰ σὲ φθάσω.»

Εἰς ταῦτα οὐδὲν εἶπεν ὁ Ἔκτωρ. Ἡ Ἑλένη ὅμως ὠμίλη-
σεν εἰς τὸν Ἐκτορα τοὺς ἐξῆς καταπραῦντικούς λόγους:

« Ἀνδράδελφε ἐμοῦ τῆς ἀναισχύντου, τῆς κακομηχάνου, τῆς
στυγεραῆς. Εἶθε τῇ ἡμέρᾳ ὅτε με ἐγέννησεν ἡ μήτηρ, θύελλα
κακῆ νὰ μὲ ἔρριπτεν εἰς ὕρον ἢ εἰς βαθεῖαν θάλασσαν πρὶν συμ-
θῶσι τοιαῦτα ἔργα, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἤμην σύζυγος ἀνδρὸς
καλλιτέρου, ὅστις νὰ ἠσθάνετο τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὰς προσδο-
λὰς τῶν ἀνθρώπων. Οὗτος ὅμως οὔτε τώρα ἔχει νοῦν σταθε-
ρὸν, οὔτε θὰ ἔχη ποτέ. Καὶ νομίζω ὅτι θὰ γευθῆ τοὺς καρπούς
τῆς δειλίας του. Ἐλθέ ὅμως ἀνδράδελφέ μου, ἐντὸς νὰ ἀνα-
παυθῆς ὀλίγον· διότι πολὺ κοπιᾶζεις δι' ἐμέ καὶ τὸ ἀνοσιούρ-
γημα τοῦ Πάριδος. Ὁ Ζεὺς προώρισεν ἡμῖν, φαίνεται, νὰ
γείνωμεν εἰς τοὺς ἐπιγινομένους διαβόητοι.»

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίνατο ὁ Ἔκτωρ: « Μὴ με παρακίνει
νὰ καθίσω, Ἑλένη, γνωρίζω τὴν καλὴν σου διάθεσιν. Βιάζο-
μαι νὰ δράμω πρὸς βοήθειαν τῶν Τρώων, οἵτινες βεβαίως πο-
λὸ μὲ ποθοῦσιν. Ἀλλὰ σὺ παρότρυνον αὐτὸν νὰ μὲ φθάσῃ τοῦ-
λάχιστον ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐγὼ δὲ θὰ μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν,
ὅπως ἴδω τοὺς οἰκείους, τὴν γυναῖκά μου καὶ τὸ μικρὸν μου
παιδίον. Δὲν ἤξεύρω ἂν θὰ ἐπανέλθω πάλιν. Ἴσως μοὶ εἶνε πε-
πρωμένον νὰ ἀποθάνω τώρα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.»

§ 52. Ἡ Ἀνδρομάχη ἀποτρέπει τὸν Ἑκτορα
νὰ μετάσχη τοῦ πολέμου.

Ὁ Ἑκτωρ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν. Εὐθύς δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν Ἀνδρομάχην. Αὕτη ἴστατο μετὰ τῆς Θεραπαινίδος καὶ τοῦ παιδίου ἐπὶ τοῦ πύργου θρηνοῦσα καὶ ὀλοφυρομένη, διότι ἔβλεπεν ὅτι νικῶσιν οἱ Ἕλληνες, ὁ δὲ Ἑκτωρ ἐπορεύθη ἐκεῖ. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτον ἡ Ἀνδρομάχη ἔδραμεν εἰς ἀπάντησιν, κατόπιν δὲ αὐτῆς ἤρχετο καὶ ἡ θεράπαινα βαστάζουσα τὸ ἀπλοῦν καὶ ἄκακον παιδίον, ὁμοιον μὲ ἄστρον. Ὁ Ἑκτωρ βλέψας εἰς τὸ παιδίον ἐμειδίασε σιωπηλῶς. Ἡ δὲ Ἀνδρομάχη ἴστατο πλησίον του δακρῦουσα. Καὶ λαβοῦσα αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς εἶπεν·

« Ἀσπλαγχνε, θὰ σὲ ἀπολέσῃ ἡ ἀνδρεία σου. Δὲν εὐσπλαγχνίζεσαι τὸ τέκνον σου καὶ ἐμέ τὴν δυστυχῆ, ἡ ὅποια θὰ γείνω χήρα; Δὲν θέλω πλέον νὰ ζῶ ἄνευ σοῦ. Διότι οὐδὲ μίαν παρηγορίαν ἔχω, ἂν σὺ ἀποθάνῃς ἢ μόνον θλίψῃς. Διότι οὔτε πατέρα ἔχω, πλέον οὔτε μητέρα οὔτε ἀδελφούς. Πάντας τούτους ἀπέκτεινεν ὁ ἀδυσώπητος Ἀχιλλεύς. Ἑκτωρ, σὺ εἶσαι ὁ πατήρ μου, σὺ ἡ μήτηρ μου, σὺ ὁ ἀδελφός μου σὺ ὁ σύζυγός μου. Εὐσπλαγχνίσθητί με καὶ μείνον ἐδῶ, ἵνα μὴ φονευθῆς καὶ ποιήσῃς τὸν υἱόν σου ὄρφανόν καὶ τὴν γυναῖκα σου χήραν. »

Πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο ὁ ἀνδρεῖος Ἑκτωρ· « Βεβαίως, γύναι, καὶ ἐγὼ σκέπτομαι πάντα ταῦτα. Ἀλλ' εἶνε ἐντροπὴ νὰ ἀπομακρυνθῶ τοῦ πολέμου δειλός. Οὐδὲ τὸ δέχεται ἡ ψυχὴ μου, ἀπ' οὗ ἔμαθον νὰ ἦμαι ἀνδρεῖος καὶ νὰ μάχωμαι πάντοτε ἐν τοῖς προμάχοις, διασώζων οὕτω τὴν μεγάλην δόξαν καὶ τοῦ πατρός μου καὶ τὴν ἰδικὴν μου. Ναὶ ἠξέυρω καλῶς ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἀπολεσθῇ ἡ Τροία καὶ ὁ Πρίαμος καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν λυποῦμαι τόσον διὰ τοὺς Τρῶας οὐδὲ δι' αὐτούς τοὺς γονεῖς καὶ ἀδελφούς μου, ἐὰν φονευθῶσιν, ὅσον διὰ σὲ σκεπτόμενος ὅτι θὰ σὲ ἀπαγάγωσιν οἱ Ἕλληνες κλαίουσαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅτι ἐν Ἀργεῖ θὰ εἶσαι δούλη καὶ θὰ ἦσαι ἠναγκασμένη νὰ ὑφαίνῃς ἢ νὰ φέρῃς ὕδωρ ἐκ τῆς Μεσηίδος ἢ Ὑπερίας. Τότε θὰ σὲ ἴδῃ τις κλαίουσαν καὶ θὰ εἶπῃ· « Αὕτη ἡ γυνὴ εἶνε τοῦ Ἑκτορος, τοῦ ἀρίστου ἥρωος τῶν

Τρώων.» Σὺ δὲ ἀκούσασα ταῦτα θὰ λυπῆσαι ἔτι περισσότερον στερηθεῖσα τοιοῦτου ἀνδρός, ὅστις ἠδύνατο νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἐκ τῆς δουλείας. Εἶθε νὰ κερμαί νεκρός εἰς τὸν τάφον πρὶν ἀκούσω τὰς κραυγὰς σου ἀπαγομένης.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἑκτωρ ὤρεξε τὰς χεῖρας εἰς τὸ παιδίον. Τὸ παιδίον ὅμως ἀνεβόησε καὶ προσεκολλήθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ τροφουῦ, διότι ἐφοβήθη τὴν ὄψιν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν περικεφαλαίαν καὶ τὸν λόφον, ὅστις ἐκρέματο κάτω ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς περικεφαλαίας. Ἐγέλασε δὲ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ. Πάρευθὺς ἀφῆρσεν ὁ Ἑκτωρ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν περικεφαλαίαν καὶ κατέθηκε ταύτην κατὰ γῆς. Ἐπειτα ἔλαβε τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ, ἀφοῦ τὸ ἐφίλησε καὶ τὸ ἔπαλεν, εἶπε ταύτην τὴν εὐχὴν εἰς τοὺς θεοὺς.

«Ζεὺ καὶ ἄλλοι θεοί, ἀξιῶσατε καὶ τὸν υἱόν μου νὰ γείνη ὡς ἐγὼ ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν Τρώων, ἀνὴρ βωμαλέος καὶ βασιλεὺς τῆς Τροίας. Ὡστε νὰ εἴπῃ τίς ποτε περὶ αὐτοῦ ἔπανερχομένου ἐκ τοῦ πολέμου· «οὗτος εἶνε κρεῖττων τοῦ πατρὸς», νὰ φέρῃ δὲ καὶ λάφυρα τῶν πολεμίων καὶ ἡ μήτηρ του νὰ χαρῆ».

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔθηκε τὸ παιδίον εἰς τὰς χεῖρας τῆς συζύγου, ἥτις ἐδέχθη τοῦτο γελῶσα μὲ ὀφθαλμοὺς δεδακρυσμένους. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἰδὼν αὐτὴν ἐλυπήθη πολὺ καὶ εἶπε θωπεύσας διὰ τῆς χειρός.

«Δυστυχῆς, μὴ θλίβου τόσον πολὺ. Οὐδεὶς θὰ μὲ φονεύσῃ παρὰ τὸ πεπρωμένον. Τὴν μοῖραν ὅμως δὲν δύναται τις νὰ ἀποφύγῃ εἴτε δειλὸς εἶνε εἴτε ἀνδρεῖος. Πήγαινε τῶρα εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ ἀσχολοῦ εἰς τὰ ἔργα σου. Ὁ πόλεμος εἶνε ἔργον τῶν ἀνδρῶν.»

Ταῦτα εἰπὼν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς γῆς τὴν περικεφαλαίαν. Ἡ δὲ σύζυγός του ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκον βλέπουσα συχνάκις ὀπίσω καὶ κλαίουσα. Φθάσασα δὲ εἰς τὸν οἶκόν της ἤρξατο νὰ θρηνῆ τὸν Ἑκτορα φοβουμένη ὅτι δὲν θὰ ἴδῃ καὶ πάλιν τὸν προσφιλεῖν σύζυγόν της. Ἐθρήνουν δὲ καὶ αἱ ὑπηρέτριαι συμμεριζόμεναι τὴν θλίψιν της.

§ 53. Ὁ Ἑκτωρ πρὸςκαλεῖ τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων εἰς μονομαχίαν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Πάρις δὲν ἐβράδυνε πολὺ. Ἐνδυθεὶς τὰ ὠραῖά

του ὄπλα ἔδραμεν ἔπειτα εἰς τὴν πόλιν μετὰ σπουδῆς. Ταχέως δὲ συνήντησε τὸν Ἑκτορα ἐρχόμενον ἐκ τοῦ τόπου, ὅπου συνδιελέχθη μετὰ τῆς γυναικὸς του. Καὶ ἀμφότεροι ἤδη οἱ ἀδελφοὶ ἐξήλθον τῶν πυλῶν καὶ ἐπορεύοντο μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν μάχην. Οἱ δὲ Τρῶες ἰδόντες τούτους ἐχάρησαν, ὡς χαίρουσιν οἱ ναῦται, ὅταν ὁ θεὸς δώσῃ εἰς αὐτοὺς οὖριον ἄνεμον κεκμηκότας ἤδη ἐκ τῆς μακρᾶς κωπηλασίας.

Ἀμφότεροι οἱ ἥρωες οὗτοι μετέλαβον ἤδη τῆς μάχης, ἐν ἧ πολλοὶ ἀνδρεῖοι μαχηταὶ ἐκατέρωθεν ἐπιπτον. Ἐν ᾧ δὲ ἡ μάχη προεχώρει, αἰφνης ὁ Ἑκτωρ παραγγέλει εἰς τὰς φάλαγγας τῶν Τρώων νὰ παύσωνται. Τοῦτ' αὐτὸ ἐποίησε καὶ ὁ Ἀγαμέμνων. Τότε ὁ Ἑκτωρ ἐκ τοῦ μέσου προεκάλει τὸν ἄριστον τῶν Ἀχαιῶν εἰς μονομαχίαν. Οἱ Ἀχαιοὶ πάντες ἐσίγησαν διότι ἕκαστος ἠσχύνετο μὲν νὰ ἀρνηθῇ τὸν ἀγῶνα, ἐφοβεῖτο δὲ πάλιν νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὸν Ἑκτορα. Τέλος ἐγείρεται ὁ Μενέλαος ἔμπλεως ὀργῆς διὰ τὴν δειλίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄρχεται νὰ ὀπλιζέται. Ἀλλ' ὁ Ἀγαμέμνων δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ἀντεπεζέλθῃ κατὰ τοῦ Ἑκτορος, διότι θὰ κατεβάλλετο ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου ἀντιπάλου.

Τότε ὁ Νέστωρ ὠμίλησεν· «Οἴμοι, μεγάλη συμφορὰ γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ποῦ εἶσαι, γέρον Πηλεῦ, νὰ ἴδῃς τῶρα τοὺς Ἀργεῖους, τῶν ὁποίων ἡρώτας τὴν γενεάν καὶ ἐχαιρες ἐλπίζων ἐξ αὐτῶν πολλά! Ὅποια λύπη θὰ καταλάβῃ αὐτὸν, ἂν ἀκούσῃ ὅτι πάντες πτήσσουσιν ἤδη πρὸ τοῦ Ἑκτορος καὶ πόσον θὰ ἐπεθύμει νὰ ὑπάρχῃ, ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα μὴ βλέπῃ τοιούτους ἀνάνδρους συμπολίτας! ὦ θεοί, διατὶ νὰ μὴ εἶμαι καὶ τῶρα νέος, ἵνα ἀποπλύνω τὴν προσβολὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναλαμβάνων ἐγὼ τὸν ἀγῶνα.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ γέροντος ἠγέρθησαν ἐννέα ἥρωες. Πρῶτος ἀνέστη ὁ Ἀγαμέμνων, κατόπιν τούτου ὁ Τυδείδης, ἔπειτα οἱ δύο Αἴαντες, μετὰ ταῦτα ὁ Ἴδομενεὺς καὶ ὁ Μηριόνης, ἔπειτα ὁ Εὐρύπυλος, ὁ Θόας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Πάντες δὲ οὗτοι ἠθέλον νὰ πολεμήσωσι. Τότε ὁ Νέστωρ προέτρεψε νὰ βάλωσι κλήρους. Ὁ δὲ λαὸς ἠύχετο νὰ πέσῃ ὁ κλῆρος ἢ εἰς τὸν Αἴαντα ἢ εἰς τὸν Διομήδη ἢ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀγαμέμνονα. Ἐπῆσε δὲ εἰς τὸν Αἴαντα, ὅστις πολὺ ἐχάρη καὶ μὲ μει-

δίαιμα ἐπὶ τοῦ σπουδαίου προσώπου ἐβάδιζε μὲ μακρὰ βήματα εἰς τὸ μέσον φαινόμενος ὡς ὁ Ἄρης. Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἐβλεπον αὐτὸν μεθ' ὑπερφηφάνειας καὶ χαρᾶς, τοὺς δὲ Τρῶας κατέλαβε φόβος. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἔκτωρ ἐδειλίασεν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ φύγη, διότι αὐτὸς προεκάλεσε τὴν μονομαχίαν. Ὁ δὲ Αἴας ἐλθὼν ἐγγὺς τοῦ Ἐκτορος εἶπεν·

«Ἐκτωρ, τώρα θὰ καταλάβῃς ὅτι καὶ ἐν τοῖς Δαναοῖς εὐρίσκονται καὶ ἄλλοι ἥρωες ἐκτὸς τοῦ Ἀχιλλέως. Κατὰ σοῦ ἠδύνατο πολλοὶ νὰ ἀγωνισθῶσιν. Ἄλλ' ἄρχου τῆς μάχης.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατό ὁ Ἐκτωρ· «Αἴαν μὴ μέδοκίμαζε ὡς μικρὸν παιδίον ἢ ὡς γυναῖκα, ἥτις δὲν εἶδε πολεμικὰ ἔργα. Ἐπολέμησα πολλάκις καὶ ἤξεύρω νὰ μεταχειρίζωμαι τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα. Δὲν θέλω ὅμως λάθρα νὰ βάλω κατὰ σοῦ τὸ δόρυ, ἀλλ' ἀναφανδὸν, ἂν θὰ ἐπιτύχω.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔπαλλε τὸ μακρὸν δόρυ καὶ ἔρριψεν αὐτὸ κατὰ τοῦ Αἴαντος. Τὸ δὲ δόρυ ἔτυχε τῆς ἀσπίδος, ἥτις εἶχεν ἐπτὰ πτυχὰς ἐκ δέρματος ἐπαλλήλους, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔκειτο στρῶμα χαλκοῦ. Διετρύπησε δὲ τὸν χαλκὸν καὶ ἔξ πτυχᾶς καὶ ἐστάθη εἰς τὴν ἐβδόμην. Δεύτερον ἔρριψε τὸ δόρυ ὁ Αἴας, τὸ ὁποῖον διεπέρασε τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν χιτῶνα πλησίον τῆς λαγόνος. Ἐσώθη δὲ ὁ Ἐκτωρ κλίνας πρὸς τὰ πλάγια. Εὐθὺς οἱ ἥρωες ἀνέσπασαν τὰ δόρατα καὶ ἐπέπεσον κατ' ἀλλήλων ὡς ὠμοδόροι λέοντες· ὁ Ἐκτωρ ἐκτύπησε πάλιν τὸν Αἴαντα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος, ἀλλ' ἡ αἰχμὴ ἀνεκάμφθη ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ δὲν διέροηξε τοῦτον. Ὁ δὲ Αἴας διετρύπησε τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἐκτορος καὶ ἐνυξεν αὐτὸν κατὰ τὸν τράχηλον διὰ τῆς αἰχμῆς, ὥστε ἤρχισε νὰ ρέη αἷμα. Ἄλλ' ὁ Ἐκτωρ δὲν ἐπαύετο τῆς μάχης, ἀλλὰ χωρήσας ὀλίγον ὀπίσω ἔλαβε λίθον μέγαν καὶ ἐκτύπησε διὰ τούτου τὴν ἀσπίδα τοῦ Αἴαντος, ἤχησε δὲ ὁ χαλκός. Ὁ δὲ Αἴας λαβὼν μεγαλειότερον λίθον μετ' ἀμετρήτου δυνάμεως ἔρριψεν αὐτόν. Ὁ λίθος συνέτριψε τὰ ἐντὸς τῆς ἀσπίδος καὶ ἐβλάψε τὸ γόνυ τοῦ Ἐκτορος, ὥστε οὗτος ἐξετάθη ὑπτίως, κρατῶν ὅμως καὶ τὴν ἀσπίδα. Τότε ἔσυραν τὰ ξίφη καὶ βεβαίως θὰ ἐτραυμάτιζον ἀλλήλους, ἂν οἱ κήρυκες ἐκατέρωθεν δὲν ἐπενέβαινον καὶ ἐκώλυον αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθῶσιν τὸν ἀγῶνα, καθ' ὅσον ἤδη ἐπῆλθε καὶ νύξ. Ὁ Αἴας εἶπεν

ὅτι πρῶτος δὲν αὐτὸς ἀποχωρεῖ τῆς μάχης. Ἄν ὅμως πράξει τοῦτο ὁ Ἔκτωρ, ὅστις προεκάλεσεν εἰς μάχην, τότε καὶ αὐτὸς θά τὸν μιμηθῆ.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο τότε ὁ Ἔκτωρ· Αἴαν, θεὸς σοὶ ἔδωκε μέγεθος καὶ δύναμιν ἀκαταμάχητον καὶ ἐμπειρίαν τοῦ πολέμου, εἶσαι δὲ ὁ κάλλιστος τῶν Ἀχαιῶν. Ἀλλὰ σήμερον ἄς παύσωμεν τῆς μάχης, μάλιστα ἀφ' οὗ εἶνε νύξ. Ὑστερον δ' ἐξακολουθοῦμεν καὶ πάλιν, μέχρις οὗ ὁ θεὸς δώσῃ εἰς ἓνα ἐξ ἡμῶν τὴν νίκην. Δὲν εἶνε δὲ δίκαιον νὰ ἔχωμεν καὶ τοὺς συμπολίτας ἡμῶν ἐπὶ πλείοτερον χρόνον ἐν ἀγωνίᾳ διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀγῶνος. Ἄς ἀνταλλάξωμεν ὅμως δῶρα μεταξὺ μᾶς, ἵνα εἴπωσι καὶ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ὅτι ἐκολέμησαν μὲν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ἀπεχωρίσθησαν ὡς φίλοι. » Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔδωκε τὸ ζῖφος μετὰ τῆς θήκης καὶ τοῦ πολυτιμῆτου τελαμωνῆος, ὁ δὲ Αἴας ἔδωκε ζωστήρα φοινικῶν, καὶ ἔπειτα ἀπεχωρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Αἴας ἐπορεύθη εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, ὁ δὲ Ἔκτωρ εἰς τοὺς Τρῶας αἵτινες ἐχάρησαν, διότι ἐσώθη ἐκ τῶν φοβερῶν χειρῶν τοῦ Τελαμωνίου.

Ὁ Ἀτρεΐδης ὑπεδέξατο τὸν Αἴαντα ἐν τῇ σκηνῇ καὶ ἔθυσσε βοῦν πενταετῆ εἰς τὸν Δία. Ὀπτήσαντες δὲ τὸ κρέας, ἐκάθησαν νὰ φάγουν. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἐγέρασε τὸν Αἴαντα προσνεγκῶν αὐτῷ τὰ νῶτα τοῦ βοός. Ἀφοῦ δὲ ἔφαγον, τότε ὁ Νέστωρ συμβουλεύει πρῶτον μὲν νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν νεκρῶν, ἔπειτα δὲ νὰ οἰκοδομήσωσι τεῖχος μὲ πύργους ὑψηλοὺς καὶ πύλας, τοιαύτας, ὥστε νὰ δύναται νὰ εἰσέρχηται ἄμαξα. Ἐκτὸς δὲ περίξ τοῦ τεύχους νὰ ὀρυχθῆ τάφρος, ἵνα ἐμποδίζωνται οἱ ἐχθροί. Οἱ βασιλεῖς πάντες ἐδέχθησαν ταῦτα.

§ 54. Οἱ Τρῶες ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἀρπασθέντας θησαυροὺς.

Οἱ δὲ Τρῶες ἦσαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως πλησίον τῶν ἀνακτόρων συνηγμένοι θορυβοῦντες. Καὶ πρῶτος ὁ Ἀντήνωρ ἐκέλευεν αὐτοὺς νὰ ἀποδώσωσι τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς ὀπίσω εἰς τοὺς Ἕλληνας, διότι ἄλλως θὰ πάθωσι πολλὰ δεινὰ καὶ διὰ τὴν ἀδικίαν καὶ διὰ τὴν ἐπιτορκίαν.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Πάρις· « Ἀντήνωρ, δὲν μοὶ ἀρέ-

σκουσιν οἱ λόγοι σου. Σὺ ἤξεύρεις καὶ φρονιμότερα νὰ ὀμιλῆς. Ἄν σπουδάζῃς τοῦτο λέγων, οἱ θεοὶ σοὶ ἀπώλεσαν τὸν νοῦν. Διαρρήδην ἀρνοῦμαι νὰ ἀποδώσω τὴν γυναῖκα. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς θεσσαυροὺς εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀποδώσω, ὀπίσω καὶ τούτους, νὰ προσθέσω δὲ καὶ ἄλλους ἐκ τῶν ἰδικῶν μου.»

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρίχμος εἶπεν, ὅτι τώρα μὲν ἄς δειπνήσωσιν οἱ Τρῶες. Τῇ δὲ πρωΐᾳ ὁ κήρυξ Ἰδαῖος θὰ ἀγγεῖλῃ τὴν γνώμην τοῦ Πάριδος εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλαιον. Θὰ προτείνῃ δὲ καὶ ἀνακωχὴν ἵνα θάψωμεν τοὺς νεκροὺς. Οἱ Τρῶες ὑπήκουσαν εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ τῇ πρωΐᾳ ὁ κήρυξ Ἰδαῖος ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνεκοίνωσε τὰ ἐντεταλμένα.

Οἱ Ἕλληνες ἐποιοῦντο ἤδη σύλλογον. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἐσιώπησαν πάντες. Μόνος ὁ Διομήδης εἶπε· «Μηδεὶς τῶν Ἑλλήνων νὰ δεχθῆ μήτε τοὺς θεσσαυροὺς μήτε τὴν Ἑλένην. Εἶνε φανερόν καὶ τῷ τυφλῷ ὅτι οἱ Τρῶες εὐρίσκονται εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀπωλείας.»

Οἱ Ἕλληνες ἐπεκρότησαν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Διομήδους. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων εἶπε πρὸς τὸν Ἰδαῖον· «Ἰδαῖε, ἀκούεις τί ἀποκρίνονται οἱ Ἀχαιοί; Καὶ ἐγὼ ὡσπύτως τὰ αὐτὰ φρονῶ. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς νεκροὺς εἶμαι πρόθυμος νὰ παραδεχθῶ τὰς αἰτήσεις τῶν Τρώων.»

Ὁ Ἰδαῖος ἔφερε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην εἰς τοὺς Τρῶας, οἵτινες συνηθροισμένοι περιέμενον πότε νὰ ἔλθῃ. Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἄλλοι ἐπορεύθησαν νὰ φέρωσι ξύλα, ἄλλοι δὲ τοὺς νεκροὺς. Καὶ Τρῶες καὶ Ἕλληνες συνήντων ἀλλήλους κομίζοντες ἕκαστος τοὺς πεσόντας, οὓς ἔπειτα ἔκαυσαν.

Τὴν ἀνακωχὴν ταύτην ἐπωρελήθησαν οἱ Ἀχαιοὶ ὅπως κατασκευάσωσι τεῖχος μὲ ὑψηλοὺς πύργους καὶ πύλας καὶ τάφρον. Περὶ δὲ τὴν τάφρον κατέπηξαν καὶ σκόλοπας.

Ἐδυσεν ὁ ἥλιος καὶ τὸ ἔργον τῶν Ἀχαιῶν ἦτο τετελεσμένον. Ἐπειτα ἀπέκτειναν βόας καὶ παρασκευάσαντες τούτους ἔτρωγον. Ἐφθασαν δὲ καὶ πλοῖα πολλὰ ἐκ τῆς Λήμνου φέροντα οἶνον. Οἱ δὲ κομῶντες Ἀχαιοὶ ἠγόραζον οἶνον ἄλλοι μὲν ἀντὶ χαλκοῦ, ἄλλοι δὲ ἀντὶ σιδήρου, ἄλλοι δὲ ἀντὶ δερμάτων, ἄλλοι δὲ ἀντὶ βοῶν καὶ ἄλλοι ἀντὶ ἀνδραπόδων. Ἐποιοῦντο